HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

1948 december

TARTALOM:

BLAGOJE NESKOVICS: Az osztályharc kiéleződése a falun a szocializmus építésének mai szakaszában és a munkásosztály és dolgozó parasztság szövetsége (545) — A vajdasági magyar kultúrmunkások értekezletének határozatai (560) — A vajdasági magyar kultúrmunkások távirata Tito marsalhoz (562) — GYURO LIVADA: Előre (564) — M. NIKOLÁJEVICS: Harcos, kép (568) — JÓZSEF ATTILA: Szocialisták (569) — G. L.: József Attila (570) — BOGDÁN CSIPLICS: Új napok (572) — CSÉPE IMRE: Este az erdőn (577) — K. N.: Időszerű Cankar (578) — IVÁN CANKAR: »Szép hazánk« (581) — LATÁK ISTVÁN: Hajnalodik (584) — SZILVIJE SZTRAHIMIR KRANYCSEVICS: Férfi a tengerpartról (588) — GYURA JAKSICS: A harci síkot látom én (590) — Fiatal költők verseiből, BORBÉLY JÁNOS: 1949-re (591) — ANNA LUISA STRONG: Mao Ce Tung eszméje (592) — HEISLER GYÖRGY: Parasztságunk szövetkezeti mozgalma a Vajdaságban (607) — OLAJOS MIHÁLY: Világszemle (613)

Figyelő:

JÁNOSI GÁBOR: Joszip Broz Tito: Jugoszlávia fölszabadító harca (618)

Szemle:

HERCEG JÁNOS: Lukács Gyula háborús könyvéről (621)

XII. évfolyam 12. szám. Ára 15 dinár

XII. ÉVFOLYAM

HID

12. SZÁM

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA

SZERKESZTI: A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG
FELELŐS SZERKESZTŐ: OLAJOS MIHÁLY
SZERKESZTŐSÉG: NOVISZÁD, JOVÁN GYORGYEVICS UTCA 2. TELEFON 25—85
KIADÓHIVATAL SZUBOTICA, ENGELS UTCA 9
TELEFON: SZUBOTICA, 414
ELŐFIZETÉSI DIJ: EGY ÉVRE 120 DINÁR, FÉL ÉVRE 65 DINÁR, EGYES SZÁM ÁRA 12 DINÁR
POSTATAKARÉKSZÁMLA 32—906—031. LAPZÁRTA MINDEN HÓ 10-ÉN.

Kéziratokat nem őrizünk meg és nem adunk vissza.

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRÓK

SAJTÓ ALATT

GAJDOS TIBOR

TŰZ A HEGYEK KÖZÖTT

REGÉNY HANGYA ANDRÁS ILLUSZTRÁCIÓIVAL

MARKOVICS JÁNOS

A MUNKA ASSZONYA

A „Hid" irodalmi pályázatán első dijat nyert elbeszélő költemény

HANGYA ANDRÁS RAJZAIVAL

GÁL LÁSZLÓ

Versek

MEGRENDELHETŐ: HID SZUBOTICA, ENGELS UTCA 9.

AZ OSZTÁLYHARC KIÉLEZŐDÉSE A FALUN A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK MAI SZAKASZÁBAN ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS DOLGOZÓ PARASZTSÁG SZÖVETSÉGE

Irta: Blagoje Neskovics

A szocializmus építésének időszakában, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában az osztályharc és kiéleződése kérdésének elsőrendű jelentősége van azoknak a feladatoknak megvalósítása szempontjából, amelyek ma Pártunk előtt állnak. Elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt jelentős ez a kérdés.

A választ erre a kérdésre megtaláljuk nemcsak a JKP Ötödik Kongresszusának jelentéseiben, beszámolóiban, határozatiban és a JKP Programjában, hanem Pártunknak az V. Kongresszus előtti vonalában, s a kongresszus előtti és utáni egész gyakorlatunkban is. Ez a válasz így hangzik: hazánkban az osztályharc nemcsak hogy nem szűnt meg, hanem még ki is élesedik azután, hogy megdöntöttük a tőkések uralmát és megteremtettük a népuralmat, — a dolgozó nép uralmát, élén a munkásosztállyal, a JKP vezetése alatt.

Ezzel megadtuk a választ a szocialista gyakorlatunkkal kapcsolatos számos kérdésre is. Itt csak egyesekről lesz szó e számos és különféle kérdés közül, az osztályharccal és annak kiéleződésével kapcsolatban — általában, és az osztályharccal kapcsolatban a szocializmus hazánkban való építésének jelenlegi szakaszában — külön is.

Pártunk mai politikai vonalának megállapításában, — Marx, Engels, Lenin és Sztalin tanaitól vezérelve — általában, és az osztályharc marxista-leninista elméletétől — különösen, a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom tapasztalataitól, elsősorban a SzK(b)P tapasztalataitól, különösen pedig a munkásosztály diktatúrájának megszilárdításáért, a szocializmus felépítéséért vívott harcának tapasztalataitól vezérelve, — a harc belső és külföldi feltételeiből indul ki hazánkban, az osztályok közötti konkrét viszonyból társadalmunkban, a munkásosztály céljaiból az osztályharc e szakaszában, mind hazánkban, mind pedig az egész világon. Mindezekből a körülményekből indul ki Pártunk falusi politikájának, annak a politikának meghatározása alkalmával is, amely — természetesen — alkotó része egész általános vonalának.

Mielőtt rátérnénk az osztályharc kiéleződésének kérdésére falun, a szocializmus hazánkban való építésének jelenlegi szakaszában, mielőtt

rátérnénk a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének kérdésére, rá kell mutatni két elvi momentumra: először arra, hogyan tekintettek a marxizmus-leninizmus klasszikusai az osztályharcra, a hatalomnak a munkásosztály részéről való megszerzése után, és másodszor arra, hogy minden kommunista pártnak, amikor tudományos, marxista-leninista alapon megteremti vonalát, a többi között — végső fokon — a gazdasági helyzetből, azoknak a gazdasági tényezőknek elemzéséből kell kiindulnia, amelyek a fejlődés meghatározott szakaszának bázisát alkotják. Rá kell mutatni erre a két momentumra, mert ezeknek helyes megértése fontos előfeltétele Pártunk mai vonala helyes megértésének, elfogadásának és végrehajtásának, mind egészében, mind pedig e vonal azon részének, amely a falu és a parasztság kérdésére vonatkozik.

Az osztályharc marxista tudománya azokon az elméleti alapokon nyugszik, amelyeket Marx fektetett le:

»... Ami engem illet, nem az én érdemem sem annak felfedezése, hogy osztályok léteznek a jelenkori társadalomban, sem pedig a közöttük folyó harc felfedezése. A polgári történetírók már jóval előttem feltárták ennek az osztályharcnak történelmi fejlődését, a polgári közgazdászok pedig — az osztályok gazdasági anatómiáját. Az új, amit én tettem, a következőknek a bebizonyításából állott: 1) hogy az osztályok létezése csak *a termelés fejlődésének meghatározott történelmi szakaszaihoz* van kötve, 2) hogy az osztályharc szükségszerűen *a proletariátus diktatúrájához* vezet, 3) hogy maga ez a diktatura csak átmenetet képez *minden osztály megsemmisítése* és az *osztályok nélküli társadalom* felé« (Marx, Weidemeierhez írott levelében, 1852).

Marxnak ezekből a szavaiból két végkövetkeztetést kell levonnunk, amelyek itt, érdekelnek bennünket, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszakkal kapcsolatban:

először, hogy — mint Marx és Engels mondja a »Kommunista kiáltvány«-ban, — minden eddig létezett társadalmi rendszer (az ősközösséget kivéve) történelme osztályharcok történelme volt, s hogy ez a történelem, mint az osztályharc történelme, nem fejeződik be a tőkések uralmának megdöntésével és a munkásosztály uralmának megteremtésével, hanem ez és az ilyen »történelem« folytatódik a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszakban is, — hogy az osztályharc tovább tart a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszakban;

másodszor, hogy az osztályharc nemcsak folytatódik, amíg léteznek egymással végletes ellentétben álló osztályok, hanem ki is éleződik a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában, mert a proletariátus diktatúrája olyan átmenet »*alkotó része*«, amely minden osztály »*megsemmisítése*« felé, nem pedig az osztályok *spontán* elhalása felé vezet.

Lenin és Sztalin, a többi között, tovább fejlesztették Marx osztályharc-elméletét is az imperializmus és a proletárforradalom időszakában, a szocializmus építésének időszakában, s ezzel gazdagították az osztályharcról, a proletariátus diktatúrájáról, az államról szóló marxista tudományt a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában, és az államról szóló tudományt a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet időszakában.

»Az osztályok megsemmisítése — mondja Lenin, — hosszú, nehéz,

kitartó *osztályharc* dolga, ami a tőke uralmának megdöntése *után*, a polgári állam szétzuzása *után*, a proletariátus diktaturájának megteremtése *után nem hal el* (mint ahogy azt a régi szocializmus és a régi szociál-demokrácia sekélyeszű szószólói elképzellik), hanem csak megváltoztatja formáit, sok tekintetben még elkeseredettebbé válva«. Lenin: »Üdvözlet a magyar munkásoknak«, Összes művek, XXIV. kötet, 315 oldal).

A marxizmus, mint ismeretes, azt tanítja, hogy az osztályharc anyagi alapját a társadalom gazdasági viszonyai képezik. »A gazdasági viszonyok képezik a jelenkori osztály- és nemzeti harc anyagi alapját« (Marx: »Bérmunka és tőke«). Ugyanígy ismeretes, hogy az osztályharc politikai harc, s hogy e szerint a politikai eseményeket csak úgy értelmezhetjük meg, ha végső fokon a gazdasági okok közreműködésére vezetjük vissza azokat.

Marx »Osztályharcok Franciaországban 1848-tól 1850-ig« című művének előszavában Engels azt írja, hogy Marx ebben a művében »kísérelte meg« először, hogy — materialista felfogása alapján, — az adott gazdasági helyzetből kiindulva, megmagyarázza a történelem egy meghatározott szakaszát, hogy felfedezze a belső okozati összefüggést a politikai események és — végső fokon a gazdasági okok között, hogy a politikai eseményeket, végső fokon, a gazdasági okok hatására vezesse vissza.

A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakának feltételeiben különösen szembetűnő az okozati összefüggés az osztályharc, a politikai események és — végső fokon — a gazdasági okok között. Ennél fogva szükségszerűen a gazdasági viszonyok és fejlődésük elemzése képezi az alapját az osztályok közötti viszony, az osztályok magatartása, aktivitása elemzésének — a munkásosztály élcsapata — a kommunista párt politikája iránti viszonyuk elemzésének. Ilyen elemzésből indult ki Pártunk is, taktikájának meghatározása alkalmával. Lenin szavaitól vezérelve: »Csak az adott társadalom kivétel nélkül minden osztálya közötti kölcsönös viszony teljes összességének tárgyilagos értékelése s e szerint az illető társadalom adott fejlődési fokának és a közötte és más társadalmak között fennálló kölcsönös viszony értékelése szolgálhat az élharcos osztály helyes taktikájának támaszpontjául.« (Lenin: »Karl Marx«).

Ilyen Leninista alapon épült ki Pártunk mai vonala is. A gazdasági viszonyok ilyen elemzése rejlik a parasztság iránti mai politikánk alapjában a munkásosztály és a dolgozó parasztság közötti szövetség kiépítése taktikájának alapjában is.

A munkásosztály és a dolgozó parasztság közötti szövetségnek a szocializmus felépítéséért folyó harc mai szakaszában megvan a határozott osztály célja is, ez pedig: harc a kapitalista elemek ellen, olyan harc, amely a szocializmusnak a kapitalista elemek felett győzelmére számít.

Ezzel kapcsolatban Pártunk programjában ez áll:

»A Párt ebben a szakaszban harcol a szocialista társadalom felépítéséért, amely megvalósul:

1. a népgazdaság szocialista szektorának mindenirányú erősítésével és további fejlesztésével, az állami és szövetkezeti tulajdon formájában;

2. a munkásosztály és a dolgozó parasztság, valamint az összes dolgozó tömegek szövetségének erősítésével, és e szövetségre támaszkodva általános harccal a kapitalista elemek felszámolásáért, gondot

fordítva ezzel kapcsolatban arra, hogy ez a harc összhangban álljon népgazdaságunk szocialista szektora erejének és szervező képességének egyidejű növekedésével.

A munkásosztály, a dolgozó parasztság és többi dolgozó tömegek szövetségének fennállása e szerint nem zárja ki nálunk az osztályharc kiéleződését a szocializmus építésének jelenlegi szakaszában, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában, hanem — ellenkezőleg — feltételezi ezt a kiéleződést.

Hogy a dolog világosabb legyen, idézzük a következő részt Lenin »A »baloldaliság«, a kommunizmus gyermekbetegsége« című könyvéből: »A proletariátus diktatúrája az új osztály legnyilttabb és legkíméletlenebb háborúja az erősebb ellenség, a burzsoázia ellen, amelynek ellenállása megtizszereződik uralmának megdöntése után (akárcsak egy államban is), és amelynek ereje nemcsak a nemzetközi kapitalizmus erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erejében és szilárdságában rejlik, hanem a *megszokottság hatalmában*, s a *kistermelés* erejében is. Mert kistermelés, sajnos, még nagyon de nagyon sok maradt a világon, a kistermelés pedig szakadatlanul, naponként és óránként, spontánul és tömeges méretekben *szüli* a kapitalizmust és a burzsoáziát.«

Vajjon Leninnek ezek a gondolatai érvényesek-e ma is és számunkra is, tekintettel arra, hogy más feltételek között építjük a szocializmust? Mindenképpen érvényesek. Érvényesek, mert nálunk »megdőlt« a tőkésosztály uralma, ment »nagyon, de nagyon sok« kistermelés létezik. Ami pedig a »proletariátus diktatúráját« illeti, úgy vélem, hogy ez a kérdés is világos, mert a JKP programjában ez áll: »A munkásosztály vezető szerepe a *népuralomban* biztosítja, hogy a népuralomban megvannak a *proletariátus diktatúrájának* azok az alapvető jellegzetességei, amelyek az ország szocialista fejlődését biztosítják, ezek pedig a következők: ez az uralom le tudja törni a kizsákmányolók ellenállását; ez az uralom alkalmas arra, hogy megszervezze a szocializmus építését; ez az uralom a legalkalmasabb arra, hogy a szocializmus építéséért folyó harcban egyesítse a dolgozó nép legszélesebb tömegeit«. (Kiemelés — B. N.-től).

Különösen fontos számunkra Leninnek az a megállapítása, hogy az uralomtól megfosztott burzsoázia ereje a *szokás* hatalmában, a *kistermelés* erejében rejlik. Fontos azért, mert épen a »szokás hatalmában«, a »kistermelés erejében« találhatunk magyarázatot a még fennmaradt, s megujuló burzsoázia új erőinek *új forrásaira*, az osztályharc kiélesedésére hazánkban a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszakban. Ez azt jelenti, hogy hazánk munkásosztálya ebben az időszakban heves osztályharcot vív, és kell is vívnia, a burzsoázia még fennmaradt része ellen, éspedig nem az »elhalás« feltételei között, hanem az osztályharc kiéleződésének feltételei között, s hogy ez a harc mindaddig tart, míg csak fel nem számoljuk a kapitalista elemeket. Azt jelenti ez továbbá, hogy a kapitalista elemek teljes felszámolása csakis a kisáru-termelés kiküszöbölésével, és annak az állami és szövetkezeti alapon álló szocialista nagygazdasággal való felcserélésével lehetséges. Ez végül azt jelenti, hogy a munkásosztály és a kisbirtokos osztály (dolgozó parasztság és más kisbirtokos dolgozó tömegek) közötti szövetség éppen az ellen irányul, ami magából ebből az osztályból születik, — a burzsoázia ellen.

E szerint, az osztályharc kiéleződése nem a munkásosztály és a kistermelő osztályok közötti osztályharc vonalán történik, hanem a kis-

termelők osztályával szövetségben álló munkásosztálynak a kizsákmányoló osztály, a burzsoázia elleni harca vonalán, mert a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszakban erősödik a hanyatló kizsákmányolóknak a születő és erősödő szocializmussal szembeni ellenállása. Lenin azt mondja: »Ellenállásuk energiája (a kizsákmányolóké — B. N.) éppen vereségük folytán növekedett százszorosan és ezerszeresen«. (Lenin: »Közgazdaság és politika a proletáriátus diktatúrájának korszakában«).

Ma nálunk kiéleződik az osztályharc mind falun, mind pedig a városban. Természetesen az osztályharcnak ez a kiéleződése, formáit és méreteit tekintve nem egyforma a városban és a falun. A városban a kiéleződés kisebb méretű és más formájú, mint falun. A városban nagy szocialista iparral rendelkezünk, falun viszont még nincsenek olyan mértékben nagy szocialista gazdaságaink, mint a városban. A többi tényezőről nem is beszélve, ennek a falusi és városi szocialista gazdaság helyzete közötti különbségnek kétségtelenül döntő szerepe van az osztályharc kiéleződésének különböző mértei és formái szempontjából.

Pártunk mai vonala a következő: a kapitalista maradványok felszámolása a városban, — és a kapitalista elemek korlátozása és visszaszorítása falun. *Magunknak* a kapitalizmus maradványainak felszámolása a városban — jelenlegi feltételeink között — lehetetlen, hogy ne az osztályharc kiéleződésének jegyében történjen, tekintet nélkül arra, hogy mondjuk bármily kisfokú is ez a kiéleződés. A marxizmus-leninizmusnak ez a törvénye, az osztályharcnak ez a törvénye nálunk még mindig érvényes a városban is, a fejlődésnek ebben a szakaszában. Érvényes már csak azért is, mert az osztályharc »lohadása« a mai történelmi feltételek között nálunk a népuralom erősödésén át történhet, a népuralom erősödése pedig a demokrácia szüntelen kiszélesedését jelzi a dolgozó tömegekre, a kizsákmányoló irányzatok szakadatlan megsemmisítésével, a kapitalizmus városi maradványainak felszámolásával.

Arra vonatkozóan, hogy jelenlegi körülményeink között a városban is kiéleződik az osztályharc, mindazok rendszabályok után is, amelyeket néphatóságaink foganatosítottak a burzsoáziával szemben, bizonyíték saját gyakorlatunk is. Vajjon az üzérek jelentkezése, akik időszakonként nagyon tevékenyek, nem a kiéleződést fejezi-e ki, nem pedig a városi osztályharc gyengülését? Vajjon a szocialista vagyon iránti gondatlanság, a visszaélések, lopások és hasonlók nem a kizsákmányoló osztály tevékenységének jelei-e, amely hanyatlik, és amely időről-időre ilyen vagy olyan formában, ilyen vagy olyan méretben kiélezi gonosztevői ténykedését a szocialista társadalom ellen, amely épül és szilárdul? Vajjon a szabotázs és kártevés, habár ritka esetei, nem bizonyítják-e világosan a belföldi burzsoázia és az imperializmus ügynökei osztályténykedésének létezését és kiéleződését a szocializmus ellen, amely gyors iramban épül hazánkban? Mindezek kétségtelenül olyan jelenségek amelyek bizonyítják Pártunk helyes politikáját, amely abból a tényből indul ki, hogy az osztályharc az átmeneti időszakban a városban is kiéleződik.

Az osztályharc és annak kiéleződése a városban nem szűnik meg azzal, ha csak a városban számoljuk fel a kapitalizmus maradványait.

Valamivel hosszasabban foglalkoznánk az osztályharc kiéleződésének kérdésével falun az átmeneti időszaknak ebben a szakaszában, illetve a szocializmus építésének ebben a szakaszában.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban röviden megvizsgáljuk, először, hogyan vetődik fel ma a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövet-

ségének kérdése, és másodszor, milyenek az osztályharc falun való kiéleződésének mai formái és mai jellege.

Mint ismeretes, a népfelszabadító harc egyik vívmánya a munkásosztály és a dolgozó parasztság között megvalósult megegyezés és szilárd szövetség. Közvetlenül a háború utáni időszakban, valamint most is, a szocializmus építésének időszakában, Pártunk politikája a falun a munkásosztály és a dolgozó parasztság megegyezésének, szövetségének megszilárdítása. Ez a politika a proletariátus szövetségének marxista felfogásán alapul, a forradalom egyes időszakaiban, amely felfogás kiállta a próbát és megerősítést nyert a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban, a szocializmus építésének időszakában a Szovjet Szövetségben, a mi népi forradalmunk folyamán és más népek népi forradalmi mozgalmaiban, amelyeknek élén a munkásosztály állt, a kommunista párt vezetésével.

Bármennyire is világos a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége erősítésének feladata, ki kell emelni, hogy ez nem az egész parasztsággal való szövetség, hanem csak annak dolgozó részével, vagyis a kapitalista elemek, elsősorban a kulákok nélkül. Sőt mi több, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének éppen a falusi kapitalista elemek elleni harc a célja, ami harcot jelent a középparasztságból születő kapitalista elemek ellen is. E szerint ezt a szövetséget csak akkor lehetséges fenntartani és megszilárdítani, ha a kapitalista elemek elleni szüntelen harc útján valósul meg. Ezenkívül szemelőtt kell tartani azt is, hogy a dolgozó parasztság kispolgári osztály, amely két részből áll: a szegényparasztokból, akik a munkásosztály szilárd támaszpontjai a falusi burzsoázia elleni harcában, és a középparasztokból, akik gazdasági helyzetüknél fogva végső fokon semleges és ingadozó álláspontot foglalnak el bizonyos alkalmakkor és bizonyos feltételek között, a proletariátus osztálycéljai iránt.

Ezért Lenin a munkásosztály és dolgozó parasztság szövetsége megvalósításának, megőrzésének és erősítésének elengedhetetlen feltételeként tűzi ki, hogy a Pártnak — e feladat megvalósításában — egyideiűleg és szüntelenül »hármas« feladatot kell végeznie, amely így hangzik: »a) *támaszkodj* a falusi szegényekre, b) szervezd a *megegyezést* a középparaszttal, c) egy pillanatra se szüntesd be a *harcot* a kulák ellen.« (Sztalin: »Lenin és a középparaszttal való szövetség kérdése«).

Egész falusi gazdasági politikánk világosan mutatja, hogy Pártunk mindig ilyen leninista megkülönböztetéssel közeledett a szegény- és középparaszthoz, s mindig ilyen leninista álláspontot foglalt el a kizsákmányoló kapitalista elemekkel, elsősorban pedig a kulákokkal szemben. A parasztság kérdésének ez a leninista felvetése az átmeneti időszakban kifejezésre jut adórendszerünkben, hitel-rendszerünkben, a földműves termékek felvásárlásának intézkedéseiben, szövetkezeti politikánkban stb. Nyilvánvaló, hogy a mindennapos gyakorlat megerősíti Pártunk ilyen falusi politikájának helyességét.

Engels ugyanilyen differenciáló módon közelített a parasztsághoz. A falusi szegényekben a proletariátus szilárd támaszát látta, a középparasztokban ingadozó szövetségest, a gazdag nagyparasztokban pedig kapitalista elemeket, akik ellen a proletariátusnak meg kell szerveznie a földnélkülieket és a falusi szegénységet. Nagyon érdekes, hogy Engels azzal hozta kapcsolatba a középparasztok egyes csoportjainak ingadozását, hogy olyan környezetben élnek-e, ahol a szegényparasztok vannak túlsúlyban, vagy olyan környezetben, ahol a nagyparasztok van-

nak túlsulyban. Az első esetben, Engels szerint, álláspontjuk közeledik a szegényparasztok álláspontjához, a másik esetben pedig — a zsírosparasztok álláspontjához.

»Ahol a középparaszt szegényparasztok között él, ott — érdekeit és nézeteit tekintve, — egyáltalán nem különbözik tőlük lényegesen. Saját tapasztalatának meg kell mutatnia, hány hozzá hasonló került már a kisparasztok soraiba. Ott azonban ahol a közép- és zsírosparasztok vannak túlsulyban, s ahol a gazdaság vezetése mindenütt megköveteli napszámosok és napszámosnők segítségét, egészen másképp áll a dolog. A munkás párt természetesen mindenekelőtt a bérmunkások mellett köteles kiállni...« (Engels: »A parasztkérdés Franciaországban és Németországban«).

Bizonyos, hogy párt- és állami munkásaink saját tapasztalatukból megbizonyosodtak Engels ez igazságának erejéről. Vissza kell emlékezni például arra, hogy 1946—1947-ben valamivel másképpen történt a gabonaneműek felvásárlása Vajdaságban, mint Szerbia más részeiben. Ez a tény azonban semmivel sem változtatja meg a középparaszttal való szövetségre irányuló politikánk helyességét, ami a lenini tanítás szellemében valósul meg. A fenti megállapítás annak a környezetnek jelentőségéről, amelyben a középparaszt él, csupán a középparaszt osztály-tulajdonságaira vonatkozó marxista tételek szemléltetéséül szolgál, amit figyelembe kell vennünk az osztályharc kiéleződésének mai időszakában, ha azt akarjuk, hogy a középparaszttal való szövetség megszilárduljon, és biztosítsuk a szocializmus teljes győzelmét a kapitalizmus maradványai felett — általában, és a falusi kapitalista elemek felett — külön is. S maga a tapasztalat arra készteti párt- és állami munkásainkat, hogy ebből a jelenségből levonják a gyakorlati következtetéseket is.

De térjünk vissza azokra a feladatokra, amelyek a parasztsággal való szövetség megvalósítása »hármas« feladatának lenini szövegezéséből erednek, amely falusi politikánk lényege, és amely hatalmas eszmei vezérfonal az osztályharc falusi kiéleződésével kapcsolatban.

Az *első* feladat, amint az Lenin és Sztalin tanaiból következik, hogy a munkásosztály támaszkodjon a falusi szegénységre.

»Az ilyen szövetség nem lehet szilárd a falusi szegénység, mint a munkásosztály falusi támaszpontjának megszervezése nélkül« (Sztalin: »A gabonafronton«).

Ha a legrövidebben kívánjuk megszövegezni az országunkban ma a szegényparaszt és a munkásosztály között fenálló valóságos viszonyt, ezt úgy tehetjük meg, ha azt mondjuk, hogy nincs olyan feladat, nincs olyan gazdasági intézkedés, amit a népuralom a szegényparasztok elé kitűz, hogy azt a szegényparasztok ne támogatnák, ne fogadnák el és ne hajtanák végre.

Ha a népuralom már ma elegendő mennyiségű szerszámot és termelőeszközt bocsáthatna a szegényparasztok rendelkezésére, kétségtelen, hogy azok »tömegesen« lépnének a nagy szövetkezeti szocialista gazdaságok létesítésének útjára. Ez magából a szegényparasztok gazdasági helyzetéből, abból a várakozásukból ered, hogy a népi állam megmenti őket a nyomoruságtól, a kapitalizmusnak ettől a súlyos örökségétől, valamint magából abból a tényből, hogy a népi állam már most anyagilag támogatja őket, amennyire csak teheti.

Ezért Pártunk beszervezi a szegényparasztokat a pártszervezetekbe, a pártonkívüli tömegszervezetekbe, mint falusi támaszait.

Az első feladattal párhuzamosan merül fel a *második:* megegyezni a középparaszttal, megkötni és erősíteni a szilárd szövetséget a középparaszttal.

Ma nálunk szilárd szövetség áll fenn a munkásosztály és a középparaszt között. Ma fontos, hogy a középparasztok milyen viszonyban vannak Pártunk közvetlen feladataival a falun. A középparasztok és szegényparasztok között fennálló, a kollektivizálással kapcsolatos bizonyos különbségek ideiglenesek, a szövetség a Párt mai vonalának alapján valósul meg, de a szocializmus zászlaja alatt. S e szövetség éppen azért valósítható meg, mert konkrétan, Pártunk mai falusi politikája iránti viszonyából indulunk el a középparaszt felé, s ez alkalommal a középparasztnak mint a munkásosztály szövetségesének marxista értékeléséből indulunk ki és kell is kiindulnunk.

A marxizmus arra tanít, hogy a középparaszt gazdasági helyzeténél és társadalmi helyzeténél fogva, egyrészről a falusi szegénység és falusi proletárok másrészről pedig a gazdag parasztok, kulákok között van. A középparaszt főleg azzal kerül közelebb a falusi proletárhoz és félproletárhoz, hogy nem vesz igénybe idegen munkaerőt, a kulákhoz pedig a miatt kerül közelebb, mert olyan mértékben rendelkezik szerszámokkal és termelőeszközökkel, hogy nagyjából »addig nyújtózkodik, ameddig a takarója ér». A középparaszt közelebb kerül a falusi proletárhoz és félproletárhoz, mert a középparasztok egy része (főleg a kapitalizmus alatt) tönkremegy és a falusi szegénység soraiba kerül, de közelebb kerül a kulákhoz is, mert egyesek közülük kulákok lesznek (a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején is).

Lenin azt mondja: »... a parasztság mint minden kispolgárság általában, a proletariátus diktatúrája idején is semleges középutat foglal el...« (Lenin: »Gazdasági élet és politika a proletariátus diktaturájának korszakában.«)

A középparaszt gazdasága nem kapitalista, de nem is szocialista jellegű. Ez kisárútermelő gazdaság a szocializmus és a kapitalizmus válaszútján, — mondja Sztalin elvtárs.

A parasztság »az utolsó kapitalista osztály« — mondja Lenin. Magában a parasztságban (a középparasztságban) nincs kapitalista, de ő maga »az utolsó kapitalista osztály« azért, mert kisárutermelő gazdaságának alapján, az adott társadalmi feltételek között kapitalisták születnek, megújul a kapitalizmus. Mindez idézi elő a középparaszt ingadozó helyzetét.

Ez a középparasztra vonatkozó marxista tétel.

Azonban teljesen értelmetlen, nem marxista volna, ha a marxizmusnak ezt a középparasztra vonatkozó tételét úgy értelmeznénk, mint annak állítását, hogy a középparaszt ingadozása a kulák iránti állandó és változatlan ragaszkodását, vagy azt jelenti, hogy gyakrabban hajlik a kulák felé, mint a munkásosztály felé, vagy passzív, semleges a kulák iránti jóindulatú álláspontját jelzi. Ez a felfogás ennek a középparasztra vonatkozó fontos marxista tételnek közönséges eltorzitását jelentené.

A dolog lényegében egészen másképp áll. A középparaszt ingadozására vonatkozó marxista tétel csak annak lehetőségét jelenti, hogy a középparaszt együtt haladjon a kulákkal, hogy támogassa a kulákot, ez a marxista tétel azonban ugyanakkor és mindenekelőtt jelzi a munkásosztály szövetségének lehetőségét is a parasztággal. A Párt jelszava, mint a munkásosztálynak a parasztsággal (középparaszttal) való szilárd szövetségére vonatkozóan az átmeneti időszakban, — nemcsak

abszolut és feltétlen szükségességét jelzi ennek a szövetségnek, hanem abszolut megvalósíthatóságát is.

E szövetség megvalósíthatósága reális, mint azt gyakorlatunk is bizonyítja, először azért, mert a középparasztoknak is keserű tapasztalataik vannak a burzsoáziával, annak uralma idejéből, s így nem várják tőle, hogy feljavítja helyzetüket, és másodszor azért, mert már mindjárt a burzsoázia uralmának megdöntése után javul a középparaszt politikai (és nemzeti) és gazdasági helyzete is, s mert a dolgozó nép uralma élén a munkásosztállyal, olyat ígér a középparasztnak, ami megvalósítható. A népuralom rámutat arra az útra, amelyen az ő segítségével el kell indulnia, ha maga is meggyőződik arról, hogy az az út, a nagy szövetkezeti gazdaságok útja az egyedüli kiút az elmaradottságból, amelyben a kapitalizmus hagyta.

Ahhoz pedig, hogy megszilárduljon a szövetség a középparaszttal (akkor, amikor létrejön) megegyezésre kell vele törekedni a konkrét mindennapos kérdésekben, — más szóval — gondot kell fordítani a középparaszt mindennapos érdekeire, számolni kell azzal hogy — a kapitalizmus maradványai elleni harc egyes szakaszaiban, a szocializmus építésének egyes szakaszaiban — milyen messze hajlandó követni a munkásosztályt. Egyszóval figyelmet kell fordítani a középparaszt kisárútermelő gazdaságának jellegére, amelyből ingadozása ered, segíteni kell egyéni gazdaságát, s időt és lehetőséget kell adni számára, hogy meggyőződjön a nagy szocialista szövetkezeti gazdaság előnyeiről.

E szerint a középparaszt ingadozására vonatkozó marxista tételnek egyebek között megvan az a mély értelme is, hogy e tétel alapján határozzuk meg a középparaszttal való egyezkedés és megegyezés módját és dinamikáját, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szilárd szövetsége megteremtésének módját, amely parasztságnak az alaptömegeit a középparasztok képezik. Ha ezt nem tartjuk szem előtt, akkor vulgarizmusba, a középparaszt ingadozására vonatkozó marxista tétel profanizálásába esünk.

Hazánkban a dolgozó parasztság, amelynek alaptömegét a középparasztok alkotják, szilárd szövetségben van a munkásosztállyal, amelylyel a Népfrontban egyesült. Ez a szövetség Pártunk a dolgozó parasztság iránti helyes politikájának, annak a politikának köszönhetően valósult meg, amely gondot visel a dolgozó parasztság érdekeiről, amely védelmezi és támogatja a dolgozó parasztságot, de amely a dolgozó parasztságra is meghatározott kötelezettségeket ró a munkásosztály iránt. A dolgozó parasztság eleget tesz ezeknek a kötelezettségeinek és *ezzel maga részéről hozzájárul a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének megszilárdításához.* Ez a politika a dolgozó parasztság problémájának konkrét marxista megoldását jelzi.

Népi forradalmunk fejlődésének egyik fontos sajátossága abban áll, hogy a munkásosztály és a dolgozó parasztság közötti szövetség a burzsoázia ellenes, kizsákmányoló uralma ellen vívott háború előtti közös harcuk, a népfelszabadító háború folyamán a megszállók és árulók elleni, a háború után pedig az áruló burzsoázia elleni közös harcuk útján valósult meg. Hazánk munkásosztályának és dolgozó parasztságának ez a közös harca, a JKP vezetése alatt, bizonyos értelemben történelmi jelleget adott a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének.

A középparasztokkal való megegyezésnek megvan a maga másik oldala is. Annak feltétele, hogy ez a megegyezés fennmaradjon és megerősödjön, először is az, hogy a dolgozó nép uralmának erősítését szolgálja, élén a munkásosztállyal, a Kommunista Párt vezetése alatt, má-

sodszor az, hogy a szocializmus építésének érdekeit szolgálja, hogy erősítse a szocializmust a kapitalista elemek elleni harcban.

Ezért az első és második feladattal elválaszthatatlanul összefügg a harmadik feladat is: — egy pillanatra se szüntetni be a harcot a falusi kizsákmányoló, a kulák ellen.

Sztalin elvtárs ezt mondja:

»Nem érteni meg a falusi kulák-gazdaságok jelentőségét, nem érteni meg, hogy a kulák szerepe falun százszor nagyobb mint a kapitalista szerepe a városi iparban, — ez annyit jelent mint eszünket veszteni, szakítani a leninizmussal, átszökni a munkásosztály ellenségeinek oldalára.« (Sztalin: »A gabonafronton«).

Ily módon, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének erősítése csak akkor lehetséges, ha állandóan és egyidejűleg teljesítjük Lenin e megszövegezésének mindhárom részét, a dolgozó parasztsággal való szövetségre vonatkozóan, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején.

Pártunknak a dolgozó parasztság iránti politikája a szocializmus építésének ebben az időszakában az egyéni kis- és középparaszt gazdaságok támogatása, és a dolgozó parasztság támogatása, hogy minél tömegesebben lépjen a mezőgazdasági szövetkezetek útjára.

Sztalin elvtárs még 1928-ban ezt írta:

»Mi nem segíthetjük, és nem szabad segítenünk az egyéni kulák nagygazdaságot. De segíthetjük, és kell is segítenünk az egyéni kis- és középparaszt gazdaságot, emelve jövedelmét, és bevonva a kooperativ szervezet kerékvágásába« (Sztalin: »A gabonafronton«).

Pártunknak az egyéni kis- és középparaszt gazdaságok támogatása kérdésével kapcsolatos, e lenini-sztalini elven alapuló politikája egyidejűleg két feladatot old meg: először, ezáltal növekedik a parasztgazdaságok termelékenysége, és következésképpen könnyebbé (és lehetővé) válik az iparosítás és villamosítás, és másodszor, ezáltal a legalkalmasabb és leggyorsabb módon létrejön az alap a szocializmusnak a kapitalista elemek feletti végső győzelmére, a nagy szövetkezeti gazdaságoknak a kulák-gazdaságok feletti győzelmére.

»A kolhózok elválaszthatatlan alkotó részei a szövetkezeti tervnek általában, — mondja Sztalin elvtárs, — s Lenin szövetkezeti tervének külön is . . Ezzel magyarázható a többi között az a tény, hogy a kolhózok nálunk csak az értékesítő és beszerző szövetkezés fejlődésének és erősödésének eredményeként kezdtek létrejönni és fejlődni« (Sztalin: »A gabonafronton«).

Esetleg felmerülhet ilyen kérdés is: vajjon a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszaknak ebben a szakaszában a falusi kapitalista elemek, — amelyek szakadatlanul, óránként, tömeges méretekben születnek a kisárútermelő parasztgazdaságok alapján, — megerősödnek-e annyira, hogy veszélyeztetik a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet következő utolsó szakaszának megvalósítását, vagy — más szóval, — vajjon az osztályharc kiéleződése a szocializmus építésének ebben a szakaszában azt jelenti-e, hogy a kapitalista elemek erősödnek, és a szocializmus fölé kerekednek?

Nem, ezt nem jelenti. Éppen ellenkezőleg, a Párt politikája az osztályharcnak ebben a szakaszában arra épül, hogy ennek a szakasznak a végén (valamint egész folyamán is) a munkásosztályra és a dolgozó tömegekre sokkal kedvezőbb legyen a szocializmus és a kapitalista elemek közötti relativ erőviszony.

A szocializmus építésének ebben a szakaszában nálunk a Pártnak a

falusi kapitalista elemek iránti politikája (s ezzel a népuralom politikája is) a kapitalista elemek korlátozásának és visszaszorításának politikáját jelenti. (Szem előtt kell tartani, hogy Sztalin elvtárs a kapitalista elemek »visszaszorítását«, — ami a kulákok mint osztály kizsákmányoló törekvéseinek korlátozására szorítkozik, mert csak egyéneket és csoportokat számolunk fel ebből az osztályból, — megkülönbözteti az egész kuláksághak, mint osztálynak a felszámolásától).

A kapitalizmus falusi maradványai elleni ilyen politika, helyesen végrehajtva, biztosítja a szocializmus viszonylagos erősödését és a falusi kapitalista elemek viszonylagos fejlődését.

A kapitalista elemek kizsákmányoló irányzatainak korlátozására irányuló szakasz végén, és közvetlenül az előtt, hogy áttértek volna a kuláksága, mint osztály teljes felszámolásának szakaszára a Szovjet Szövetségben, 1929 áprilisában Sztalin elvtárs azt mondotta, hogy »a szocializmus *gyorsabban* nő mint a kapitalista elemek, hogy ennélfogva a kapitalista elemek relatív jelentősége *csökken*, és éppen azért, mert a kapitalista elemek relatív jelentősége *csökken*, a kapitalista elemek érzik a halálos veszélyt, és fokozzák ellenállásukat.« (Sztalin: »A jobboldali elhajlás a SzK(b)P-ben«).

Más szóval:

»A hanyatló osztályok nem azért szállnak szembe velünk, mert erősebbekké váltak nálunk, hanem azért, mert a szocializmus gyorsabban nő mint ők s ők gyengébbekké válnak nálunk« (Sztalin: »A jobboldali elhajlás a SzK(b)P-ben«).

A falusi kapitalista elemek nem erősödhetnek gyorsabban a szocializmusnál azért sem, mert a burzsoázia hatalmának megdöntésén kívül, a gyáripar, a bankok, a közlekedés stb. államosításán kívül, maga a kapitalista elemek növekedése, s maga a parasztság differenciálódása is lassabban halad, mint a burzsoázia uralma idején. Ime, mit mond erről Sztalin elvtárs:

»A differenciálódás nem érheti el az előbbi méreteket, a középparaszt továbbra is a parasztság alap-tömege marad, s a kulák nem szerezheti meg újra régebbi hatalmát, már azért sem, mert mi a földet államosítottuk, forgalmon kívül helyeztük, mert kereskedelmi, hitel-, adó- és szövetkezeti politikánk arra irányul, hogy korlátozza a kuláksága kizsákmányoló törekvéseit, hogy felemelje a parasztság legszélesebb tömegeinek jólétét, s hogy kiegyenlítse falun a végleteket«. (Sztalin: »A leninizmus kérdéseihez«).

Sztalin elvtársnak ezeket a szavait alkalmazhatjuk a mi körülményeinkre. Mi igaz, nem államosítottuk a földet, ami mindenképpen komoly különbség. De tekintettel arra, hogy ez alkalommal a *föld forgalmának korlátozásán* van a hangsúly, mi pedig az agrárreformmal csökkentettük a kulák földbirtokát, a föld forgalmát pedig korlátoztuk, és minimumra szorítottuk, — így ezeknek az intézkedéseknek foganatosítása nálunk, valamint a többi intézkedésnek a foganatosítása, amelyeket fentebb felsorol Sztalin elvtárs, lehetővé teszi, hogy összehasonlítást tegyünk a mi falvainkban ma lezajló differenciálódás között a kapitalista elemek korlátozására és visszaszorítására irányuló politika időszakában.

Milyen alapon történik hát az osztályharc kiéleződése, ha a falusi kizsákmányoló elemek, és elsősorban a kulákok gyengülnek a szocializmushoz viszonyítva, amely erősödik?

Ime mit mond erről Sztalin elvtárs:

»Nekik pedig (a kapitalista elemeknek — B. N.) jelenleg még lehe-

tőségük van arra, hogy fokozzák ellenállásukat, nemcsak azért, mert a nemzetközi kapitalizmus támogatja őket, hanem azért is, mert tekintet nélkül relativ jelentőségük csökkenésére a szocializmus növekedéséhez viszonyítva, abszolut értelemben mégis növekednek a kapitalista elemek, s ez bizonyos lehetőséget nyújt nekik erőgyűjtésre, hogy ellenállást nyujthassanak a szocializmus növekedésével szemben. Éppen ezen az alapon keletkezik, *a fejlődés jelenlegi stádiumában*, az erőviszony *jelenlegi feltételei* között, az osztályharc kiéleződése és a városi és falusi kapitalista elemek ellenállásának erősödése« (Sztalin: »A jobboldali elhajlás a SzK(b)P-ben«).

Kétségtelenül, Sztalin elvtársnak ez az állítása is teljes mértékben alkalmazható a mi *fejlődésünk jelenlegi stádiumára*, a mi erőviszonyunk *jelenlegi feltételeire*. Alkalmazható pedig azért, mert az a tény, hogy a szocializmus gyorsabban nő a kapitalista elemeknél (amelyek a szocialista elemek növekedéséhez mérve viszonylagosan gyengülnek), még nem jelenti azt, hogy a fejlődés jelenlegi szakaszában — a kapitalista elemek korlátozásának és visszaszorításának jelszava alatt — felszámoljuk a falusi kapitalista elemeket. Ellenkezőleg, ők maguk megmaradnak, és csupán kizsákmányoló irányzatuk szűkül s ezen az alapon a kiszákmányolók egyes csoportjait számoljuk fel, amelyek nem birják ki korlátozó intézkedéseinket. Továbbá, ez az állítás alkalmazható a mi feltételeinkre azért is, mert a falusi differinciálódás lecsökkent méreteire, a kapitalista elemek növekedésének lecsökkent méreteire vonatkozó megállapításunk még nem jelenti azt, hogy a jelenlegi feltételek között egyáltalán nem történik a falun differenciálódás, egyáltalán nem nőnek a kapitalista elemek; ez a megállapítás csak azt jelenti, hogy e folyamat megnehezült és csökkent.

A szocializmus építésének ebben a szakaszában tehát megmaradnak a kapitalista elemek, de valóban »korlátozottan«, egyesek pedig »kiszorítottan« is. Mindez együttesen a falusi kapitalista elemek *abszolut növekedését* jelenti, de egyidejűleg viszonylagos (a szocializmus növekedéséhez mérve) gyengülésüket is. Akkor tehát világos, mi okból és miért éleződik ki falun az osztályharc.

Annál élesebben vetődik fel a feladat, amelyet Pártunk Programja határozott meg, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége erősítésének feladata, éppen olyan »hármas« feladat, amilyent Lenin szövegezése tartalmaz a munkásosztály és a parasztság szövetségével kapcsolatban a szocializmus építésének időszakában.

A szocializmus építésének mai szakaszában hazánkban az osztályharc kiéleződik. Vajjon ez azt jelenti-e, hogy a munkásosztálynak ki kell élesznie az osztályharcot falun?

Pártunk falusi politikája ebben a szakaszban, mint láttuk, a kapitalista elemek korlátozása és visszaszoritása. A Párt és a népuralom intézkedései ebből a politikából következnek, erre a politikára vezethetők vissza. Ez a politika, részünkről és számunkra, azt a keretet is jelenti, amelyben az osztályharc lezajlik. Vajjon a jelenlegi szakaszban érdekünk-e, hogy ez a keret szétpattanjon, hogy az osztályharc kiéleződése a mi káronkra történjék? Mindenképpen az osztályharc ilyen kiéleződése ellen vagyunk.

Az az állitás, hogy ebben a szakaszban kiéleződik az osztályharc, semmiképen sem jelenti azt, hogy nekünk érdekünk, hogy kivánjuk, hogy az osztályharc kártevő, banditaszerű, felkelési jellegű formákat öltsön az osztályellenség, a kulákok részéről. Az osztályharc e szakaszbeli kiéleződésére vonatkozó marxista tétel megvilágítja számunkra a mai osz-

tályviszonyokat és az osztályharc fejlődésének mai útját felfegyverez bennünket arra, hogy — a kapitalista elemek korlátozására és visszaszorítására irányuló kitartó harc útján, nem pedig az osztályharc elfojtása útján — lehetetlenné tegyük az osztályharc kiélezését az osztályellenség részéről. E szerint ebben a szakaszban nem a miénk a kezdeményezés az osztályharc kiélezésére, az osztályellenségek a kezdeményezők. Nem a mi kezdeményezésünk ez még akkor sem amikor arra kényszerülünk, hogy megtorló, erőteljes rendszabályokkal elfojtsuk az osztályharc olyan kiélezését, mint amilyen az osztályellenség káros tevékenysége, banditizmusa, szabotázsa stb. Mi nem veszük át a kezdeményezést az osztályharc kiélezésére akkor sem, amikor enyhébb formákban jelentkezik, amilyen például az, hogy az osztályellenség megszegi vagy nem tartja be a hatóságok különféle gazdasági és egyéb előírásait. Sőt ekkor gyakran inkább gazdasági, mintsem adminisztrativ intézkedésekhez kell nyúlnunk, elfojtva az ilyen természetű ellenállást is, ami szintén az osztályharc kiélezésének kifejezése a falusi kizsákmányoló elemek részéről. Mindezekben az esetekben az osztályellenségek a kezdeményezői az osztályharc kiélezésének, a mi megtorló és egyéb intézkedéseink pedig, amelyek természetesen magukon viselik osztályunk jellegét, csupán válaszok az ő népellenes és ellenforradalmi munkáikra. Így áll tehát a dolog, ha az osztályharc többé-kevésbbé álcázott formáiról és kiéleződéséről van szó.

De ugyanígy áll a dolog akkor is, ha az osztályharcnak olyan nyílt formáiról van szó, amilyen a proletár bérmunkások és a kulákok közötti osztályharc.

»*A mi feladatunk abban áll, hogy megszervezzük a szegények harcát, s hogy vezessük ezt a harcot a kulákság ellen*« (Sztalin művei, VII. kötet, 180 oldal). Ez azonban nem jelenti azt — mondja Sztalin elvtárs, — hogy mi ezzel kiélezzük az osztályharcot. »Az osztályharc kiélezése nemcsak a harc megszervezését és vezetését jelzi. Ezzel együtt jelzi az osztályharc mesterséges felidézését és szándékos szítását. Vajion ezek a mesterséges intézkedések szükségesek-e most, amikor rendelkezünk a proletariátus diktaturájával, s amikor a párt- és szakszervezeti szervezetek tökéletesen szabadon működnek nálunk? Természetes, hogy nem szükségesek« (Sztalin, ugyanazon a helyen).

E szerint mi ma a népi állam, mint a dolgozó tömegek eszköze útján, a munkásosztállyal az élen, a párt- és pártonkívüli szervezetek útján szervezzük és folytatjuk az osztályharcot, éspedig a Párt mai vonalának alapján és keretében folytatjuk. Ez a harc élesebb vagy enyhébb formákban folyhat le, de ez, a mi részünkről, semmi esetre sem jelenti az osztályharc kiélezését. Az osztályharc kiélezése, a mi részünkről, a párt-vonal keretének elhagyását, a Párt vonalának megszegését jelentené. A Párt vonalából eredő, az osztályellenség ellen irányuló egyetlen intézkedésnek sincs mesterséges intézkedés, mesterséges kihívás és osztályharcot szító jellege, hanem e harc szervezésére és vezetésére irányuló jellege.

Az osztályharc kiélezése, amely »az osztályharc mesterséges felidézését és szándékos szítását« jelzi, a Párt vonalának megszegését, a népuralomhozta törvények és törvényes előírások valamint e törvényekből és törvényes előírásokból eredő intézkedések megszegését jelenti.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy mi nem *fokozzuk a rendszabályokat* a falusi kapitalista elemek korlátozására és visszaszorítására. E rendszabályok méretei és fajtái a szocializmus hazánkban elért fej-

lettségének fokától, erőnktől és az osztályellenség erejétől, erejének növekedésétől vagy csökkenésétől, valamint azoktól a nemzetközi feltételektől is függenek, amelyek között, az egyes időszakokban a szocializmust építjük. Nekünk éppen az a kötelességünk, hogy a korlátozó és visszaszorító rendszabályokkal annyi területet hagyjunk a kapitalista elemeknek, hogy lebonyolíthassák gazdasági ténykedésüket, de ugyanakkor lehetetlenné kell tennünk számukra, hogy erősödjenek mint kapitalisták. Mégis, a rendszabályok ily fokozása és a falusi kapitalista elemek visszaszorítása nem helyettesítheti a kulákok mint osztály felszámolásának törekvései irányvonalát, s nem válhatik vele egyenértékűvé. Mindez a *fokozás* mégis csak a falusi kapitalista elemek *korlátozásának és visszaszorításának* fokozása, nem pedig a kulákok mint osztály felszámolása. A kulákok mint osztály felszámolására irányuló törekvési irányvonal politikája minőségileg különbözik a falusi kapitalista elemek korlátozásának és visszaszorításának politikájától.

Nálunk, a kapitalista elemek korlátozására és visszaszorítására irányuló politika végrehajtása során, néhol és néha téves rendszabályok alkalmazására is sor kerül a közép-paraszttal, a dolgozó parasztsággal szemben. Ez abból ered, hogy a gyakorlatban nem különböztetik meg eléggé a középparasztot a kuláktól. Nem bocsátkozva azoknak az okoknak taglalásába, amelyek ilyen téves eljárásokhoz vezetnek, hangsúlyozni kell, kötelességünk, hogy mindig és minden alkalommal különbséget tegyünk a kulák és a dolgozó paraszt, a középparaszt között.

Ime, mit mond erről Lenin:

»Hogy megoldhassa a feladat második, nehezebb részét, a proletariátus, amely legyőzte a burzsoáziát, köteles állandóan a parasztság iránti politikájának következő alapvonalán haladni: a proletariátusnak kötelessége, hogy különválassza, elhatárolja a dolgozó parasztot a birtokos parasztól — a munkás parasztot a kereskedő parasztól, a dolgozó parasztot az üzérkedő parasztól.

Ebben az elhatárolásban van a szocializmus *egész lényege.*« (Lenin: »Gazdasági élet és politika a proletariátus diktaturájának korszakában«).

Ez azt jelenti: a dolgozó parasztot a dolgozót őrizd, védelmezd, segítsd, a kapitalistát pedig progresszív módon adóztasd meg, progresszív módon terheld meg beszolgáltatási kötelezettséggel stb., progresszív módon, — ami azt jelenti, jobban mint a dolgozó parasztot; ez azt jelenti: korlátozd a gazdagparaszt kizsákmányoló törekvéseit, és minden téren támogasd a szegény- és közép-parasztot.

Csak így szilárdulhat a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége, ez a szövetség pedig a népuralom *alapja.* Csakis ezen az alapon lehetséges a szocializmus felépítése. A többi között ezért rejlik ebben az *elhatárolásban* a szocializmus »*egész lényege*«.

Miben áll tehát akkor a szocializmus fejlődési útjának sajátossága hazánkban, ha látjuk, hogy az osztályharcnak és a kapitalizmusból az imperializmusba való átmeneti időszakban az osztályharc kiéleződésének marxista elmélete teljes egészében vonatkozik reánk is?

Mi sohasem állítottuk, hogy elvi különbségek vannak a szocializmus Szovjet Szövetségben való építésének útja és a mi utunk között. Még akkor is, amikor azt bizonygatták nekünk, hogy téves, sőt káros volna, ha a szocializmus építése nálunk a szovjet úton haladna, úgy fogtuk fel, hogy itt nincs szó elvileg más útról. Még akkor is, amikor azt bizonygatták, hogy nemcsak nekünk, hanem a népi demokrácia töb-

bi országának is megvan a maga útja, vagyis mindegyiknek közülük a maga külön fejlődési útja a szocializmus építésében, nem értelmeztük ezt olyképpen, hogy a szocializmus építésének szovjet útjától elvileg különböző útról van szó. A sajátosság és a sajátos utak létezését nem elvi különbözőségük szerint, hanem a fejlődés formáiban mutatkozó különbség szerint értelmeztük és értelmezzük ma is.

E szerint, vannak nálunk sajátosságok a szocializmus fejlődésének útjában, amint vannak a népi demokrácia más országaiban is, ezek a sajátosságok azonban a szovjet úttal való elvi azonosság alapján állanak. Csakhogy ezeknek a sajátosságoknak igen nagy a jelentőségük, mert megkönnyítik vagy megnehezítik a szocializmus építését, mert néha ezek a sajátosságok (formák) amint meggyorsíthatják, ugyanúgy veszélyeztethetik magának a tartalomnak megvalósítását is.

Miért tartotta volna egyébként szükségesnek Lenin és Sztalin, hogy szüntelenül hangsúlyozza a polgári és proletár-forradalom, a proletáriátus diktatúrája és a szocializmus építése kérdéseinek megoldásához való konkrét hozzányúlás szükségességét, ha nem a miatt, mert szükség van a fejlődés sajátosságainak figyelembe vételére. Elegendő emlékeztetni arra, hogyan magyarázta Lenin a februári forradalom sajátos jellegét, amelynek fejlődése nemcsak a nyugati polgári demokratikus forradalmakhoz viszonyítva volt sajátos és különböző, hanem azokhoz az elméleti elgondolásokhoz viszonyítva is, amelyeket e forradalom előtt tettek a bolsevikok.

E szerint a kapitalista Jugoszlávia szocialistává való forradalmi átalakulásának sajátosságaival kapcsolatos értékeléseink semmiképpen sem állnak ellentétben a marxizmus-leninizmussal, hanem a mi példánkon is igazolják tudományos tételeinek helyességét.

Mindez ismételten bizonyítja Pártunk vonalának helyességét a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszak e szakaszában. Pártunk vonala teljes egész. Nem állhatnánk meg, ha bármilyen törés is volna Pártunk vonalában. Nem lehet a Párt vonala helyes az osztályharccal és annak kiéleződésével kapcsolatban, ha ugyanakkor nem helyes a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségével, a szocializmus építésének szakaszaival kapcsolatban. A Párt vonalán mutatkozó legkisebb törésnek is meg kellene mutatkozni az egész vonalon. Azonban mind Pártunk vonalának elemzése a marxizmus-leninizmus szempontjából, mind pedig e vonal mindennapos ellenőrzése magán a gyakorlaton keresztül bizonyítja e vonal helyességét.

Csupán rajtunk áll ezek szerint, hogy helyesen megvalósítsuk a Párt vonalát a szocializmus építésének ebben a szakaszában.

Crvena Zasztava 3. száma

1948. november

Mi fokozatosan haladunk a tőkés elemek fölszámolása felé; kulákjainkra már kezdetben annyira lecsaptunk hogy tudják mit jelent a forradalom, mit jelent ha mi a szocializmus felé haladunk, tudják, hogy itt nem tréfálhat senki, nem remélhet semmiféle változást, sem visszakozást, se oldalra elhajlást... Soha senki nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy bátran tovább haladjunk azon az úton, amelyen elindultunk. Meg kell teremtenünk az előfeltételeket arra, hogy elegendő gabonát és mezőgazdasági terméket kapjunk, meg kell akadályoznunk a különféle tőkés elemeket abban, hogy a munkás ember, a dolgozók rovására üzérkedjenek. (TITO)

A VAJDASÁGI MAGYAR KULTURMUNKÁSOK ÉRTEKEZLETÉNEK HATÁROZATAI

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya által 1948 december 5-re összehívott és Noviszádon megtartott értekezletén a vajdasági magyar kulturmunkások a következő határozatot tették magukévá:

I.

Jugoszlávia Kommunista Pártja és Tito marsal vezetése alatt Jugoszlávia dolgozói napról-napra újabb győzelmeket vívnak ki a szocialista építés terén.

Az úi Jugoszlávia a szabad népek testvéri hazája, melyben a nemzeti kérdést a marxi-lenini nemzetköziség szellemében oldották meg. Hazánkban a magyarságnak minden lehetősége megvan a gazdasági, politikai és kulturális fejlődésre. Népeink egyenjogúsága, egysége és testvérisége megdönthetetlen valóság.

Pártunk és Központi Pártvezetőségünk, Tito marsallal az élén, úgy a népfelszabadító harcban, mint a szocialista haza építésében következetesen alkalmazta és alkalmazza Marx, Engels, Lenin és Sztalin tanításait. Ezt bizonyítja a nemzeti kérdés, tehát a magyar kisebbségi kérdés helyes megoldása is.

Mi, vajdasági magyar kulturmunkások, a leghatározottabban visszautasítunk azt a rágalomhadiárutot, melyet elvtelen bírálóink folytatnak népeink, Pártunk és Központi Pártvezetőségünk ellen. Az említett rágalomhadiárat ellenére mi még szorosabban tömörülünk Pártunk és Tito mögött, minden erőnket megfeszítjük, hogy szervezett és eredményes kulturmunkával hozzájáruljunk a szocialista haza építéséhez.

II.

Hazánkban a kulturmunka, tehát a magyar kulturmunka is, a szocialista építés és dolgozóink szocialista nevelésének hatható eszköze.

Kulturmunkánk alapja a marxi-lenini világnézet és ezért minden magyar, de különösen minden magyar kulturmunkás, állandóan tanulmányozza tegye magáévá és terjessze is a legszélesebb néptömegek között Marx, Engels, Lenin és Sztalin tanításait.

Pártunk Ötödik kongresszusa behatóan foglalkozott a kulturmunka, irodalom és művészet kérdéseivel, melyekről a beszámoló meghallgatása és megvitatása után határozatokat hozott. Kulturmunkásaink csak akkor végezhetnek hasznos és jó munkát, ha alaposan tanulmányozzák Gvilasz elvtárs beszámolóját, valamint az Ötödik kongresszus művelődés-politikánkra vonatkozó anyagát és ha átviszik a gyakorlatba a kulturmunka, irodalom és művészet kérdéseiben lefektetett határozatokat.

Kulturéletünk minden megnyilvánulásának az eszmei tisztaság és a szocialista eszmeiség magaslatán kell állnia. Harcot kell folytatnunk az irodalmunk, képző- és színművészetünk terén előforduló ellenséges felfogások és bomlást hordozó irányzatok ellen.

A hatalomról elűzött városi és falusi tőkések, a kispolgári ösztönösség, valamint az imperialisták propagandája eszmei sötétséggel, tudománytalansággal és babonával törekszenek mérgezni kultúrmunkánkat. Gátat kell vetnünk az ilyen káros eszmei befolyás elé, fel kell számolnunk a vele való megalkuvást, a középúton haladást, mert munkásságunkban csak a helyesen alkalmazott marxista-leninista ideológiának van és lehet helye.

Népünk érdekeitől idegen és ellenséges áramlatnak tartjuk az úgynevezett »politikamentes« irányzatot a kultúrmunka terén. Hirdetői gátolni akarják a szocialista szellem terjedését és akadályozni igyekszenek népünket abban, hogy teljesen fölszabadulhassanak a megdöntött tőkés rend eszmei hagyatékától. A »politikamentes« kultura a volt kizsákmányolók politikai célját szolgálja. Harcolunk ez áramlat ellen, mert akadályozza népünk kulturális fölemelkedését.

Fokozottabb mértékben kell dolgoznunk azon, hogy magasabb kulturális szinvonalra emeljük a falut és dolgozó parasztságunkat, nagy gondot fordítva itt is az eszmei tisztaságra. Tartsuk mindig szem előtt a falu szocialista átalakulásának távlatait és ez adja meg alapirányát a falun végzendő kulturmunkának. Küzdjük le a kampányszerűséget és állandósítsuk a kulturmunkát a falun is. Városi kulturegyesületeink támogassák falusi egyesületeinket a kulturmunka minden ágában.

Öntudatosítsuk a magyarság tömegeiben a szocialista hazaszeretetet hazánk, az új Jugoszlávia iránt és erősítsük, mélyítsük népünkben a szocialista nemzetköziséget.

Legyünk éber őrei népeink egységének és testvériségének fejlesszük tovább népeink összefogását és küzdjünk a sovinizmus ellen bármely formában és bármely oldalról is jelentkezzék ez a népeinktől idegen és ellenséges irányzat.

Törekedjünk megismerni testvérnépeink kulturáját, művészetét és történetét — minél nagyobb mértékben ismertessük ezt magyar népünkkel is. Igyekezzünk megismertetni Jugoszlávia népeivel magyar népi kultúránkat, irodalmunkat képző- és színművészetünket, valamint népünk multját. Erősítsük és fejlesszük a kulturális kapcsolatokat népünk és a testvérnépek között.

Foglalkozzunk a vajdasági magyarság kulturális multjával tárjuk azt fel és tanulmányozzuk; örökítsük meg, ápoljuk és fejlesszük népi kulturánk értékes hagyományait.

III.

Abból a célból, hogy Vajdaság magyarlakta városaiban, falvaiban és tanyacsoportjain új lendületet adjunk a kulturmunkának, a következőkben állapítjuk meg közvetlen gyakorlati feladatainkat:

a) meg kell szilárditanunk és aktivizálnunk kell kulturegyesületeink vezetőségeit és választmányait, úgy, hogy azok minden tagja konkrét feladatot kapjon, vagy feleljen az egyesület egyik alosztályának munkáiáért;

b) megszervezzük és megszilárdítjuk egyesületeink alosztályait; a népművelési, műkedvelő, zenei, folklór, irodalmi, képzőművészeti és a magyarság kulturális multját kutató alosztályt;

c) évi, félévi, háromhavi és havi munkaterveket kell készíteni úgy az egyesület, mint alosztályai részére és állandóan küzdeni a terv végrehajtásáért; — helyes munkamegosztással aktivizálni az alosztályok tagjait;

d) úi kultúregyesületeket szervezni azokban a magyarlakta községekben és településekben, ahol még nincsenek ilyen egyesületek;

e) kultúregyesületeink önálló egyesületek, ezért rendezniök kell alapszabályaik kérdését;

f) aktivizálni és bevonni az egyesületek munkáiába minden magyar kulturmunkást;

g) munkánkban állandóan szem előtt kell tartani a káder kérdést, úi kulturmunkásokat emelve ki az ifjúság, a munkásság és parasztság soraiból;

h) gyakorlati munkájukban egyesületeink legyenek szoros kapcsolatban a Magyar Osztállyal, mint központi irányító szervvel, valamint a kultúregyesületek járási (városi) szövetségeivel és tömegszervezeteinkkel; egyesületeinknek szoros kapcsolatot kell fenntartaniok Vajdaság többi nemzetiségeinek kultúregyesületeivel;

i) tömegesítsük egyesületeinket és tegyük ezzel átfogóbbá kulturmunkánkat

A vajdasági magyar kultúrmunkások távirata Tito marsalhoz

Hőnszeretett Tito marsalunk!

Forró üdvözletünket küldjük Neked, népeink nagy vezérének, a vajdasági magyar kultúrmunkások Noviszádon tartott értekezletéről. Kultúrmunkánk kérdései és feladataink megvitatása közben újból leszögezhettük népeink diadalmas sikereit a szocializmus építésében, a boldog jövő felé vezető úton. Ezek a sikerek biztos alapot nyújtanak dolgozóink művelődésbeli fejlődésének.

Mind nagyobb erőfeszítésekre serkent bennünket, magyar kultúrmunkásokat az a tény, hogy a szabad és egyenjogú népek úi Jugoszláviájában, hazánk többi népeivel együtt a magyaroknak is teljes joguk és minden lehetőségük megvan a gazdasági, politikai és kulturális fejlődésre. Népeink egyenjogúságát és ennek keretében a nemzeti kisebbségek szabadságát és fejlődési lehetőségeit a nemzeti kérdés helyes marxista-leninista megoldása tette lehetővé országunkban. Igaz nemzetköziség ez a gyakorlatban.

Csakis a Te bölcs vezetésednek és Pártunk hős harcának köszönhető, hogy népeink megbonthatatlan testvérisége és nagy építési sikerei ily nagyszerű valósággá váltak.

Megbeszélésünkön az a megingathatatlan, egyöntetű elhatározásunk nyilvánult meg, hogy a jövőben még többet és még jobban fogunk dolgozni népünk, főleg a falu dolgozói, kulturális fölemelkedéséért. Minden erőnk latbavetése útján, tettekkel mutatjuk meg széttéphetetlen hűségünket Pártunkhoz, Hozzád és népeinkhez. Ez lesz egyúttal határozott válaszunk mindazoknak, akik ma méltatlan rágalmakkal illetnek bennünket és népeinket. A Pártunk és országunk elleni hajsza ellenére tovább dolgozunk azon, hogy még jobban elmélyüljön a testvériség és összefogás népünk és hazánk többi népei között. Semmiképp se fogjuk megengedni, hogy a határon túlról jövő becstelen uszítás és a reakció még nálunk

meglevő maradványainak népellenes munkája következtében ismét lábrakapion a sovinizmus. Minden erőnkkel azon dolgozunk, hogy a jugoszláviai magyarok tömegeiben is tovább szilárduljon az igazi szocialista hazaszeretet népeink közös hazája, a szocialista Jugoszlávia iránt.

Fogadjuk, hogy soha senki sem térítheti le bennünket arról az útról, amelyet Te jelöltél ki Pártunk, népeink és a mi számunkra. Semmi kétségünk az iránt, hogy helyes és bölcs vezetésed alatt népeink még további győzelmeket fognak kivívni a szocializmus építésében.

Élien népeink nagy vezére és bölcs tanítómestere, Tito marsal!

Noviszád, 1948. december 5.

»Tartalmában szocialista, formáiban nemzeti — íme ilyen az egyetemes kultúra amely felé a szocializmus halad.«

(Sztálin)

ELŐRE

Írta: Gyuro Livada, őrnagy

Az első csónakok átjutottak...

A többiek is elszakadtak a parttól és a másik oldalon néhány-száz méterrel alacsonyabban leálltak. Gyorsan és erőteljesen szelték a víz felszínét. Amint az első egységek elérkeztek a folyómeder közepére, megkezdődött a csata. Kézigránátok robbantak a víz üveges tükrén. A lövegek élesen süvítettek és a víz átcsapott a csónakok peremén. Már sebesültek is akadtak. Néhány csónak sohasem érhette el a tulsó partot. Elsüllyedtek. Egész éjszakán át folyt a harc és a hajnal közeledtére még elkeseredettebbé vált.

Átkeltünk a folyón....

Kis hidfőt rögtönöztünk....

A tizenhatodik divizió egységei nyolc kilométert hatoltak előre mélységben, széltében valamivel kevesebbet. Végig, az egész hidfő mentén folyt a küzdelem. A folyó hullámait a tüzérségi tűz korbácsolta a magasba. A mieink közvetlenül a Drávaparton elfoglalták az első két falut. A valpovói gyár is a miénk volt már, magát a városkát pedig bekerítettük.

A fa- és gumicsónakok egyre szállították a legénységet, a muníciót és az ágyúkat. A tutajokról egymásután hullottak a lovak a hullámok közé. A hídverők szekercéinek és kalapácsainak a csapásaitól visszhangzott a folyó. Ponton hidat vertek. Ezentúl még könnyebben kelt át egyik egység a másik után.

Negyvennyolc óra mulva nem volt hidfő. Valpovó, a Dráva és jó egynéhány felszabadult falu volt már a hátunk mögött. Tovább kergettük az ellenséget. Csapataink mentek előre. Sok keresztúton haladtunk keresztül.... Az oszlopok, mind gyakrabban és gyakrabban találkoztak össze....

A felszabadítók, a golyószórók és orosz pikavicák (szuronyok) alatt görnyedve, tavaszi naptól és tavaszi széltől égő bőrrel, kicserepesedett ajkakkal és álmatlanságtól égő szemekkel, de boldogan mosolyogva kérdezgették egymástól, ha összeakadtak:

— Melyik divizióhoz tartoztok?

Különböző válaszok jöttek:

»A negyedik, az ötödik, a hetedik brigádhoz«.... azután ment, ki-ki a maga útján.

Minél előbbre hatoltak a brigádok, annál jobban szélesedett a front. Repülőink sokban segítették a hadműveleteket. Kikémlelték és megtalálták a városokban azokat az ellenséges erődítéseket, amelyeket meg kellett támadnunk. A Vörös hadsereggel együtt, meneteltünk előre.... Csapatainknak az a szerencse jutott osztályrészül, hogy Tolbuhin marsall frontjának, a bal szárnyát képezhették. Csak egyetlen vágyunk volt: előre...

Tüzérségünk egyre ritkábban dolgozik az elrendelt állásaiban, szüntelenül mozgásban van. Ágyúink napok óta működésben vannak.

Az előőrsök, izgalomtól remegő hangon jelentik:

»A faluból, amely még a fasiszták kezében van, kb. harminc lovas menekül, vad galoppban.«

A szétszórt német diviziók az erdőkön keresztül vonulnak vissza. De a mi egységeink is elérték már, a nasicei erdőségeket. Nasice előtt, az utolsó falu is a kezeink között van már.

Este van...

Minden oldalról özönlenek a csapatok. Az ellenséget hátba kapjuk. Egyik erődítés a másik után kerül a kezeink közé.

Éjfél előtt, már közvetlenül a nasicei drótakadályok előtt állnak csapataink. A város maga, még fasiszta és usztasa kezekben van. Azokban a falvakban, amelyek a támadás kiinduló pontjául szolgálnak az utcák során szétdobált, törött cseréprakásokon, az árokpartokon töltött fegyverükre borulva, harcosok szundítanak. Az országúton, itt is, ott is, felfúvodott lovak hullái hevernek.

A napfény felcsillan az eldobált német rohamsisakok horogkeresztjén. Állandóan ócskavashalmok mellett visz el az utunk. Kiégett tankok, felfordult autók és kamiónok motorbicikli roncsok, felszakadt sínek, kisiklott mozdonyok állnak sorfalat. Úgy feküsznek ott, mint a szétdobált holttestek, amelyekről az eső és a szél lerohasztotta a húst és csak a puszta csontokat hagyta meg.

A szlavón síkságon át, a Papuk lábához közeledünk.

Nem messze a Nasice védelmére felállított drótakadályoktól felsorakoznak zászlóaljunk harcosai.

A szürkület lassan borul a város fölé....

A diviziók és a brigádok parancsnokságainál állandóan berreg a telefon. A tűzérség készenlétben áll. A harminchatodik divizió csapatainak északnyugat felől kell a támadást megindítaniok. Késő éjjel kezdődik meg a harc a városért. Egyik éles dörgés a másik után reszketteti meg a langyos levegőt. A szikrázó lövegek ide-oda röpködnek vérbe és húsba vágva. Éjfél elmultával a város-széli házak már a mi kezeink között vannak. A harc, csak hajnal felé kezd elcsendesedni. Egységeink bevették a várost. A pirkadó hajnal házakra és romokra veti halvány sugarait. Lezuhant gerendák, leomlott falak között botorkálunk, lábunk alatt vasdarabok csörrennek. Az egyik utcából emberi hangok hallatszanak:

»Állj! Ki vagy«?

Egész délelőtt tart a csapatok vonulása a városon keresztül. Katonák ezrei menetelnek az országutakon és a zöldelő szlavón mezőkön át. A lakósok mesélik, hogy egy német tiszt, tegnap még csökönyösen ragaszkodott ahhoz a meggyőződéséhez, hogy ha a várost sikerül tartaniok, akkor megmarad a lehetősége annak, hogy a Dráván visszatérjenek és visszafoglalják a felszabadított Osztjeket.

Harcosaink pedig mennek, egyre csak mennek, előre.... arcukon ott ragyog a reggeli napfény és a győzők boldog mosolya.

Mögöttük marad a felszabadított város, de romokban, valami otthonából kiűzött hontalanhoz hasonlóan, aki megállt most a keresztútnál, hogy kissé megpihenjen.

Az utcákon, minden ablak és minden bunker előtt német katonák holttestei hevernek. Soknapos szőke szakálluk, világos merev szemük, rettenetes.

A városi tűzoltók szedik össze a halottakat. Kocsira hajigálják jóval

kisebb gondossággal, mint az üszkös gerendákat, kiviszik a határba és elföldelik őket.

Elmúlik a délután is....

A város főterén nagy népgyűlést tartanak. Többen beszélnek. Őszinte, lelkesítő szavakat intéznek a néphez, amely teljesen megtölti a teret. A csapatok szüntelenül vonulnak. Az utak szélén tisztek állnak, hogy a parancsnokság embereinek az útirányt megadják.

Még az est beálltа előtt mi is elhagyjuk a várost.

Országutakon át, patakokon keresztül, szörnyű poros és göröngyös ösvényeken visz az utunk, még a sarjadó vetés dús tábláiban is ott marad a nyomunk. Előre, mindig csak előre.... A fáradt lovak súlyos patái döngetik a köves utat, a kocsisok álomittasan engedik lazára a gyeplőket.... Autók és dzsipek rohhanak el az oszlopaink mellett, sűrű porfelhőbe burkolnak mindent körös-körül, aztán elvesznek a messzeségben.

Papuk és Krndija alatt egyesülünk a vajdasági csapatokkal és a szlavón csapattesttel is. Ettől kezdve felszabadító utunk még élénkebb és még derűsebb lesz. Keményen szorítjuk meg egymás kezét. A szlavón egységek is csatlakoztak hozzánk, most még erősebbek leszünk!

Szlavón egységeink törzskarai azokon az utakon ütnek tábort, amelyek a földig égetett szlavón falvak között visznek keresztül. Baráti ölelkezések után a parancsnokok összehajolnak a térkép fölött, új támadások terveit készítik elő az ellenállás végleges letörésére.

A hegyi ösvényeken szállítják a nehéz municiót a csapatok után. Ősz szakállú kocsis akar áttörni az oszlopok között. Szekere színültig töltve kenyérrel. Jókora port ver fel. Kiált felénk. Utat kér, siet a frontra, ott kell a kenyér.

Alig lőnek ki ágyúink néhány gránátot, megszólal a telefon:

»Halló! Ki beszél?«

»Itt a parancsnokság«....

»Parancsnok elvtárs, utat kell verni két kilóméterrel a falu mögött, — az előttünk fekvő faluba már benyomultak a mieink....« Bjelovár eleste után történt ez néhány nappal a győzelem előtt.

A tűzérségi brigádok parancsnokai gyakran azért dühöngnek, mert nem tudják beérni a diviziókat.

Közel két hete tart már az előnyomulás. Csodák-csodája, de senki sem kívánja a pihenést. Legfeljebb, ha a járművek és az emberek kissé összegabalyodnak, hallatszik innen vagy onnan kifulladt hangon:

»Egy kis eső bizony nem ártana, hogy elvinné ezt a cudar port«. Izzadságtól csurgó zsebkendővel törülgetjük a verejtéket és megyünk tovább, előre.... Ha csak néhány órát vesztegelsz, nem érheted többé utol a csapatodat.

Minden új nap, új győzelmet hoz. És új diadalmas örömet is, mert kiszen mindenkinek van kit megbosszulnia. Lovas járművek, parasztszekerek százai, öregek és fiatalok, ügyesek és kevésbé ügyesek, — de harcosok mind egy szálig. Most már nagyon sokan vagyunk. A front az egész országot behálózza. A városok felkeltek és a szabadság karjaiba vetették magukat. Csak csodálkozni lehet honnan is lettünk egyszerre ennyien....

Különösen, ha 1941-re és 42-re gondolunk! Vagy, akárcsak néhány hónappal ezelőtt is.... Milyen halálosan fáradtak és elgyötörtek voltunk akkor. Most, eltiport németek hullái hevernek a lábaink előtt, usz-

tasák, csetnikek, hétrét görnyedt, gyászos »hódítók« töltik meg azokat a táborokat, amelyeket nekünk szántak egykoron. Hadseregünk harcosai pedig magasan tartják a fejüket és keményen fogják a fegyverük markolatát.

Néha sebesülteket hoznak a kocsik a felszabadított városokból, meg falvakból. De, aki él, azt hajtja, űzi a bosszú. Rohan a győzelem felé! Megsemmisíteni az ellenséget, felszabadítani a hazát! Rohan, május kilencedike felé.... A kanyargó szlovén ösvényeken megint eldobott sisakok halmai, foglyok ezrei. Eljön Berlin elestének a napja is. Németország megadja magát. Hazánkban pedig minden árulónak a végórája üt. Apró gyerekek lövöldöznek a levegőbe, a győzelem örömére, kólót táncolnak fiatalok és vének. Hátrahagyott német tankok körül, amelyek valaha mindenen átgázoltak, ártatlan gyerekek játszadoznak mostan.

Aki kezét-lábát bírja, nyugat felé menetel. Fékek csikorgásán, lőporszagon, robbanások füstjén keresztül özönlik a nép, hogy elűzze földjéről a német bitorlókat, hogy hazájának minden ellenségét megsemmisítse. De régóta áhitoztunk már ezt a boldog napot! Ezt az új tavaszt! És kivártuk.... A front mögött mosolyog a mi népünk. Még a szél is szebben duruzsol a házunk táján. Szép most az élet. Életünk legcsodálatosabb tavasza ez! Mert megyünk előre és elhozzuk a szabadságot!

»A Jugoszláv Hadsereg a Jugoszlávia Kommunista Pártja által vezetett népfelkelésből nőtt ki Jugoszlávia minden népének négyéves emberfölötti harca folyamán az imperialista hódítók és belföldi árulók ellen. A Jugoszláv Hadsereg néphadsereg — harcosi és parancsnoki állománya a fölszabadító harc vívmányainak megőrzéséért, a népuralom megőrzéséért és erősödéséért, a dolgozók érdekeiért és a szocialista építés biztosításáért küzd. A Jugoszláv Hadsereg Jugoszlávia népeinek szabadságát és függetlenségét védelmezi«.

(A JKP Programjából)

M. Nikolájevics: Harcos

JÓZSEF ATTILA:

SZOCIALISTÁK

Le a kapitalizmussal! Hatalmat, húst a
dolgozóknak!...
A tőke szennyében gázolunk, kedves
fegyverünk böködi tomporunkat. —
Böködj, böködj csak szüntelenül, kedves
fegyverünk,
hadd tudjuk meg újra és újra, hogy
véletlenül, tusa nélkül csatát nem
nyerünk.

Nem sietünk, erősek vagyunk, rengeteg az
elevenünk, a halottunk,
tanácsot állunk a dombon, melyre pincéből,
bányából, kubikos gödörből feljutottunk —
viszi az idő a ködöt, tisztán meglátni
csúcsainkat.

Viszi a ködöt az idő s az időt mi hoztuk
magunkkal,
hoztuk harcunkkal, tartalék nyomorunkkal,
a kenyérrel, mely megpenészedett, amíg a
munkás megszeghette,
a kásával, mely megdohosodott, amíg a
munkás megfőzhette,
a tejjel, amely megsavanyodott, amíg a
munkás köcsögébe belecsobbant,
a csókkal, amelyből cafraság lett, amíg a
munkás fiatalába beledobbant,
a házzal, amelyből omladék lett, amíg a
munkás beleöltözött,
a ruhával, amelyből rongy lett, amíg a
munkás beleöltözött,
a szabadsággal, mely elnyomás lett, amíg
a munkás megszületett,
a bőrszivarral, mely bagó lett, amíg a
munkás felnövekedett, —
a tőkével, mely munka lesz,
míg megnő az inas
s kalapácsával odavág
világ!
ahol a legfehérebben
izzik a vas!

Vers, eredj, légy osztályharcos! a tömeggel
együtt majd felszállsz!...

Te délre mégy, te nyugatra, én pedig
északra, Elvtárs!

JÓZSEF ATTILA

Valódi világot hörpintett, nem lógott a mesék teteién — ez a művészi hitvallása, ars poeticá-ja.

Én túllépek a mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolga ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgálok alias,
nyomorító hatalmakat.

. . . . . .

Én nem fogom be pörös számat.
A tudásnak teszek panaszt.
Rámtekint, pártfogón, e század:
rám gondol, szántván, a paraszt:

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között:
rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol táborokba gyült bitangok
verseim rendjét üldözik,
fölindulnak testvéri tankok
szertedübögni rimeit.

A századunkat mozgató hatalmas gondolatokat, magát a marxizmust, költő világosabban, művészibb egyszerűséggel ki nem fejezheti magyar nyelven. József Attila, talán az első — mindenesetre a legnagyobb — »pártköltő« irodalmunkban, aki azonban sohasem engedett a művészi színvonalból, aki mindig korszakos kérdéseknek adott hangot s aki mindig az egész embert, az egész emberi világot énekelte.

»Kóró lelkű« világ volt Horthy Magyarországának világa, vén békáknak »zizzent a haszon«, megaláztattak a »győzni fogók« — de a költő tudta, hogy mégis »megvalósul gyönyörű képességünk, a rend...« tudta, hogy hiába »forgolódnak a tőkés birodalmak«, tudta, hogy:

A költő — ajkán csörömpöl a szó,
de ő (az adott világ
varázsainak mérnöke),
tudatos jövőbe lát
s megszerkeszti magában, mint ti
maid kint, a harmóniát.

A rendelkezésünkre álló néhány sorban semmiesetre sem szándékozunk felmérni József Attila költészetének jelentőségét. Tizenegy évvel halála után, egyszerű emlékezés ez a rövidlélekzetű írás. Emlékezés a költőre, aki elindult a ferencvárosi proletártanyáról s rövid életében hasszú és kegyetlen harcokat vívott élettel, az élet akkori uraival, s aki valóban — öntudatosan és nem csak ösztönösen —, viharmadarává vált az elkövetkezőknek, az emberi felszabadulásnak.

Petőfi, Ady és József Attila — a volt magyar valóság három legnagyobb énekese közül, József Attila élte a legkeservesebb életet s éppen ő szállt közöttük talán legmagasabbra. Mélv, szinte tudományos világossággal dalolt s mégis a legmesszibb, a legszebb magyar igric-tradiciók méltó örököse volt. Ami szín, szépség, szeretet, zene, melegség van a magyar nyelvben, mind az övé volt s valamennyit át tudta adni nekünk. Tanításai nem halványultak el a felszabadulással, ma is tanít: ma is tud újat, értékeset mondani. Ezért is nagy, ezért is a legnagyobbak közül való

1937. december 3-án halt meg.

G. L.

»Ugyanilyen sokféleség mutatkozik majd azon az úton is, amelyen az emberiség a mai imperializmusból a holnapi szocialista forradalom felé halad. Minden nemzet a szocializmusba jut, ez elkerülhetetlen, de nem valamennyi egyforma módon: mindegyik belevisz sajátjából valamit a demokrácia ilyen vagy olyan formájába, a proletáriátus diktatúrájának ilyen vagy olyan változatába, a szocialista átalakulás ilyen vagy olyan iramába a társadalmi élet különböző szakaszaiban. Elméletileg semmi sem nyomorúságosabb és semmi sem nevetségesebb, mint ebben a tekintetben egyöntetű szürke színben festeni le jövőnket »a történelmi materializmus jegyében« — ez szuzdányi mázolás lenne, semmi több.« (Lenin)

UJ NAPOK

Irta: Bogdán Csiplics

Bogdán Csiplics hosszabbterjedelmű elbeszélése — valóságos kisregény — Makai Ferencnek, a béresivadékból lett munkásembernek életéről szól. Az elbeszélés első része ismerteti a félárva nyers és hányatott életét, gyermekkorát a régi feudális világban, legénykorát a két háború közötti időben és munkássorsát a megszállás alatt. A második rész a felszabadulás utáni időben játszódik le és ezt a részt adjuk a *HID* olvasóinak.

Csiplics a vajdasági szerb prózaírás egyik legtehetségesebb és kétségtelenül legtermékenyebb tollforgatója. 1947-ben elnyerte a Szerb Népköztársaság irodalmi államdíját.

...Akkor megjött a várva-várt felszabadulás. Csodálatos órák voltak azok s egy életre adtak élményt Ferencnek is.

Csak a szegénység volt nagy, hiszen mögöttük feküdt a pusztulás négy esztendeje és a kizsákmányolás sok évszázada. Megvolt a szabadság, megvolt az élet — de hogy kezdjünk az újjáépítéshez? A gyárak romokban, villanyáram a városban nincs.

Hát elkezdjük, ahogy lehet — ez volt a vélemény. Ferencé is éppen mint a többi munkástestvéré. Azt mondják a mérnökök gép kell a termeléshez? Hiszen van egy kis tartalékmotorunk — hátha azzal lehetne?

És elhangzott a jelszó: munkára fel, munkára emberek!

A motor javítása eltartott pár napig. S a régi munkásság ott gyülekezett a romok körül, mindennap eljöttek és egyre többen csatlakoztak azokhoz, akik kezükbefogták a kalapácsot. Mikor a motor elkészült, már vagy tizenhatan voltak, munkások. Több nem is kellett egyenlőre, hiszen a kis motor alig három gépet tudott meghajtani.

Most a legfontosabb a világon a villanyáram!

Ferenc a prés mellett állott. Most izgatottabb volt, amint akkor sok év előtt mikor először állt a gép mellé. S az ő munkájától is függ, lesz-e áramfejlesztő gépe a városnak. Nincs annál felemelőbb érzés a világon, mint az a tudat, hogy az én tevékenységemtől függ annyi ember munkája s egy város további életütteme.

Az úi áramgép csavarai abból az anyagból készültek, amelyet a munkások elrejtettek, nehogy a németek kezére jusson.

Mikor a prés megindult, Ferenc lelkesen szólította oda egy munkástársát.

— Hallod hogy zúg? Mint a katyusák dübörgése, olyan...

★

1945 tavaszát írtuk. Az új élet kapui szélesen kitárultak. S Ferenc, ahogy a prés előtt állott, úgy érezte, hogy ez a gép is mintha megváltozott volna. Eddig ismeretlen, új szövetségesévé lett. Minden nap tanulmányozta, mintha közelebb akarna kerülni a gép lelkéhez — mintha a gépben eddig fel nem tárt sok-sok képesség élne, csak meg kell találni a módiát, jobban a munka szolgálatához fűzni. Néha azonban — mintha dacoskodott volna a gép. Ilyenkor, ahogy a munkát elvégezte alaposan átvizsgálta, megtapogatott minden alkatrészt. Nem, a gép nem tökéletes, de mi is hiányzik még belőle? Talán ha ezt a csavart jobban megszoritaná... vagy ezt a csövet kellene átvezetni... Ilyeneken tünődött. Egyet akart csak, hogy úi szövetségese minél többet adjon magából.

Aztán egy nap szólították. Őt és Imrét. A szaktanács elé a szakszervezetben. Az üzemmérnök és az igazgató már vártak rájuk.

S akkor először beszélt így szemtől-szembe mérnökkel, szakemberrel. Megértette mindjárt, miről van szó.

— A vállalatvezetőség a ti gyáratokra azt mondja, — közölték a szakszervezetek — nem lehet versenyezni. Nincs nyersanyag, nincs gép s ami még müködik, azt a megszállók a végsőkig kihasználták. S hogy a munkások is kimerültek. Mit tudtok erről mondani, ti ketten, munkások?

Ferenc várakozott egy percig. A sok mondanivaló már ott gyülemlett benne régen. Azt amit gondolt, most kiönthette egyszerre.

— Hát én meg azt hiszem, lehet nekünk is versenyezni, lehet. Mert mondjuk itt van ez az én gépem, ismerem. És a pajtásom is, az Imre, ő is ismeri az övét — ugye testvér? A dolgát mindenki jól tudja nálunk. S hát — majd nekiveselkedünk. Fog az menni.

Imre hozzátette, mint aki szégyenlős, hogy szólnia kell.

— Tudjuk mink azt, hogy kell a munka most. Fog az menni.

Olyan egyszerűen, meggyőzően, szívből beszéltek, hogy a szakemberek elnémultak. S lám — az ő gyáruk is megkezdte a munkaversenyt.

★

Kellett a vasalkatrész a hidakra. Zimonynak is, Ujvidéknek is. S a gyárban mindenki tudta, mit jelent ez, miért fontos. Ferenc is tisztán látta és megfeszített erővel dolgozott. S az eredmény mutatkozott is: a napi teljesítmény sétált egyre felfelé a mutatótáblán.

Épültek a hidak s a nagy vasalkatrészek szereléséhez, forrasztásához, szögecseléséhez szakmunkásokat kerestek. S Ferenc jelentkezett: együtt ment az alkatrészekkel. Dolgozott a hidaknál is. Aztán visszatért a gyárba és ahol csak lehetett, tökéletesítette gépe munkáját. Büszke volt, hogy azok a szögek és csavarok, amelyeket ő készít, hidakat, hidalkatrészeket forrasztanak egymáshoz.

A szögek és csavarok gyártása egyre emelkedett és ezzel emelkedett az ő keresete is. Most már nem húzódozott az akkordtól — amennyi a termelés, annyi a kereset, jól van ez így! Büszkén vitte haza a pénzt, felesége boldogan számlálta a megnövekedett keresetet. A kis Illésnek most már jutott elég táplálék, lakást is jobbat kaptak, mint addig. Magukhoz vették Ágnes nénit is, öregségére ne élien elhagyottan...

A harc persze nemcsak a keresetért folyt. Ferenc szem előtt tartotta mindig: versenyt igértem, hát meg is lesz. Versenyt és nagyobb eredményt: ésszel és ügyesen. Ha mindent jól megszervezünk, nem lehet baj sehol. A hidakat úgy tartják a vasszögek, forrasztások, mintha örök időkre készülnének.

Szerelme a híd volt, amely ott épült a város alatt a Dunán.

Munka után sokszor járt arra. Mint szakembert, a szerelők szívesen látták, sokszor vette ki kezükből a forrasztót, hogy megmutassa: így sokkal jobb. Dühöngött a vad, jeges szél s fent a magasban emberkezek dolgoztak, forrasztottak — talán a legnehezebb munka ez a világon.

De elkészült a híd határidő előtt s Ferenc sokszor vitte sétára családiát. S magyarázta kisfiának.

— A híd, látod a hídat — mondotta széles hangon, örömmel. Annak minden csavarát, minden szögét, úgylehet, az én gépem esztergálta ki.

S másnap mosolyogva hallgatta a kis Illés dicsekvését az ablakon keresztül.

— Az én apám óriás, mert hidat épít, az ám!

★

Amikor a hidat avatták, ott állt Ferenc is a munkások között. S valamennyien nézték Tito arcélét. Mert ott állt előttük a marsall, beszélt a hídavató ünnepségen.

Ferenc egész izgalomban hallgatta a szavakat. És sokáig emlegette:

— Tito beszélt... és megköszönte nekünk munkásoknak, a munkát. Nekem is, Makai Ferencnek.

Mindez felejthetetlen élmény volt egyszerű munkás szivének. És büszke volt az általa gyártott csavarokra, szögekre, amelyek tartják a hidat, akkor is amikor Tito jár rajta. Amikor gyorsvonat halad át, autók, sok ember. S lelkében éppen úgy, mint azokéban, akik ott a parton lelkesedtek, ott élt és visszhangzott Tito neve.

★

De jöttek más boldog napok is.

Átszólt egynap Imre hozzá — ugyancsak kiáltania kellett, mert zúgott a gép:

— Estére aztán el gyere! Ne húzd ki magad!

Valami ünnepség volt a gyárban. Ferenc nem szerette a parádét, egyszerű lénye húzódott minden hangosabbtól, ami a hétköznapokon túl belenyúlt életébe. Mégis elment. S nem tudta megérteni, miért éltetik, amikor a terembe lépett. Nem tudta megérteni, miért száll le a gyűlés elnöke az emelvényről, miért kinálják hellyel. Csak amikor éljenezni kezdtek: Éljen az első rohammunkás, s amikor vállukra emelték, akkor fogta fel mi történt.

Szép volt az avatás és Makai Ferenc, az első rohammunkások egyike az ünnepség után furcsa érzéssel vonult haza. Valami új, jó érzés volt ez, talán csak egyszer érezte még eddig életében, amikor fia született. Szeretett volna minden szembejövővel elbeszélgetni: emberek, hiszen semmi különöset nem csináltam, csak dolgoztam, becsülettel — hát ez most már így van, hogy a becsületes dolgozót megélienzik, mint hajdan a főispánt? Szerette volna mindezt megtanácskozni és testvéri beszédben megvitatni: mondom, élete egyik legboldogabb napja volt. S otthon is az asszonynak, ahogy bizalmaskodva elbeszélte a dolgot... Meg a jutalmat, ahogy leolvasta, a rohammunkás jegy áldásait, ahogy megbeszélték, átbeszélték ketten, hogy mit is kellene venni, ezt meg azt az Illéskének is. Hogyan hát ez most már így van, ilyen becsülete nőtt a munkának?

És nem lankadt a munkalendülete a gép mellett, ezután sem. Az első versenyt követte a második, majd a harmadik. Ő csak dolgozott keményen s szinte természetes volt már — Ferenc, az rohammunkás, az is marad mindig. Most már szavai voltak mindenhez, sokszor mondta el gondolatait az avatógyüléseken: közölte munkástársaival érzéseit, megfigyeléseit — szerény volt, de őszinte és mindenki nagyon megszerette. Ó hát ezek a szavak hányszor keltek ki ajkán, munkástestvérei előtt....

★

A választáselőtti versenyben elért termelési százaléka szolgált alapul a normamegállapításnál. A gyár ekkor már teljes üzemben állott. Az osztály, amelyben Ferenc dolgozott, az ő munkájához szabta tevékenységét. 1945-ben a választáselőtti versenyben 25 százalékkal lépte túl a normát, az 1947 évi májusi munkaversenyben már 47 százalék volt normatúllépése. Az ő prése még gyorsabb volt, bármelyik más gépnél az üzemben. S ha társai körülállták, a szünetben, szívesen magyarázott nekik:

— Elsőbb is a gépet kell jól kiismerni, tudjátok.... Nálad Torma, most már jól látom, az a baj, hogy nem testvéred eléggé a gép. Pedig te sokkal többet adhatnál. A karodat nagyon is hátratolod a gépkar kihúzásánál, pedig látod jobb azt így csinálni, nézd-e ...

Torma kissé duzzog a leckéztetésért, de belátja, így helyes. Jó szakember ő is. S ime egyszerre rohammunkássá hirdették. S nem röstelte, hogy Ferenc jótanácsai segítették elő leginkább.

...Makai Ferenc, a feketeszemű, keskenyszemöldökű, kistermetű szívós munkásember alakja, egész lénye fogalom lett a gyárban. Két elemeit végzett mindössze, de jól olvas, sokat olvas és gépét kitünően ismeri. Minden gondolata elsősorban ezé a gépé — s mindig az az érzése, hogy a masina mégsem egész tökéletes, hogy még lehetne rajta javítani.

Makacs kitartása egy nap mégis eredményhez vezetett.

Ha a nyomófejet valahogy megerősíthetné, ha nagyobb nyomást adhatna... körülbelül ez volt a kiindulópont és ebből eredt az újítása. Jól átgondolta előbb, aztán felkereste a gyár szerelőosztályát, hogy ott előteriessze a dolgot. Szívesen segítették. S másnap a mérnökszakértővel is közölte az új találmányt.

A mérnök azonban nem szerette az újításokat. Szép dolog a technika és komoly dolog, azonban nem lehet vele úgy játszani.... Még korholta is Ferencet, ez azonban nem engedett.

Valamire mégis jó volt a mérnöki figyelmeztetés: Ferenc most már a mérnöknek arra az egyetlen megjegyzésére reagált, amely valóban helytálló volt. Ezt a nehézséget is kiküszöbölte és újból jelentkezett.

— Már megint valami cső, ugye? Nagyobb nyomás? Inkább a dohány nélküli pipát találnád fel....

Tréfára fogta a dolgot.

Mikor azonban meglátta, mi készült a gépen, hogyan fogott Ferenc a megoldáshoz, szemével a gépre bökött és kommandálni kezdett:

— Tizenhatos átmérő!

Ferenc izgatottan kapcsolta a gépet. Az fordult egyet: kész.

— Huszas átmérő — hangzott az új vezényszó.

Ferenc a foggantyúhoz nyúlt. Ez is meglett.

A mérnök maga is izgalomba jött.

Ferenc ott állt a gép mellett és válláit vonogatta. Aztán kérdezte:

— Jó lesz? Segít valamit? Növeli a termelést a.... találmány?

— Hogy ér-e valamit? Azonnal jelentem Beográdba, a minisztériumnak és a szakszervezetnek. Ez az, amit már oly régen keresünk...

Másnap maga a vállalati igazgató jött oda a géphez két fiatalemberrel. A táskákból fényképezőgép került elő. Lekapták Ferencet a gépe mellett. És gratuláltak neki. A többi munkás is gyülekezni kezdett. Mindez pillanatok alatt játszódott le. Ferenc csak arra emlékezik, hogy a kezeit szorongatták sokan... hogy ötszörös rohammunkás és újító... És éljenezték, ünnepelték... Pár nap mulva az ujságokban hosszú cikkek jelentek meg Makai Ferencről. Szerbia első ötszörös rohammunkásáról és újitójáról.

Mutatta a képeket feleségének: olvasta a szöveget, magyarázta.

S az asszony, diadalmasan és sopánkodva törölte kezét, ugy hallgatta urát. S hogy az övé legyen mégis az utolsó szó, elégedetlenkedve mondotta.

— Hanem hallod, mégsem kellett volna ingben fényképezkedned. Legalább a kabátot vetted volna fel és megmosdottál volna....

»Ne kopirozni taktikánkat, hanem önállóan mérlegelni sajátosságának okait, feltételeit és eredményeit, nem szavait, hanem szellemét, az értelmét, tanulságait — az 1917—1921-es évekből származó tapasztalatokat kell alkalmazni a saját viszonyokra.« (Lenin)

CSÉPE IMRE:

ESTE AZ ERDŐN

A bukó nap ilaszín sugarát
Tűhegyű jegenyék fésülik.
Árnyak mozognak az erdő alján,
S a fényszálakat estébe szövik.

Készül az éj puha selyme.
Illatos fátylát szellő lengeti.
Egy tanyát az esthomály pólyázgat,
S a nyárfa tövébe fekteti.

Körülötte puhul a pázsit,
Az alélt virágokat harmat fürdeti.
Őszült fejét az ezüstnyárfa
Csillag-pettyekkel beköti.

Simul a csönd tiszta tükre,
Hold vigyorog ágak között.
Csillagkendős öreg nyárfa
Lágyan susog a tanya fölött.

Alszik a ház, az ól, a tái
Suhan nesztelen a sejtelem...
A mindenségbe dagad a szívem.
S hajnali út vár — végtelen!

AZ IDŐSZERŰ CANKAR

December 11-én volt Cankar Iván, a nagy szlovén jugoszláv iró halálának harmincadik évfordulója. Ő volt a jugoszláv népek első írója, aki egész alkotó munkásságát, teljes egészében és tudatosan, a munkásosztállyal kapcsolta össze. Halála előtt, 1918-ban, amikor a nemzetiségi kérdést helytelenül oldották meg, ő már egyenjogú népek föderatív országáért harcolt. Következetes harcot folytatott a társadalmi és politikai szabadságért, amely művelődési lehetőségeket is jelent.

Ivan Cankar harminc kötetre terjedő munkái harminc év alatt vesztettek ugyan jelentőségükből, de a harcos költőnek az egyénisége, mint olyan, ebben az időben megnövekedett. Joglics püspök Lyublyanában máglyán égette el első könyveit. Az 1941-től 45-ig tartó világháborúban a papság, amelyet Cankar rendkívül szemléletesen ábrázolt, megmutatta igazi fasiszta arcát, amit már Cankar előrelátott. Művei nagy hatással voltak a fasizmus ellen felkelő szlovén népre. A Felszabadító Hadsereg egy szlovén dandárja Cankar nevét viselte.

Cankar munkássága a jugoszláv kulturhagyatéknak nemcsak értékes része, hanem élő valósága a mai művelődési forradalomnak, a mai irodalomnak, mely a szocialista realizmus irányában fejlődik. Talán nincs is Jugoszláviában olyan színház, amelynek nincsen a műsorán egy-egy Cankar-dráma, amelyek szimbolista zavarosságuk és eszmekeresésük mellett is időszerűek és építőjellegűek. A »Jernej szolga« és több más elbeszélése és karcolata, a szegénység világából egy súlyos korról tanuskodnak, melyben Cankar nemzeti szabadságért és a munkásosztály győzelméért harcolt. Már akkor észrevette a nemzeti és a gazdasági felszabadulás elválaszthatatlanságát.

Szegény iparos családból született 1876-ban. Anyját a nyomor ölte meg. Cankar a századfordulón jelentkezett abban a korban, amikor a szlovén irodalmat sekély naturalizmus jellemzi és a papság a nép elnyomására törekszik. »Erotika« című verseskötetével jelentkezett, mint a neoromantikus kör tagja, melynek tagjai voltak még Zsupancsics, Murn, Alekszandrov és Kete is. Romanticizmusukat nem a multba való menekülés, sem a valóság meghamisítása nem jellemezte, hanem a jövőről alkotott képük csupán romantikus volt. Cankar 1899-ben megjelenő verseskötetével »a nyárspolgár arcába akart sujtani«. A lyublyanai és a bécsi egyetemi évek megismertették vele a társadalmi valóság minden oldalát. Ezért irodalmi munkásságát az igazságtalan társadalmi viszonyok elleni harcnak és a munkásosztálynak szentelte.

Szlovéniában, az akkori osztrák-magyar tartományban, abban az időben két népellenes párt harcolt egymással. Ekkor jelenik meg a munkásosztály és a történelem színpadán. Megjelenése a munkásosztály erőpróbája. 1906-tól kezdve Cankar a proletáriátus és a szociáldemokrácia oldalára áll, visszatükrözve a szlovén munkásmozgalom gyöngeségeit és az osztrák marxizmus korlátoltságát. Legjobb munkáiban rámutatott a mozgalom gyengeségeire és annak távlataira is, kijavítva az osztrák marxizmus egyes hibáit.

Maga Cankar is megjegyezte, hogy a tudományos szocializmust saját tapasztalatain keresztül értette meg. Mint az elnyomottak gyermeke már ifjú korában látta, hogy a felszabadult parasztokból alakult tartalék munkáshadseregnek, amely ellepte Ausztria munkapiacait, nem marad más hátra mint az Amerikába való kivándorlás. Meglátta az idegen kézben levő tőkés vállalatok célzatos munkáskihasználását, melyben a szabadelvű burzsoázia »tőkét kovácsolt a szlovák szegénységből«. Cankar Ivan Bécsben a nemzetközi munkásmozgalommal és hazájában a szlovén munkásmozgalommal (habár ez eszmeileg és politikailag gyenge volt) felvette a kapcsolatot és így félreérthetetlenül a munkásosztály oldalára állt. Harcolva a hanyatló, haladásellenes »művészet a művészetért« felfogás ellen, saját eszméit a társadalmi haladás szolgálatába állította. Legjobb művei nemcsak hogy visszatükrözik a munkásosztály és élcsapatának létezését, hanem annak erejét, megnövekedésének és döntő tevékenységének távlatait is.

B. Ziherl tanulmányában Cankarról és koráról, behatóan elemzi azt a kort, amikor a szociális és nemzetiségi ellentmondások alapjában megingatták a soknemzetiségű hűbéri-tőkés Ausztria-Magyarországot, Szlovéniában pedig két politikai párt, — a szabadelvűek és a papság — monopolisztikusan kereskedtek a nép jövőjével. B. Ziherl ebben a tanulmányában mely elengedhetetlenül szükséges Cankar értékelésénél, rámutat a két párt közötti harc elvnélküliségére; egyik pártot sem érdekli a nép, amelynek a nevében beszélnek. Mindegyik párt idegen és ellensége a városi és falusi dolgozó rétegnek. Rámutat a pártok politikájának a fonákságára, amelyek csak a nagyobb nyereség kedvéért hizelegnek a dolgozóknak. A papság a haladás legnagyobb ellensége, összeköttetésben állott a Vatikánnal és Béccsel. A »szocialista« demagogia eszközével igyekezett a parasztság tőke-ellenes hangulatát a honi kistőkések ellen irányítani, kiket a nagytőkés papság, egyetértésben a bécsi finánctőkével, amúgy is megsemmisíteni igyekezett. A szabadelvűek kik szerettek volna a papságtól haladóbbnak feltünni, hogy a szlovéniai tőkés fejlődés nyerészkedői lehessenek, félve a papság parasztszövetkezeteitől, kénytelenek voltak nyiltan fellépni a választási reformok ellen, melyeket különben támogattak volna. A papság arra törekedett, hogy ártalmatlanná tegye a szabadelvűeket, nem mint olyanokat, hanem mint pártot, amely ködösségével és elvnélküliségével elősegíti a haladó munkáseszmék terjedését a nép között és ezzel a városi és a falusi dolgozók közeledését. Amikor a papság a liberálisok fölé emelkedett a szabadelvű értelmiség egyrésze a papság oldalára állt. Mindkét tábor a »népjólét« hamis jelszavát használta. Amíg ez a kínos elvnélküli harc folyt a nép körül (amit Cankar különösen »A népjólétért« és »Szolgák« című drámáiban kihangsulyozott), addig Szlovénia ipari központjaiban, Triesztben kialakult, megerősödött a munkásmozgalom és annak harci készülődésében látta Cankar azt az erőt, amely biztosítja a szlovén nép jövőjét. Cankar műveiben rámutat a nép és a nemzet fogalmainak különbségére. Nemzetnek nevezi azt a csekély polgári réteget, melynek nincs semmi kapcsolata a munkásosztállyal.

Cankar drámáiban (»Jakov Ruda« 1900, »A népjólétért« 1900, »Betajnove királya« 1902, »Szolgák« 1910) leginkább a társadalmi ellentéteket ábrázolja, a nép és a kereskedők harcának következményeit érzékelteti. Ezekben a drámákban inkább csak érinti a harc döntő tényezőit, mint színpadra hozza. Egyes motivuma pedig inkább a jövő nagy mozgalmainak az érzékeltetése, mint a dráma cselekményének alkotó

része (»A népjóléért«). A forradalmi osztály képviselői, leginkább ingadozó értelmiségiek, (Scsuka, Max Knec, Jerman), akik meg is alázkodnak, de azért tudják, hogy a kérdéseket csak a munkáskezek oldják meg. Cankar minden drámájában ostorozta a népjóléttel kereskedő papságot és szabadelvűeket. Elítélte a kizsákmányolókat, sanyargatókat, Betajnovo királyait, és ahogyan drámáiban, úgy prózájában is határozottan kifejezte, hogy ez az osztály történelmileg elítélt és veszendő.

Cankar szimbolizmusát, amit az akkori európai irodalomtól vett át, átszőtte realista elemekkel. A társadalom ábrázolása való igaz és a megoldások felsorakoztatása helyes. Cankar műveinek romantikus elemei Maxim Gorkij első munkáinak romantikus hangjával tartanak rokonságot. Cankar munkái fejlődésében, Ibsen Henrik, norvég író és társadalomkritikus lélekelemző és egyéni realizmusán át, megközelítette Maxim Gorkij realizmusát.

Cankar »Jernej szolga« c. nagy elbeszélésében jelképesen ábrázolta a jobbágyság sorsát mely keresi történelmi jogait. Rámutatott arra, hogy ő ezt a jogot az uralkodó osztálytól csak könyörgéssel nem fogja megkapni.

»Keresztért« c. gyűjteményében, melyet 1907-ben tett közzé, boncolgatja a munkásosztály történelmi útját és utal a népfelkelés és a forradalom szükségére.

Az első világháború előtt Cankar az időszerű politikai és elvi cikkek egész sorát tette közé. E kérdések iránt haladó állást foglalt el tekintet nélkül az akkori szlovéniai eseményekre. A háború alatt internálták és csak 1917-ben engedik betegen és megtörten szabadon.

Az »Álomlátás« (1917) arról tanúskodik, hogy a fogság és a szenvedés nem törte meg Cankar erejét, sőt még fokozta eszmei, politikai és művészeti állásfoglalását. Utolsó leheletéig, 1918 decemberében bekövetkező haláláig, tevékenykedett tollal és szóval. Többek között, harcot folytatott az osztrák marxizmus nemzetiségi politikája ellen. Legtöbb álláspontja kiállta az idők bírálatát és ma is, felszabadító harcunk és forradalmunk után is, igazként hat. Alkotásaink minden széteső elemével együtt, minden ingadozásaival a nehéz társadalmi viszonyok közepette, egyedül harcolva, Cankar élő alakja a forradalmi jugoszláv irodalomnak. Ő is sokkal hozzájárult kialakulásához. Megmarad példának a Jugoszláv irodalomban, mely új társadalmi viszonyok között fejlődik és segíti a szocializmus, Ivan Cankar forradalmi álmának, végleges megvalósulását.

K

„SZÉP HAZÁNK"

Irta: Iván Cankar

Nemrég gyalogosokat láttam az utcán; az állomás felé meneteltek. Zuhogott az eső, bakancsuk elmerült a térdükig fröccsenő híg sárban. Nem volt korán, délelőtt kilenc óra tájban lehetett, a nap mégis puszta sötétséghez hasonlított: szürke volt és hideg.

A katonák nem masiroztak egyedül; a menetoszlop mindkét oldalán férfiak, asszonyok, gyermekek lépkedtek — trop, trop, trop.... Csurgott róluk mintha rongyokat facsarnának; a sár a gyermekek övéig és arcáig fröccsent. Valamelyik asszony sikoltozása hallatszott, egy-egy gyermek felsírt — de az eső továbbra is ömlött, a sár fröccsent a menetoszlop pedig csak haladt, trop, trop trop....

Láttam egy katonát, magas, erőteljes férfit. Háta — az a hát, amely egyébként a bakabornyúnál kilencszerte súlyosabb terhet hordozott — kissé meg volt görnyedve. Nehéz keze volt, valószínűleg kovács lehetett. Asszony ment mellette gyors, apró léptekkel, egy fejjel alacsonyabb volt mint ő, a válláig is alig ért. Fiúcskát vezetett kézenfogva, aki fáradtan szaladt mellettük és egyre elmaradozott.

A férfi lopva rájukpillantott majd elfordította tekintetét.

— Gyere vissza! — kiáltott fel az asszony és megragadta zubbonya ujját.

— Én nem.... te forduli vissza!

Lenézett a földre, sápadt volt....

— Legalább kapsz hatvannyolc krajcárt egy napra. Francek pedig... Francek harmincnégyet....

Az asszony hangosan felsírt és úgy megrántotta a fiút, hogy megbotlott és térdre esett a sárban.

— Hadd vigyék azt is... azt a Júdás pénzt is...!

Láttam a katonát, férfit, akinek megvénült arcán látszott, hogy hosszú éveket töltött a műhelyben; az ilyen emberek az öregség előtt megvénülnek. Azokkal a nyugodt, súlyos léptekkel ment, amelyekkel minden reggel hét órakor elindult a gyárba; úgy lehet arról is megfeledkezett, hogy bornyút cipel a hátán. Karjaiba mindkét kezével idős, kiaszott ember kapaszkodott, aki igyekezett katonásan lépni. Vidáman, gyorsan pergőn beszélt, szeméből pedig szüntelenül hullottak arcára a cseppek.

— Ej, Jane, hiszen harminc évvel ezelőtt én is.... Óh, erős legények voltunk.... daloltunk, mondom neked.... én is, nézd Jane.... Óh Janem, Janem, Janyicskám!.....

Szájából úgy tört elő a kiáltás, mintha kést döftek volna belé.

— Apám.... hiszen hatvannyolc krajcárt kap egy napra, azonfelül még....

Az apa vérbeborult szemmel nézett rá.

— Jane....

Láttam a katonát, erősen tömzsi, vállas embert. Napégette arcán látszott, hogy megszokta a napot, a vihart és minden rosszat. Környék-

beli parasztfiú lehetett. Idősebb asszony ment mellette, összeaszott sáros arccal; ruhája is óvig sáros volt, tarka fejkendője pedig elárulta, hogy parasztasszony.

— Ideje anyám, hogy hazatérjen. Isten vele!

Hallgatott és úgy nézte, mintha most látná először és utoljára. Az esővíz fejkendőjéből arcára és hajára csurgott, amely homlokára tapadt.

— Forduljon vissza anyám, messze van hazáig.... hiszen hatvannyolc krajcárt kap egy napra....

Keskeny álla megreszkedett összeaszott ajkai alatt és nem tudtam megkülönböztetni, könnyek vagy eső-e az, ami szüntelenül végigcsurgott az arcán és mellére csöpögött....

A pályaudvaron mégegyszer láttam őt. Ott őrséget állítottak a kerítés mellé és elzárták az utat azok elől, akik kikísérték a katonákat. Valamennyien a kerítés mellett állottak; hosszú sor: férfiak, asszonyok, gyermekek.

A menetoszlop az állomás tág térségén menetelt.... trop, trop, trop.... Ekkor a sorból hirtelen kiemelkedett a tarka fejkendő — az öreg, csontos kezek megkapaszkodtak a kerítésben és csodálatos erővel felemelték a testet.

— Jaj nekem....

A menetoszlop elhaladt és eltűnt a szürke épület mögött.

— Hova legények, hova vezet utatok?

Az öreg rámtekintett vörös, a visszatartott könnyektől gyulladásos szemével és arcomba nevetett.

— A hazát védeni uram, a hazát védeni!

Ebben az időben egy kövér úr beszédét hallgattam. Hosszú beszéd volt, de nekem úgy tűnt, hogy csak egyetlen egy szót hallok: »Haza, haza, haza....«

»Szép hazánk.... hazánk becsülete és jóléte.... mindent a hazáért.... utolsó csepp vérünket a hazáért.... háborúba a hazáért....«

Amikor kifáradt és abbahagyta a beszédet megkérdeztem szomszédomat:

— Ki ez a tisztelt, kövér úr?

A szomszéd mosolyogva válaszolt:

— Három háza van a városban, a városon kívül a hazának szép része az övé, fiai olyan jól és biztosan el vannak látva, hogy nem kell masírozniok!

— Pedig azt mondta: mindent a hazáért!

— Igen, de közben nem a saját vagyonára gondolt!

— Azt mondta: vérünket a hazáért!

— De nem saját vérét gondolta!

Megyek megkérdezem azokat, akik a sáron keresztül meneteltek; azokat akik a bornyúkat cipelték és azokat akik őket kisérték.

— Hol van a ti hazátok?

Ők pedig sorban válaszolnak:

— A német föld az elmúlt évben a véremet itta, behajtotta adómat; az idén nyáron Ausztria szívia véremet és hajtja be adómat, a következő évben talán Amerikát fogom szolgálni. Az én utam oda vezet, ahová azok irányítják, akiké a haza és a hatalom. Gyárból gyárba, bányából bányába, a szántóföldekről a városba, egyik tartományból a másikba. Sohasem kérdezik: »Hol van a hazád?« Csak azt kérdezik: »Mit ér meg a te munkád? Mennyi vér van még az ereidben?« Ha pedig már

nincs több vér azt mondják: »Menj! Eredj és keress magadnak hazát az út mentén az árokban!« Ha pedig úgy tetszik nekik hátamra rakják a bornyút és azt parancsolják: »Siess, halj meg a mi hazánkért!« Mert minden az övék, a haza is, a hatalom is! Én vetek és aratok, védem a hazát és a földet, de sem a vetés sem a termés, sem a ház sem a föld nem az enyém! Te kérdezed, te is mondd meg nekünk: merre van a mi hazánk?

Így fogják megkérdezni mindazok, akik a sáros úton menetelnek. A dolog teljesen rendben van, énekeljünk hát:

»Szép a hazánk....«

Én testvéreim ismerem a hazát és valamennyien elképzeljük. Azt, amit erőszakkal vettek el tőlünk, azt amivel megcsaltak bennünket, azt amit megvontak tőlünk százszoros kamatal fogják nekünk visszaadni! A mi hazánk a harc és a jövő — ez az egész szép ország minden mérhetetlen gazdagságával. Akkor ennek az úri, rabságon épült, vérrel és könnyel áztatott hazának már csak a keserű és csunya emléke marad meg, az emberiség szégyenének és az igazság kigúnyolásának emléke.

Más dallamot kap akkor a »Szép hazánk«-ról szóló ének is.

HAJNALODIK

Írta: Laták István

A községi szülőotthon udvarának végében, külön kis épületben lakik Mári néni, a szülőotthon gondnoka és takarítóasszonya, mindenese. A kis épület előtt kutyaól, ahonnan egy vállas puli vakkant időnként a holdra vagy a kapu felé.

Az ablakot kinyitva ki is szól Mári néni:

— Csiba te, tán megvesztél!

A hold besüt az ablakon, éppen Mári néni szemébe. Mári néni! — Ahogy már a szülőotthont összehozó nőszervezet tagjai nevezik, pedig még nem anyóka, nem is olyan nagyon »néni«, hiszen csak negyvenhárom éves. És ha nem volna özvegy, három gyerekkel, bizony még a legjobb világát élné. De csak Mári néninek mondják azok az édes, fitrinka lányok és asszonyok, akik ezt a szülőotthont is összehozták semmiből. Ugyan nem éppen semmiből, mert semmiből még az úristen sem teremt. De majdnem semmiből teremtették össze a szülőotthont. Itt állt ez az elhagyott nagy épület. Gazdája lelkén valami száradhatott, mert elmenekült. Az ablakokat lelopták a házról, a bútort széthordták. Buta volt ez a szegény nép, az első napokban, nem tudta mi az: a népállam tulajdona, s a lelkiismeretlenebbje fosztogatott. Most aztán, amikor a szülőotthont kellett éppen a szegények és munkába járó asszonyok segítségére megcsinálni, úgy kellett darabonként összekéregetni a szükséges holmit.

Gyűlést tartottak az asszonyok és Káposztáné, az egyik szövetkezeti munkás felesége előállt.

— Összeszedjük, ami csak kell itt. Mindenki hoz egy darabot. Egy takarót, egy széket, egy ágyat, és ki mit tud, másvalamit is nélkülözni.

— Pénzt is gyűjthetünk azoktól, akik azt adhatják könnyebben. Műtőasztalt veszünk a városban, meg néhány orvosi műszert — mondta a kis szőke tanítónő.

És ezek a fiatalok összeszedték bizony, ami csak kellett a szülőotthonhoz. Ki egy asztalt, ki egy ágyat, ki egy ablakszárnyat adott, ki egy asztalos ingyenmunkáját szerezte meg. Egyszerre csak meszelték a falakat. Mári néni is meszelte és megnyitották a szülőotthont. Még a község orvosát és két bábáját is beszervezték az asszonyok. Egészségügyi segítségüket ingyen adták. Felváltva vigyáznak az otthon betegeire. Azóta már kelenc csecsemő szopta itt először az anyatejet.

— Jöjjön ide lakni, lelkem — mondták a fiatalasszonyok Mári néninek, — kell ide valaki.

Mári nénit beköltöztették az udvar végében lévő kis lakásba, hogy vigyázzon a rendre, takarítson, főzzön és a jóisten tudja, hogy mi minden apró munka akad még itt. Mári néni az orvosi műszerek kifőzésének előkészítésében is segít már. És szívesen teszi, mert látja, hogy a hozzá hasonló asszonyokért történik itt minden. Minden leg-

Igaz, hogy nincs Péterre gondja Mári néninek, de féléve nem látta a fiát, és egyelőre nem is kerül haza a gyerek.

Ha Julis is tanul valamit, gyári munkát vagy effélét, megint ritkán látja. És az se adhat haza, ha külön él.

— Tanuljon ki Julis bábasszonynak, aztán itt lehet magával. Kell a faluban bába, meg ide, a szülőotthonba is. Négy elemivel már felveszik az iskolába. Internátus is van és bennlakhat — lelkendezik Valika, a pirosarcú tanítónő. — Én is évekig internátusban laktam — nevet Valika. — Engem akkor nehezen vettek fel. De most keresik és hívják a diákokat.

— És meddig tart a tanulás? — topogott bizonytalanul Mári néni és sietett volna a munkájára. Mert mindennap előkerült a bábaképző iskola.

— Két évig lelkem. Mivel Julis szegény lány, nem is kellene fizetnie.

Bábasszony! Mári néni szivét, ha nem is mutatja, ifjúkori sóvárgásai bizsergetik. Ő is bábasszony szeretett volna lenni. Mig férjét az uraság csődöre agyon nem taposta, de sokszor beszélgettek erről. Hogy mennyivel könnyebb dolguk volna, ha az asszony is kereshetne. Hathetes tanfolyamról hallottak hírt akkor. Falusi bábákat képeztek ki ott jó pénzért. Már a keserves garasokat is összekuporgatták Mári néniék. Mindenáron bábasszony szeretett volna lenni. De írástudatlan volt és a tanfolyamra nem vették fel. A bánattól támolyogva utazott haza, s éppen akkor dobbant utolsót szegény férje szive, akit a kényes csődör összetaposott. A tandíj aztán elment a temetésre...

Azóta mint elfojtott, titkos óhaj élt benne ez a kivánság. Úgy szeretett volna más asszonyokon segíteni Mári néni. S most a lánya megtanulhatná ezt a szép és hasznos mesterséget. Iskolában és nem valami gyatra tanfolyamon. Négy elemije van, talán felvennék. De tudna-e tanulni Julis? Tizenegy éves kora óta, hogy a négy elemit elvégezte, nem igen tanult. Valamit olvasgatott talán.

Orvosi táskával járhatna a faluban. S Mári nénit könnyek fogják el. Finom műszerekkel dolgozna a lánya, és ha ügyes lenne, áldanák a kezét az asszonyok!

A községi népbizottság igazolná, hogy nincsen vagyonuk és ingyen tanulhatna. Hogy is legyen, istenem!

S az a gondolat, hogy megint magára marad a kenyérkeresetben, ha lányát az iskolában felveszik, majd meg az, hogy esetleg mégsem veszik fel a tanfolyamra, nem hagyja nyugodni. Egy kis szunyókálásra le nem ragadt a szeme.

Lánya, Julis már határozott. Reggel a városba utazik. Nem hagyja magát lebeszélni. De szívből már anyja sem szól a szép terv ellen. S most már csak azért sem mer elaludni Mári néni, nehogy elaludják a vonat indulását.

A szoba másik sarkában alszik Julis. Erős, egyenletes lélegzéssel alszik. Az orvos bizonyítványt adott neki, hogy mehet az iskolába, kutya baja sincsen.

Kicsit sírhatnékja van Mári néninek. Boldog is, bizonytalan is.

Kint a konyhában, a priccsen legkisebb gyermeke alszik, Andris. Tizenegyéves. Hangosan vitatkozik álmában a gyerek. Valami fészket emleget. A betyárja! Pajtásaival biztosan megint azokat a magas folyóparti jegenyéket mászta meg fészkek után. Mindig tagadja, de álmában kifecsegi.

szükségesebbet megkap a megélhetéshez, és minden idejét a munkában tölti. Ha nagyon sok a munkája, mindig akad önkéntes segítsége.

Az asszonyok és lányok, akik bejárnak a szülőotthonba, és kapálni, téglát kirakni is eljárnak a kendergyár építéséhez, de máshová is mindenüvé, ahol szükség lehet rájuk: egyre mondják Mári néninek, hogy csak szóljon, lelkem, jövünk magának is segíteni, ha nem győzné.

De legtöbbször győzi. Igaz, hogy esténként félholtra fáradva fekszik ágyba, de legalább úgy alszik, mint a tej.

Csak ezen az éjszakán nem jön álom a szemére. Először, amióta itt alszik a szülőotthon friss, mészszagú falai közt.

Nagy tanácskozások folytak az este, lefekvés előtt Mári néniéknél. Talán ezért is nem tudott elaludni.

Mári néni lánya, Julis, néhány hét előtt hazajött a közeli városból, ahol eddig cselédeskedett. Kikoptak a gyárosék a könnyenélésből, akiknél Julis szolgált és elküldték a cselédet. A nagysága takarít, főz eztán, csak mosásra fogadnak asszonyt.

Beállított Julis.

— Édesanyám, megjöttem. Elfogyott a munkám. Most itt maradok. Itt többet kereshetek.

— Maradj, lányom, isten hozott — mondta sírva is, meg nevetve is Mári néni.

Julis itthon maradt és aztán napszámba járogatott. Gyermekkorában végezte a paraszti munkát. Érti is, birja is.

Tizenkilenc éves most Julis, s ezért a szülőotthonba járó asszonyok, meg az az aranyos tanítónő is azt mondják, hogy kezdjen valamit. Kár itt napszámoskodnia. Ez nem cél. Így mondják: a fiatalságnak jobb kilátásai vannak. Tanuljon valamit.

Egy kicsit pedig örült Mári néni, hogy megint együtt van a pirosarcú, nevetős lányával. Mintha magát látná vissza tizenkilencéves korába, mikor férjhezment. Ámde napszámos maradjon a lány egész életére? Mert mostmár cseléd, vagy ahogy hivatalosan mondják, háztartásbeli nehezebben lehet. Az ingyenélők erősen megfogyatkoztak, akikhez elszegődhetne.

Viszont ha valamit tanul Julis, úgy elviszik hazulról, mint ahogy Mári néni második gyerekét, Pétert is elvitték.

Péter ott kanászkodott a községhez nem messze fekvő egyik állami birtokon. Ott a traktorállomás munkásai tréfából rákapatták a traktorra, és a gyerek megtanult géppel szántani. Aztán behívták a traktorállomásra, ott lebzselt egy darabig. A gépek javítását tanulta, de valami fizetést is kapott. Félesztendeje aztán jó messzire egy iskolába adták.

Ezt megelőzően hazajött anyjához Péter. Megszólította a traktorállomás vezetője, mesélte büszkén a gyerek. Így szólt hozzá:

— Te, Péter, ha te olyan könnyen megtanultad a gépet vezetni, megtanulhatnád szakszerűen csinálni és javítani is. Beszéltem a mérnökkel, aki itt van a birtokon. Kérdeztem, hogy mit csináljak veled. Kár az eszedet parlagon hagyni, mondta a mérnök. Tanulhatnál, szakiskolába járhatnál, mondta tovább. Én is azt mondom, tanulhatnál, he. Kapsz bennlakást és kosztot. Persze, aztán ne hozz csúfot a fejünkre.

Piros volt az örömtől a gyerek, amikor mesélte.

— De megyek is anyám és nem hozk csúfot rájuk.

Holnap Andrist is be kell iratni az iskolába. Eztán nem csavarognak a négy elemit végzett gyerekek. Algimnázium nyílik a faluban. Eljött az iskola a faluba is a szegény gyerekekért — mondja Novák néni, az egyetlen idős asszony a nőszervezetben. Azelőtt csak a gazdák és a nagykereskedők fiai jártak a városi gimnáziumba.

— Andris, Andris. — De szerette az apja az elevenszemű gyereket. Míg élt az ember, mindig azon törték a fejüket, hogy milyen munkára adják majd Andrist. Harmadik életbenmaradt gyerekük volt, valamilyen új sorsot, jobbat szerettek volna szabni neki. És lám, ez az új élet új és jobb sorsot szab minden gyereknek. Most a gimnáziumba megy Andris. Majd ott megtanítják, hogy maga válasszon magának mesterséget. Kedve szerint valót.

Az egyik újszülött felsírt a szülőotthon szobájában. Visítása a nyitott ablakon át élesen az udvar levegőjébe hasított. Mozgolódás kezdődött. Az ügyeletes asszony kelt fel biztosan. Majd elcsendesedett a gyerekszoba. Ez egy pillanatra elvonta Mári néni gondolatait a saját ügyeiről. De aztán megint csak a lányra, az iskolára gondolt, s végül — bár egyre hessegette magától — arra, amit a lánya mondott neki az este, s még jobban arra, amit Valika, a tanítónő fejtegetett. Valika most az algimnáziumban fog tanítani, s az örömtől egészen oda van. Talán azért is volt olyan hirtelen abban, amit mondott. Kicsit sértette Mári nénit, amit mondtak, de igazat is adott nekik. Fáit is, meg kiváncsiság is ébredt a lelkében. Julist az asszonyok a nőszervezetben avval az iskolával egészen elkapatták. Azt mondta az este Julis:

— Anyám, maga is megtanulhatna írni, ha már mindnyájan tanulunk. Azért is volt olyan nehéz magának, ha nem voltunk itthon. Mert még levelet sem tudott írni nekünk. És ha mi írtunk is nagynéha, sokszor hetekig titkolta, és csak akkor olvastatta el, ha valaki jó ismerőse akadt. Szégyelte. Hát ne szégyelje tovább.

— Nehéz volt nekem, mert özvegy vagyok, se támaszom, se vígasztalóm, évek óta! Péter se keres, Julis napszámja is elmarad. Mind egyedül hagynak — mondta Mári néni hevesen.

De magában igazat adott Julisnak. Hogy ha levélben időnként a nagyobb gyerekeinek amúgy kipanaszkodhatta volna magát, távollétüket is könnyebben elviselte volna.

A tanítónő is többször szólt neki. Előbb csak kerülgette néhányszor, de most aztán olyan keményen kirukkolt.

— Mári nénikém, magának sem szabad analfabétának maradnia. Megtanítjuk írni-olvasni.

— Ha fiatal lány volnék, nem mondom, de deresedő hajjal üljek iskolapadba.... — szégyenkezett egyre.

— Mások is megtanultak már magakorabeliek. Itt a szülőotthonban is több hasznát vehetnénk, ha betűvetést tudna. Most Julis is elmegy, hogy ír majd a gyerekeinek levelet? Most mindenki tanul. Én is újra tanulok. Az algimnáziumban fogok tanítani, azért tovább kell tanulnom. Újra iskolába iratkoztam, a tanárképzőbe.

A zsellérgőg kissé ágaskodott Mári néniben, de aztán lassan-lassan alábbhagyott. Sok minden megfordul egy vert életű asszony agyában.

De hajnalodik már és még a szemét sem tudta lehunyni Mári néni.

Mári néni gyerekkorában, ott a szülei zsellérlakásában, a sok gyerek írástudatlansága természetesnek tünt. Férje meg urasági béres gyereke volt, maga is kommenciós cseléd, az se tanult betűvetést. Most mégis a betű felé hajtja Mári nénit valami. Egy kissé az is hajtja, hogy elmondhassa a falu népe róla: Kaszás Mári a hét gyerekéből csak hármat tudott felnevelni a nagy nyomorúságban, de legalább szerencsés lett velük, mert még maga is tanult mellettük....

A kutya újra fel-felvakkant. Az utcán is mozgolódás hallatszik.

— Julis — szólt halkan át a lányának Mári néni, — Julis, azt hiszem készülhetsz.

A lány nagy sóhajjal kiszakítja magát az álomból. Lámpát gyujtanak. Felöltöznek. Julis csomagol. Mári néni ki-be jár. Munkához lát.

Felébred Andris is. Enni kér. És a jobbik nadrágját keresi. Nagy nap van ma. Gimnáziumba iratkozik. Ezért is nem tud tovább aludni.

Mári néni kint az udvaron rendezget, de egy idő mulva benéz a konyhába. Nem néz Julisra, mikor mondja, pedig neki mondja és rajta keresztül az életébe avatkozott világnak:

— Andrist beiratom, és magam is elmegyek estére a tanfolyamra...

Igy beszél csedesen. Nagy nyugodtság költözött a szívébe. S azt már nem is mondja, csak hozzá gondolja, hogy ennyi tanuló anyja maga sem maradhat írástudatlan.

SZILVIJE SZTRAHIMIR KRANYCSEVICS

FÉRFI A TENGERPARTRÓL (Naš čovo)

Mióta hogy, szegény koldús, kabátujjad üresen lóg?
— Visz alatt csináltak készre, nagyságos uram, fenemód.

— Úgy mennydörgött, mint a ménkű, az ördög hogy el nem vitt csak,
Felmásztam az árbócrúdra, hogy kibontsam a zászlónkat.

— Füstfelhőben rohant hajónk, hullámokat tépett orra.
Életemet tettem akkor a vén hülye Tegethoffra.

Az öböl is alig villant, a magasban ahogy álltam.
A tengerből, a nagy füstől, jóformán semmit sem láttam.

— Mennydörögve csak rohantunk, hullámvölgyből-hullámhegyre.
Mindegy — mondok — csak a zászlónk kifeszüljön a szelekbe.

— Egyszerre csak észbe kapok, talján fregat fenekedik.
S egyik digó, az istenit! a zászlónkra lesekedik.

— Az anyádat, hitvány digó! — csak a zászlót óvom-féltem,
Lentről meg nagy golyózápor öntöz ám minket serényen.

— Csak sejdítem, hogy lepottyan; vele pottyanok le én is.
Zuhant, zuhant, de »Evvivá«-t ordibált estében mégis.

— Én meg: »Ejnye, mért digóul kajáltoz itt ez a béka!«
Admirális! — orditok én — csak azért is: mink Evviva!

— Mi volt aztán? Fene tudja! Nem emlékszem hosszan-hosszan.
Mindkét karom elvesztettem, hát csak koldúlgatok mostan.

— Van valami nyögdijam is, jó emberek adnak rongyot.
A boldogult Tegethoffért minden évben misét mondok.

— Az istent csak arra kérem, bocsássa meg vétkeinket.
Ha nem únja, ez évre még, hagyjon életben is minket.

— Épp a szűzhöz vagyok útban, csak valahogy le ne késsek.
Addig akarok megtérni, uram, addig, amig élek.

— Mert nagyon bánt, jó uram, hogy a digót pocskondiáztam.
Mikor szegény ott zuhant már, életről-halálra váltan.

— Egye fene! Admirálist védtem szegény két karommal.
Nem voltam rongy! Ejh, jó uram, ne törődjön a bolonddal.

(Gál László fordítása)

(Visz [Lissa] sziget az Adrián. 1866-ban nagy tengeri csata zajlott le mellette az osztrák és olasz hajóhad között. Tegethoff, osztrák tengernagy. Fregat, gyorsjáratú hadihajó. Evviva, »éljen« olaszul.)

Szilvije Sztrahimir Kranycsevics 1865-ben született Szeny városában. Gimnáziumot végzett, majd beiratkozott a teológiára. Röviddel kiábrándult a klerikális kétszinűségekből, otthagyta a teológiát és a zágrábi tanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1888-ban Boszniába költözött, ahol mint tanító és iró szolgálta, nevelte népét, 1908-ban halt meg.

Verseiben éles harcot folytat a társadalmi igazságtalanságok ellen, megbélyegzi azokat, akik a hatalmasoknak hizelegnek, azokat kiszolgálják. A dolgozó nép költője volt és sokak szerint a modern horvát lira megteremtője. Főbb művei: »Válogatott versek« (1898), »Versek« (1908), »Költői próza« (1912). Jóval halála után, 1926-ban, megjelent műveinek kritikai kiadása, Zágrábban.

Ez év októberében Jugoszlávia népei jelentőségéhez méltóan emlékeztek meg róla halálának negyvenedik évfordulója alkalmából.

GYURA JAKSICS

A HARCI SIKOT LÁTOM ÉN

A harci sikot látom én,
a puszta harcmezőt:
testvéreimet, bátrakat,
a bőszült harc előtt.

Lángol a lelkem, gyülölök
és forrva forr a vér:
meztelen késsel rohanok
a harci zajba én.

Mennydörgős mennykő, zeng az ég,
éles kard sistereg:
a hős nem reszket zivatart,
sem mennydörgő eget.

Lovam sörénye reng, remeg,
véres, habos, zilált;
bajtársaimért tűrök én,
nem egy, de száz halált.

Hat jó barátom hullt amott,
jó testvéreim, hatan...
a szent mezőn elestenek
vidáman, boldogan.

Haljon hát a hetedik is,
essék el a hitért;
ó, hagyj elhullni istenem,
hagyj halni népemért!

(Gál László fordítása)

Gyura Jaksics a bánáti Szerb-Csernyén született 1832-ben. Festészetet tanult Temesvárott, Zrenyaninban, majd Bécsben és Münchenben az akadémiákon. 1855-ben Szerbiába költözik, ahol a falusi tanító, később a gimnáziumi előadó szerény, egyszerű életét éli. A felvilágosult művész csatlakozik korának haladó eszméihez, a Markovics Szvetozár által irányított »Uj Iskolá«-hoz. Haladó eszméi miatt, a hatóságok üldözik, többször is áthelyezik, elbocsátják, bántalmazzák. 1878 decemberében halt meg.

A festőművész-költő versei telitve vannak igazi hazafisággal, harciassággal, új és emberi tartalommal. Három drámát és több epikai művet is írt. Kitünően ismerte korának legnagyobb költőit, így Petőfit és Byront. Műveinek teljes kiadása 1912-ben jelent meg, négy kötetben.

A szabadságharcos költő halálának hetvenedik évfordulója alkalmából Jugoszlávia minden népköztársaságában ünnepelték.

FIATAL KÖLTŐK VERSEIBŐL

BORBÉLY JÁNOS:

1949-re

Még üli a rettenet bénasága agyunkat...
még emlékszünk a vérre, pusztulásra,
a halálciklonokra, melyek fülünkbe zúgtak
s a pörkölődő emberhúsra, gázra, —
még apját sírja vissza mennyi árva,
s kopog a kövön irgalmatlan talába
a nyomoréknak.

Sohase többé a borzongó borzalom —
véreső, könnyeső, halál-zivatar...
Sohase többé gyermeki szájról a jaj!
S legyen már végre igazságos béke,
dőljenek össze az óceáni válaszfalak
s fehér, fekete, munkáskéz a kézbe,
s legyen már végre minden rab szabad!

Undorító pokol Nyugaton a világ!
Csak atom, üzlet, piac és rombolás,
szabadságtiprás, korbács-csattogás...
Mégis lesz béke! Lesz, mert a zsarnokok
hétszer tátongó csúf hidrafejét,
egyetlen bátor csapással levágja
a dolgozók földmozgató, építő ereje!

Muzsikál a béke, s a gyermekek álma
és élete kiszépül vele.

(Borbély János a noviszádi magyar tanítóképző második osztályának növendéke. Fiatal — tizenötéves —, bátor és törekvő. Verseiben talán még sok az utánérzés, sok a végig nem gondolt gondolat — de ez természetes is. Talán sikerül neki — mi őszintén kívánjuk —, »népét nem középiskolás fokon tanítani....«)

MAO CE TUNG ESZMÉJE

Írta: Anna Luisa Strong

A szerkesztőség megjegyzése: Anna Luisa Strong egy leveléből, mely erre az 1946-ban írt cikkre vonatkozik, amelyben egyes kínai vezető személyiségekkel folytatott beszélgetéseit és Kína egyes problémáival kapcsolatos megfigyeléseit tette közzé, idézzük a következő sorokat: »Ez a levél egy külön cikkre vonatkozik, amelyet éppen most fejeztem be, miután teljes két hónapig dolgoztam rajta. A cikk a »Mao Ce Tung eszméje« címet viseli, s a kínai feltételekre alkalmazott marxizmussal foglalkozik. Erről a tárgyról Jenan elméleti tudósaival több beszélgetést is folytattam, amelyek néha egész napon át tartottak. Miután a cikk elkészült, újra átfordíttattam kínai nyelvre, nagyon figyelmesen korrigálták, s ez az egyes pótlásokkal együtt, amelyeket bizonyos kiemelkedő személyiségek eszközöltek benne, meglehetősen sok időt vett igénybe«.

Mao Ce Tung Ázsia legnevezetesebb vezetőinek és gondolkodóinak egyike. Kína Kommunista Pártjának elnöke, és majdnem húsz évig elszigetelten élt, mert elvágták a világtól a külső- és a polgárháború harci vonalai, ebből a látszólagos elszigeteltségből formálja ki Mao Ce Tung eszméje a kínai forradalmat és ez az eszme jut kifejezésre a tartományi kormányokban is, amelyek Észak-Kína és Mandzsuria 140 milliós lakosságát képviselik.

Mao Ce Tung távoleső jenani tartózkodási helyén világszerte ismert személyiséggé vált. A »folytatólagos háborúra« vonatkozó tétele pontosan meghatározta a kínai nép ellenállásának folyamatát Japán ellen, úgyhogy más országok katonai szakértői akiknek fogalmuk sem volt arról, honnan származik ez a tétel, kész formulaként fogadták el. Az »új demokráciára« vonatkozó elméletei valószínűleg kihatással voltak az uralom új formáira a háború utáni Európában. Az ő elemzése a nemzeti függetlenség, a népi demokrácia és a népi gazdaság felé vezető útról, megrajzolja nemcsak a kínai nép útját, hanem a Délkelet-Ázsia gyarmati országaiban élő milliárdnyi ember útját is.

Mao Ce Tung eszméje a maga erőteljes hatása ellenére sem vált egészen világossá és nem bontakozott ki teljes egészében külföldön. Ugrásszerűen jutott el a külvilágba, a háborús blokád okozta hosszú megszakításokkal. Amerikában az emberek még mindig felvetik a gyermekes antitézist: »Vajjon a kínai kommunisták Moszkva követői-e, vagy pedig olyanok, akiket a nyugat demokratáknak nevez?« A válasz úgy hangzik, hogy a kínai kommunisták sem egyik, sem másik elképzelésnek sem felelnek meg, habár bizonyos mértékben egy kicsit mind a kettőből van bennük valami. Ők kínaiak, akik arra törekszenek, hogy megoldják Kína égető problémáit, felhasználva saját eszméjüket, valamint minden jó eszmét, amit nyugaton találnak. Különösen a marxizmus-leninizmus tudományát haszálják fel.

»Mao Ce Tung nagy műve abban rejlik, hogy gazdagította a marxizmust kínai sajátosságokkal«, — mondotta Liu Hszia-o Csi, akit a kí-

nai kommunisták második nagy marxista gondolkodójuknak tekintenek, s akitől kértem, hogy adjon értékelést Mao eszméiről. »Marx és Lenin — mondotta ő, — európaiak voltak. Európai nyelveken európai eseményekről és problémákról írtak, ritkán beszélve Ázsiáról vagy Kínáról. A marxizmus alapvető elvei kétségtelenül alkalmazhatók minden országra, de nehéz feladat alkalmazni általános igazságukat Kína konkrét forradalmi valóságára. Mao Ce Tung kínai; a kínai problémákat elemezi, és a győzelem felé vezeti harcban a kínai népet. Felhasználja a marxista-leninista elveket, hogy megmagyarázza a kínai történelmet és Kína gyakorlati problémáit. Ő az első, akinek ez sikerült. Nemcsak hogy alkalmazta a marxista módszereket, hogy megoldja 450 millió ember problémáit, hanem ilymódon népszerűsítette a marxizmust a kínai nép körében, mint olyan fegyvert, amelyet használni kell. Minden kérdésben, például a nemzeti kérdésben, a parasztkérdésben, a stratégiában, a Párt kiépítésében, az irodalomban és kulturában, a katonai kérdésekben, pénzügyekben és gazdaságban, munkamódszerben, filozófiában Mao Ce Tung nemcsak alkalmazta a marxizmust a kínai feltételekre hanem gazdagította is. Kína félfeudális, félgyarmati ország, amelyben az emberek sokasága él az éhség határán, kis földparcellácskákat művelve meg. Gazdasága elmaradott. Amikor megkísérlik, hogy áttérjen az ipari gazdaságra, szemben találja magát a fejlettipari országok konkurrenciájával, valamint gazdasági, politikai és katonai nyomásával. Ez nagyjából az a helyzet, amely hatással van a társadalmi osztályok viszonyaira, valamint annak a harcnak módszereire is, amelynek célja a kínaiak nemzeti függetlenségének és jobb, szabad életének kivívása. Hasonló körülmények állanak fenn Délkelet-Ázsia más országaiban is. Az az irány, amelyben Kína elindult, hatással lesz mindezekre az országokra.«

Kína Kommunista Pártja, mint a többi kommunista párt is, a proletariátus élcsapatának tekinti magát. Kínában a többi osztály: a parasztság, a kispolgárság, valamint a kis- és nagyvárosokban élő középosztály képviselőjének és vezetőjének tekintik. Még a »proletariátusnak«, mint a Kommunista Párt bázisának értelmezése is új jelentőséget kapott. Liu Hsziao Csi egészen világosan kifejtette ezt. Marx szerint — mondotta, — az ipari munkások az egyedüli osztály, amely a kommunizmus megvalósításáért folyó harc élére állhat. Ez igaz, éspedig több okból: 1) a munkások nem rendelkeznek termelőeszközökkel; 2) munkaerejük eladásával tartják fenn magukat; 3) a munkások fegyelmezettek, közösen dolgozva a gyárakban más munkásokkal.

»Mindez érvényes a nyugati világra« — mondja Liu Hsziao Csi. — »Kínában azonban csak néhánymillió ilyen ember van. 450 millió emberünk közül csak 2 vagy 3 milliót nevezhetnénk ipari munkásnak, akiket az imperialisták és tőkések olyan helyzetbe hoznak, hogy egy napon a Kommunista Párt alapvető erői legyenek. Mao Ce Tung azonban más két vagy három millió, egészen másfajta embert épít ki, akik nem kevésbbé fegyelmezettek és odaadóak.

Tekintsen például erre a »szegény ördögre«, aki teát, dinnyemagot és kikirikit hoz önnek. Ő ebben a mi különleges, erősen katonai, kommunista szervezetünkben nevelkedett. Eszébe sem jut, hogy kikirikit kérjen a maga számára. Tudja, hogy kikiriki csak korlátolt mennyiségben van, hogy ezt a vendégeknek és látogatóknak tartogatjuk, s hogy csak valamilyen szülétésnapi ünnepélyen kaphat belőle. Tudja, hogy megkapja azt az élelmet, amiből elegendő mennyiséggel rendelkezünk, s azonkívül egy öltözet nyári és egy téli egyenruhát. Semmi többet

nem is kér. Boldog, mert elvtárs az elvtársak között, mert tiszteletben tartják mint emberi teremtményt, mert harcol az egész kínai nép jobb életéért, amiben neki is része lesz.«

»Kínának kevés ipari munkása van, aki a kommunizmus alapja lehet, de millió és millió olyan ifjúnk van mint ez. Marx ilyen embereket nem ismert. Ők azonban a kommunizmus szellemében nevelkedtek. Fegyelmük és a közszolgálat iránti odaadásuk nem kisebb az ipari munkások fegyelménél és odaadásánál. Életüket adják a külföldi imperializmus és a belföldi elnyomók elleni harcban. Még akkor is, ha nagyon fiatalok. Most az új demokráciáért harcolnak, de a jövőben, amikor eljön az ideje, hogy felépítsük a szocializmust, készen állanak arra, hogy résztvegyenek építésében. Amikor pedig eljön a kommunizmus ideje, készen fognak állni arra is«.

Liu kifejtett előttem sok más »ujdonságot és felfedezést« is: a paraszt szerepét a forradalomban, »az egységes frontot«, a katonai stratégiát, az ellátás rendszerét és így tovább.

A kínai forradalom, — agrárforradalom. Alapvető jellegzetessége abban rejlik, hogy a parasztok alkotják a fő tömeget, amely ellenállást nyujt a külföldi tőke és kínai tartományok elmaradott középkori elemeinek elnyomásával szemben. A multban egy ilyen forradalom vezetésében nem alkalmazták a marxista elemzést. A multban az agrárforradalmakból hiányzott a fegyelem és az összeforrotság. Ezért nem jártak sikerrel. Mao Ce Tung kifejleszti az agrárforradalom elméleti alapjait. Azt mondja például, hogy a »demokráciának« »paraszt-demokráciának« kell lennie, az írástudatlan parasztokhoz alkalmazott szavazati formákkal, — ezek pedig oly módon szavaznak, hogy babszemet dobnak bele egy jelölt urnájába. Mao Ce Tung legyőzi az agrárforradalom hagyományos gyengeségét, egy magasfejlettségű szervezet összeforrottságával, fegyelmével és odaadásával, amiről már előbb beszéltünk.

»Az Egységes Front«, amelyben különféle osztályok vannak képviselve, olyan kérdést képez, amely körül az egész világ kommunista pártjai harcoltak. »Társulni kell velük bizonyos pontokban, és harcolni kell ellenük bizonyos más pontokban« — magyarázta Liu. »1927-ben hibánk abban rejlett, hogy társultunk a burzsoáziával, de nem harcoltunk ellene. Igy a burzsoázia elérte a maga céljait, a mieinket pedig elvetette. Az ezután következő években éppen az ellenkező hibába estünk. Harcoltunk a burzsoázia ellen, de nem találtuk meg annak a módját hogy társuljunk akár csak a városi kiskereskedőkkel is. Figyelmes és szakadatlan elemzésre van szükség, hogy tudhassuk, mikor és mely pontokban kell társulnunk, s mikor és mely pontokban — harcolnunk. Társulunk a kínai kapitalistákkal a japán invázió ellen, a külföldi imperializmus, s annak kínai ügynökei ellen, a feudalizmus ellen, de harcolunk a kapitalisták minden arra irányuló kísérlete ellen, hogy elnyomják a munkásokat, vagy hogy kiegyezzenek az imperializmussal és a feudalizmussal. Röviden, szólva a kapitalizmussal való együttműködés, de egyuttal a kapitalizmus elleni harc politikáját folytatjuk.«

A kínai kommunisták pillanatnyilag a tőkések és a munkások bizonyos feltételek melletti együttműködéséért szállnak síkra. Ebben az együttműködésben említés sem történik a marxista művekről. Lenin egy alkalommal csak azért beszélt erről, hogy szembehelyezkedjen vele. »Az ilyen együttműködés a valóságban a munkások elárulását jelenti a régi kapitalista országokban,« — mondja Liu Hsziao Csi. »A félgyarmati országokban azonban, mint amilyen Kína, a munkásoknak közös

érdekeik vannak a tőkésekkel, a külföldi monopol tőkével és a belföldi bürokrata tőkével szemben. Az együttműködés ebben az esetben a munkások érdekét szolgálhatja. A kínai nemzeti iparban a munkásoknak a termelés növelésére kell törekedniök, a tőkéseknek viszont fel kell javítaniok a munkások életfeltételeit. Csak ilyen körülmények között kerülheti el a nemzeti ipar a megsemmisülést. Ez a mi ipari politikánk, és ezt alkalmazzuk az ipar mindhárom fajtájára, az állami, magán- és szövetkezeti iparra.«

»A kommunista katonai stratégia, amely lehetővé tette, hogy 3000 főnyi hadsereggel lehessen kezdeni, s hogy húsz évi harc után 1.500.000 emberből álló hadsereggel rendelkezzünk, e közben az ellenségtől szerezve be a katonai szükségleteket, sőt az emberi erőt is, szintén Mao Ce Tung elemzésén alapul.« Erről egy kicsit később még mondunk egyet-mást, teljességében azonban ezt nem lehet kifejezni. »Még nincs itt az ideje, hogy az ellenség előtt kiteregessük tervünket« — mondta Liu. »Tanulja csak meg apránként. A japánok megtanulták de ehhez 8 évre volt szükségük, akkor pedig már semmi hasznuk sem volt belőle. Okamura, a kínai japán haderő volt legfelsőbb parancsnoka most Csang Kai Seket szolgálja, mint tanácsos Nankingban, de mi most, Csang Kai Sek ellen új stratégiát alkalmazunk«.

★

»Kína Kommunista Pártja mindig hősi volt« — mondta Lu Ting Ji, a Központi Pártvezetőség tájékoztató osztálvának főnöke, — »de a vezetőség sok hibát követett el, míg nem szerzett tapasztalatokat. Sokba kerültek nekünk ezek a hibák, s éppen ezért megtanítottak bennünket arra, hogy a jövőben kerüljük az ehhez hasonló hibákat. A nagy forradalomban 50.000 volt tagjaink száma; az ellenforradalom és Csang Kai Sek öldöklései után tízezerre csökkent; Kijanszi szovjet időszakában 300.000-re emelkedett, majd a Nagy Menetelés után újra 40.000-re csökkent. Vörös Hadseregünk katonáinak száma a polgárháború elején elérte a 300.000-et, de a Nagy Menetelés után 40.000-re csökkent. Ezek a veszteségek vezetőségünk politikájának következményei voltak, mielőtt még megszilárdult volna Mao Ce Tung vezetése. Pártunk tagjainak száma ma 2,200.000. Van rendes hadseregünk, több mint másfélmillió katonából, a felfegyverzett népi milicia létszáma pedig mintegy 4 millió ember.

A kínai kommunisták három időszakot különböztetnek meg történelmükben: a Nagy Forradalmat, amelyet a Kuomintang és a kommunisták együtt vezettek, de amely félbeszakadt az 1927 évi szakadás következtében; továbbá az agrárforradalmat és a polgárháborút, amely 1936 december 12-én ért véget a »szjani incidenssel«; végül a japán ellenállás ellen i időszakot, amelyet 1939 óta állandóan zavart a polgárháborúban bekövetkezett szakadás.

★

Az első hat évben Csen Tu Hsziu pekingi tanár vezette Kína Kommunista Pártját, aki egyike volt a Párt alapítóinak. Amikor 1921-ben összeült az I. kongresszus, azon csak 12 delegátus vett részt, s egész Kínában mindössze néhány tucat tagja volt a Pártnak. 1923-ban egy, Szun Jat Szennel kötött egyezmény alapján a kommunisták egy testületbe léptek a Kuomintanggal, megtartva e mellett saját szervezetüket. Speciális feladatuk az volt, hogy beszervezzék a munkásokat és parasztokat. 1925-ben 15.000 tagja volt a Pártnak.

»Csen Tu Hsziu hibája«, mint azt a kommunisták ma tekintik, »a burzsoázia előtti meghajlás«, különösen pedig a Csang Kai Sek előtti meghajlás volt. Amíg a Kuomintang és a kommunisták egyesült erői még Kantonban voltak, s még nem szerezték meg a hatalmat szerte egész Kínában, Csang Kai Sek már megkezdte támadásait a kommunisták ellen. 1926 márciusában letartóztatták egy hadihajó kapitányát azért, mert kommunista volt. Ezután kihirdette, hogy a hadseregből el kell távolítani minden kommunista tisztet és politikai munkást. Akkor volt az ideje, gondolják ma a kommunisták, hogy ellenállást nyújtsanak. Ők nagyon sikeresen közreműködtek a Kuomintang katonai erejének megszervezésében, úgyhogy a Kantonban lévő négy hadsereg közül három hadsereg erős kommunista hatás alatt volt, sőt a negyedik hadseregben is rokonszenv mutatkozott a kommunisták iránt. Sok kommunista szembe akart szállni Csang Kai Sek »tisztogatásával«. Három hónappal később Csen Tu Sziu meghajolt a Kuomintang május 5-én kelt határozata előtt, hogy a kommunistákat ki kell zárni minden vezető pozicióból a Kuomintang szervezeteiben, habár e szervezetek közül sokat éppen a kommunisták szerveztek meg.

»E politika folytán a kommunisták felkészületlenek voltak arra, hogy szembeszálljanak Csang Kai Sek ellenforradalmával, amely 1927 április 12-én kezdődött a munkások sanghaji öldöklésével«, — mondta Lu Ting Ji. Még egy alkalom volt Vuhanban, ahol a Kuomintang központi vezetőségének több, mint fele együttműködött a kommunistákkal a vuhani kormányban, 1927 nyarán. Csen Tu Hsziu még tovább visszavonult. Megengedte, hogy a vuhani városokban lefegyverezzék a munkásszázadokat. Szembehelyezkedett az agrárforradalommal, amely az ő akarata ellenére tört ki. Amikor a csangsaui parancsnok [illegible] katonai diktaturát, és amikor százezer felfegyverzett paraszt bekerítette a várost, hogy elfoglalja Vuhan nevében, a Kuomintang tagjait a vuhani kormányban megrémítette ez a »népi erő« s ezeknek hatása alatt Kína Kommunista Pártjának Központi Vezetősége elrendelte a parasztoknak, hogy széledjenek szét. A kommunistáknak ez a visszavonulása vezetőség nélkül hagyta a munkásokat és parasztokat, és lehetővé tette a júliusi ellenforradalmat Vuhanban.

A második hiba, amint azt ma a kommunisták tekintik, az augusztus elsejei nancsangi felkelés után történt. »Nekünk ott erős hadseregeink voltak, tartanunk kellett volna Nancsangot, vagy legalább erős bázist kellett volna létesítenünk a körülötte lévő falusi vidékeken... De tapasztalatianok voltunk; azt hittük, hogy nem tarthatjuk ezt a vidéket. Délre mentünk, Kanon felé, a forradalom bölcsője iránti sóvárgás bizonyos érzésétől vezérelve. Szvetunál, egy elkeseredett csatában vereséget szenvedtünk; hadseregünket szétverték és felbomlasztották. Csak mintegy ezer ember gyűlt össze Csu De körül, amikor megindult Hunan felé, hogy egyesüljön Mao Ce Tunggal«.

A vuhani összeomlás után megváltozott Kína Kommunista Pártjának vezetősége Csen Tu Hsziut leváltották.« Csen Tu Hsziu hibái után nagyon is balra tértünk le és egész sor hibát követtünk el a másik irányban« — így beszélnek ma a kommunisták.

»A baloldal hibái« nem voltak megszakítás nélküliek: három esetben történtek, rövidebb, vagy hosszabb időközökben. Az első hiba a felkelés megkezdésekor történt egyes városokban, 1927—28 telén. »A baloldali vezetők« felbátorodva a több falubun aratott sikeres győzelmen, nem ismerték el a Nagy Forradalom sikertelenségét, hanem kihirdet-

ték, hogy a kínai forradalom »permanens forradalom«. Több felkelést szerveztek, amelyeknek nem volt kilátásuk a győzelemre. A kínai kommunisták úgy tekintették, hogy az 1927 évi decemberi kantoni forradalom igazolt volt, mint a Nagy Forradalom követője, amely felemelte a felkelés zászlaját, és kihirdette programunkat a kínai népnek. A későbbi felkelések egészen haszontalanok voltak, hála a »baloldali vezetők« téves álláspontjainak.

A második baloldali elhajlás, amelyet ma hibásnak tekintenek, »Li Li Szan vonala« volt 1930 év nyarán. Ebben az időben sikeresen fejlődött a gerilla háború az agrár tartományokban Mao Ce Tung és Csu De vezetése alatt, a reakciós parancsnokok között pedig harcok törtek ki. Amikor a Vörös Hadsereg 1930-ban elfoglalta Csangsút, a pártvezetők egy »baloldali« csoportja úgy vélte, hogy elérkezett az idő a széles kiterjedésű akcióra az egész ország területén. Nem vették komolyan a falvakban lévő forradalmi bázisokat, mint nagyon távollevőket és jelentékteleneket, azt kivánták, hogy a Vörös Hadsereg bocsátkozzon rendes hadviselésbe, s hogy foglalja el Vuhan városait, s így felkelést szerveztek Sanghajban és Nankingban. Azt hitték, hogy a demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba gyors lesz az áttérés, s hogy már meg is kezdődött. Az iparban folytatott »szocialista politikájuk« elidegenítette a kereskedőket a kisvárosokban.

A Kommunista Párt 1930 augusztusában »korrigálta« ezt a politikát, de öt hónappal később, 1931 januárjában megkaparintotta az ellenőrzést egy »dogmatisták« név alatt ismert csoport, amelynek politikája még inkább balra hajlott. E »dogmatisták« közül sokan külföldön végezték tanulmányaikat, különösen Moszkvában, s megvolt az az előnyük, hogy egészen aprólékosan idézni tudták Marxot, Lenint és Sztalint. Az a tény azonban, hogy nem ismerték Kina gyakorlati problémáit, katasztrofális volt. A »tiszta proletár vonalakhoz« tartották magukat és nem engedtek meg semmiféle »egységes frontot« senkivel sem. Kisajátították a földet, és pedig nemcsak a nagybirtokosoktól, hanem a gazdag parasztoktól is, bizalmatlanok voltak az »értelmiségiekkel« szemben, ellenezték a gerilla-háborút és »korszerű hadsereget« kivántak. Mindezek a vezető emberek túlterheltek voltak a marxista-leninista szólamok súlyos terhétől, amelyekben a »dogmatisták« specialisták voltak. Négy évig tartották kezükben a vezetést, az 1935-ben Kvejcsóban megtartott történelmi Cen Ji-értekezlet napjáig, a híres Nagy Menetelés idején.

»A dogmatisták vezetése nagyon sokba került nekünk« — mondta Lu Ting Ji, a kínai kommunisták mai véleményét fejezve ki ezzel. »Amikor Kiangsziuban voltunk, a fukijeni tábornok, aki szembehelyezkedett Csang Kai Sek Japán előtti fegyverletételével, közös frontot ajánlott fel nekünk. A szövetséget is felajánlotta. A mi dogmatistáink nagyon is ortodoxok voltak ahhoz, hogy közös frontot teremtsenek »ezzel a burzsujjal«, s így elszalasztottuk az alkalmat a győzelemre. Túlságosan belebocsátkoztunk a poziciós háborúba Kiangsziuban, különösen Csang Kai Sek ötödik hadserege ellen.

Ezeknek az éveknek és ezeknek a veszteségeknek a folyamán kifejlődött »Mao Ce Tung vonala«, — mint tűzben kikovácsolódott és csapásokkal megélesített fegyver. Mao Ce Tung a Kommunista Párt egyik legelső alapítója volt. Az agrárforradalom vezetője volt Hunanban, amelyet Csen Tu Hsziu rendeletére 1927-ben szétvertek. Később »paraszt védő

osztagainak« maradványait összeolvasztva Csu De hadseregének ugyancsak szétvert maradványaival, vezetője lett e lassan növekvő, és Li Li Szan számára tulságosan »triviális« falusi gerillacsapatoknak. Nézeteit, mint a kiangsziui szovjet kormány elnökének nézeteit, elfogadták, amennyiben gyakorlati dolgokat érintettek, de a párt-politika felsőbb szférái még mindig a »dogmatisták« számára voltak fenntartva, akiknek megvolt az az előnyük, hogy külföldön tanultak. Mit ismert Mao a kínai parasztságon kívül?

A mai kommunisták harcának több módszere Maonak ezekből az első napokbeli elméleteiből ered. 18 évvel ezelőtt, amikor a pesszimisták úgy vélték, hogy a kínai forradalom elmult, a kalandorok pedig arra áhítoztak, hogy megkaparintsák a nagy városokat, Mao Ce Tung kijelentette, hogy lehetséges egy szovjet körletet teremteni, de hogy ezt a hegyvidéken kell megtenni, — ott, ahol érintkeznek a tartományok határai.

Mao Ce Tung itt eltávolodott az európai példától, hogy a szerint járjon el, ahogyan ő maga ismeri a kínai földet. Az európai országok közötti határok megállapítottak, nem olyan alkalmas helyek, ahonnan új rezsimeknek kell kiindulniok. Kínában annál inkább csökken egy hadvezér ereje, minél jobban eltávolodik székvárosától. A különféle tartományok határmenti vidékein a kínai kommunisták megszervezték önvédelemre a parasztokat. Bizonyos ilymódon létrejött körletek 18 évig fenntartották magukat.

Mao Ce Tung katonai stratégiája szintén ebből az időszakból ered. A Csu-Mao kombinációban, amelyből kinőttek a kommunista hadseregek, Csu De volt a tapasztalt katona, de Mao, a hunani tanító volt, az akinek bátor elemzése kiegészítette Csu De katonai tudását és kifejlesztette közös sratégiájuk elméletét. Olyan elmélet ez, amelynek segítségével a kommunisták átvészelték a japán hódítók és a Csang Kai Sek elleni hadviselés 18 évét.

Röviden ezt így fejezhetjük ki: »Amikor az ellenség előrenyomul, akkor erősebb nálunk. Jó fegyverrel, készletekkel, külföldi segítséggel rendelkezik. E szerint, ha harcolunk és legyőznek bennünket, — akkor elvesztünk. Ha harcolunk és visszaszorítjuk az ellenséget, — ez szintén nem győzelem, mert eltékozoltuk lőszerünket, az ellenség pedig visszatérhet új lőszerrel. Csak úgy számíthatunk győzelemre, ha körülfogjuk az ellenséget, megsemmisítjük, s elzsákmányoljuk puskáit, töltényeit és embereit.«

Ez a stratégia annyira különbözik a hagyományos hadviseléstől, hogy sok külföldi katonai szakértő lekicsinyléssel átsiklik rajta, mint »gerilla-háborún«. Nehezen lehetne azonban ezt az elnevezést alkalmazni arra az esetre, amikor 1947 januárjában bekerítették Santungban Csang Kai Sek legjobb katonáinak három és fél brigádját, arra a ütközetre, amelyben elesett és megsebesült Csang Kai Sek 7.000 katonája, 20.000 pedig foglyulesett fegyverével együtt. A kommunisták éles különbséget tesznek a maguk kisebb helyi gerilla-egységei és reguláris hadseregeik között, amelyek szükség szerint szintén szétszóródhatnak kisebb csoportokra. Ezek a csoportok mozgékonyak, de fegyelmezettek, és gyorsan összegyülhetnek. Ez a stratégia védelmi háborúra készül azon a területen, ahol a nép szívvel-lélekkel segíti a hadsereget. Az ilyen stratégia nem alkalmas támadó háborúra. Ellenben útmutatás lehet más gyarmati népeknek, amelyek fölényben lévő külföldi ellenség ellen harcolnak.

A Nagy Menetelés nehéz megpróbáltatásaiban Mao Ce Tung az élre került. »Az ő vezetése nélkül lehetetlen lett volna véghezvinni a Nagy Menetelést« — mondják ma a kommunisták. De csak tíz évvel később, 1945 áprilisában, a hetedik pártkongersszuson, 8 évvel a Japánelleni háború kezdete után, választották meg Mao Ce Tungot formálisan is a Párt elnökévé. Kína kommunista Pártja, amely abban az időben 1,200.000 taglétszámúra növekedett, az ő vezetése alatt két évig tárgyalta a Párt történetét és helyzetét, az országot behálózó szervezeteiben. Az eredmények a hetedik kongresszuson kristályozódtak ki, amelyet »az egység és győzelem kongresszusának« neveztek el. »Nagy volt az alkotás érzése — mondja Lu Ting Ji, — amikor 1,200.000 elvtárs, akiket számos harci vonal választott el egymástól, csatlakozhatott a maga gondolataival a régebbi tapasztalatok s a jövendő utak közös értékeléséhez.

Ezen a kongresszuson kétévi megvitatás után végül Mao Ce Tungot elnökké választották, habár már tíz évvel előbb elismert vezető volt. Ezen a kongresszuson sok vezető politikája teljesen hitelét vesztette. Sokan kegyvesztettekké váltak volna és kizárták volna őket a központi pártvezetőségből, sőt talán a Pártból is, ha Mao nem lépett volna közbe, hogy megmentse őket. »Azok az elvtársak, akik hibákat követtek el, — mondotta Mao, — tekintet nélkül arra, milyen sokba kerültek és károsak voltak ezek; ha becsületesen elismerik hibáikat, s ha elemezték őket, és levonták belőlük a tanulságot, jobb vezetők lesznek azoknál, akik felett nem ítélkeztünk«.

Amióta Mao Ce Tung átvette a vezetést, a kínai kommunisták úgy tartják, hogy nem követtek el semilyen nagyobb hibát. »Jó vezetőségünk és jó politikánk volt« — mondja Lu Ting Ji, a sziani incidenstől a japán háború végéig eltelt időszakról beszélve.

»Nem sajnálják-e, hogy Szianban szabadon bocsátották Csang Kai Seket?« Ezt a kérdést gyakran felteszik a kommunistáknak, mivel Csang Kai Sek most támadja őket. Az 1936 december 12-én történt sziani incidens alkalmával Csang Kai Seket és törzsét erőszakkal fogva tartották két hadseregének tisztjei; csak a tárgyalások után bocsátották őket szabadon, a kommunistákat képviselő Csu En Laj közbelépésére. Egyes kommunisták abban az időben ellene szegültek az ilyen politikának, a többi között Csang Kuo Tao is, aki később Csang Kai Sek titkosrendőrségének tagja lett. A kommunista Párt minden mai vezetője, Mao Ce Tunggal az élen, azt kívánta, hogy Csang Kai Seket engedjék szabadon, s még mindig úgy tekintik, hogy igazuk volt. »Ez volt az egyedüli mód arra, hogy Kína egyesüljön a japánok ellen« — magyarázza Lu Ting Ji.

A kommunisták bölcsebbeknek mutatkoztak Csang Kai Seknél, egyességet kötve vele, — hogy a japánok hátországában harcoljanak, partizán osztagokba szervezve a parasztok ellenállását. Csang Kai Sek osztotta ki nekik ezt a feladatot, abban a meggyőződésben, hogy meg fognak semmisülni. Mindenesetre olyan munka volt ez, amit a Kuomintang hadseregei nem tudták elvégezni. Minthogy a japánok egyre mélyebben behatoltak az ország belsejébe, a kommunisták egyre nagyobb területet kaptak, amelyen szervezték a kínai nép ellenállását a hódító ellen. Ez az alapja mai nagykiterjedésű területeiknek.

Mao Ce Tung könyve a »Folytatólagos háború«-ról (1938 július) első műve volt, amely gondolkodásra késztette a kommunisták sorain kívülálló embereket is. Magas színvonalú politikai és katonai elemzés volt ez, a legjelentősebb ilyen fajtájú könyv, amely megjelent Kínában a háború idején. Eszméi később népszerűekké váltak, a kínai és amerikai

katonai szakértők körében. A japánok legfőbb parancsnoka Kínában áttanulmányozta ezt a könyvet. »A zsákmányolt iratokból megtudtuk — mesélte Liu Hsziao Csi, — hogy a japánok, miután elolvasták a könyvet, a Távolkeleti legnagyobb stratégájának tekintették Mao Ce Tungot«.

Abban az időben, amikor e könyv íródott, az emberek többsége Kínában elvesztette a végső győzelemben vetett hitét. Néhányan gyors győzelemről beszéltek, amelyet egy elkeseredett kísérlettel, egy hatalmas méretű ellentámadással lehetne kivívni, amelynek sikertelensége azonban Kína teljes vereségét jelentené. Csang Kai Sek álláspontja határozatlan volt. Egyidőben a gyors ellentámadáról beszélt, később pedig várta Amerika, Anglia és a Szovjet Szövetség háborúba lépését. Mao Ce Tung azt hirdette, hogy a kínai nép, ha eléggé egységes, kiüzheti a hódítókat. A háború, — emelte ki — ebben az esetben három szakaszban fejlődne: 1) a japán előnyomulás, amelynek folyamán a kínai rendes hadsereg visszavonul, a gerilla-háború pedig folytatódik a japán hátországban; 2) a »remi-pozíció« hosszú időszaka, amelynek tartama és élessége a kínai erők egységének méretétől függnek, s amelynek folyamán a kínai ellenállás kimerítené a japánokat; 3) a győzelmes ellentámadás. A könyv olyan hűségesen kifejti azt a folyamatot, amelyen a háborúnak végig kell mennie, hogy ma már inkább hasonlít történelemre, mint előrelátásra.

Az 1938-ban Oxfordban megjelent »Uj szakasz« a »Folytatólagos háború« elemzéseinek folytatása. Ebben különösen a »remi-pozíció«-ra fordít különleges figyelmet. E mű elsődleges célja az volt, hogy kimerítő javaslatokat tegyen a Kuomintangnak a japánok elleni együttműködésre. Az együttműködés három formáját javasolja: hogy a kommunisták csatlakozzanak a Kuomintanghoz; hogy amennyiben ebbe nem egyeznek bele, alakítsanak közös bizottságokat; ha pedig ez sem sikerül, — tartsanak gyakori értekezleteket a sürgős kérdésekben. A javaslatoknak nem volt semmiféle sikerük, minthogy a Kuomintang egyre reakciósabbá vált, s rendelkezéseket hozott minden, nem a Kuomintanghoz tartozó párt és népi szervezet ellen.

1939-ben Kínában elterjedt a pesszimizmus. Minthogy a Kuomintang, amely akkor Csunkingban összpontosította erejét, úgyszólván semmiféle akcióba sem kezdett a japánok ellen, a japánok békén hagyták Csang Kai Seket az ország belsejében és a tisztogató hadműveletekre fordították erejüket Észak Kínában és a tengerparti vidékeken. A Kuomintang méginkább fokozta a nép elleni nyomását. A kuomintangista elemek együttműködtek az ellenséggel. Vajjon elveszett nemzet volt-e abban az időben Kína?

Ilyen helyzetben írta 1940-ben Mao Ce Tung »Uj demokrácia« című művét. Ez a harci kürt hívószava volt. Kína, — mondotta ő, — nem veszett el. A kínai népben nagy tartalékerők rejlenek. Még akkor is, ha a Kuomintang reakciósnak mutatkozik, még akkor is, ha árulónak bizonyul, a kínai nép kivívja a győzelmet a védekező háborúban, valamint a forradalomban is. A könyv ezután elemzi a győzelemhez vezető utat, s azokat a módszereket, amelyek meggyorsíthatják a győzelmet. Kifejti annak az uralomnak formáját, amely legjobban vezetheti a népet a győzelem és a háború utáni felvirágzás felé.

Az »Uj demokrácia« fordulópontot jelent Kína forradalmi eszméiben. A kínai kommunisták számára egész jövendő politikájuk alapjává lett, kezdve 1940-től a mai napig. Ezen alapult az uralom formája a felszabadított vidékeken, beleértve az ismert »három-három« rendszert, amely szerint a kommunisták még azokon a vidékeken is, amelyeken könnyen

dominálhatnának, a kormányzatban lévő helyek egyharmadára szorítkoznak. Ötéves harc után az »Uj demokrácia« tétele kiszélesedett Maonak 1945 áprilisában, a hetedik pártkongresszuson elmondott jelentésében, »A koalíciós kormányról« című művében, amelyet a későbbi időszakra alkalmazva az »Uj demokrácia« folytatásának tekinthetünk.

★

Az »Uj demokrácia« megjelenése után eltelt néhány év alatt nagy változások történtek a világban. A háború továbbterjedt, s bekapcsolódott a Szovjet Szövetség, majd az Amerikai Egyesült Államok is. Amerika háborúbalépése Japán ellen nem könnyített a kínai kommunisták nehéz helyzetén. Nem kényszerítette a japánokat arra, hogy csapataiknak akár legkisebb részét is kivonják Észak-Kínából. Csang Kai Sek időközben amerikai fegyvert kapott, és támadóbbá vált a kínai kommunistákkal szemben. Az 1941—42 évek Amerika háborúba lépése után a legnehezebb időszakot jelentették a kommunisták számára, azt az időszakot, amelyben a japánok északról, Csang Kai Sek pedig délről támadott a Jenani Határmenti Körlet ellen.

Mao Ce Tung eszméje ennek az időszaknak a folyamán számos új módszert fedezett fel. Az ő vezetése alatt a kínai kommunisták megtanulták, hogy »még inkább szétterjeszkedjenek«, s hogy ily módon mélyen behatoljanak az ellenség titkos területeire. Megteremtették a falusi népi milicia nagyon széles szervezetét, amely nagyon kezdetleges fegyverrel harcolt, de együttműködött a kommunisták rendes csapataival, az eredményes győzelem céljából. Létrejött a »termelő mozgalom«, amely alkalmassá tette a katonaságot és a kormányzatot arra, hogy saját maga tartsa fenn magát, amennyiben ez lehetséges. Támogatták a »váltások munkabrigádjait«, hogy növekedjen a mezőgazdasági termeléshozam.

Ennek az időszaknak a folyamán két könyve jelent meg Mao Ce Tungnak, éspedig először a »Gazdasági és pénzügyi kérdések«. Mao Ce Tung ebben kifejti a Jenani Határmenti Körlet politikáját, ami lehetővé tette, hogy átvészelje a blokádot és a háborút is. A második könyvet rendszerint »Az ideológia megváltozása« néven ismerik, de jobban megfelelne neki a »Három stílus helyreigazítása« cím. Ez a könyv a tanulmányozás módszereivel, a Párt munkamódszereivel és az irodalom módszereivel foglalkozik. A Pártban szervezett kampány részét képezte, amelynek az volt a célja, hogy kiküszöbölje a dogmatizmust, a szőrszálhasogatást és szűkkeblűséget, s azt kívánta, hogy a politika és a módszerek valóságos konkrét ismeretén alapuljanak.

Néhány idézet ebből a könyvből megmutatja mire törekedett Mao és milyen a munkastílusa:

»A marxizmus-leninizmus sem nem szép, sem nem bűbájos. Csak nagyon hasznos. Úgy látszik sok ember van, aki azt hiszi, hogy ez bizonyos fajta bűbájos orvosság, amely könnyen gyógyít minden betegséget. Ezek azok az emberek, akik dogmának tekintik. Meg kell nekik mondanunk, hogy az ő dogmáik kevésbbé hasznosak a tehéntrágyánál, mert a trágyát fel lehet használni a föld trágyázására, a dogma azonban hasznavehetetlen. Elvtársak, ti tudjátok, hogy azért beszélek így, hogy megrázkódtatást idézzek elő a dogmatikusok körében és felrázzam őket....«

»Milyen akkor azoknak az egyetemi hallgatóknak a helyzete, akik

olyan iskolákban diplomálnak amelyek teljesen el vannak választva a társadalom gyakorlati ténykedésétől? Ez és ez tudós embernek számít. De mindenekelőtt nem tudja, hogyan művelik a földet; másodszor, nem tudja, hogyan dolgoznak a gyárakban; harmadszor, nem tudja, hogyan harcolnak a csatában; negyedszer nincs semmiféle ismerete az irodai munka köréből.... Minden amit tud, — könyvekből merített tudás. Vajjon az ilyen személyt teljes értelmiséginek lehet-e tekinteni? Úgy vélem, nem lehet. A legjobb esetben fél-értelmiséginek tekinthetjük....«

»A könyveknek nincs lábuk, tetszés szerint felüthetjük és becsukhatjuk őket. Könyvet olvasni, — ez a legkönnyebb dolog a világon. Sokkal könnyebb, mint ebédet főzni, vagy disznót ölni, mert ha meg akarjátok fogni a disznót, menekül, amikor pedig meg akarjátok ölni, visít, az asztalon heverő könyv viszont nem is menekülhet, nem is visíthat, s engedi, hogy azt tegyétek vele, amit akartok.... Milyen könnyű dolog! Ezért azt kívánjuk, hogy akik csak könyvből szerzett tudással rendelkeznek, de nincs semmiféle gyakorlati tapasztalatuk, értsék meg fogyatékosságaikat és legyenek szerényebbek....«

»Másrészt káros az is, ha az elvtársak, akik gyakorlatilag dolgoztak, tévesen alkalmazzák tapasztalataikat. Gazdag tapasztalatuk nagyon hasznos, de veszélyes volna, ha ezzel megelégednének. Meg kellene érteniök, hogy tudásuk csupán érzéki megfigyelésekből áll, s hogy nem rendelkeznek racionális, általánosító tudással....«

»Látjuk eszerint, hogy két fajta nem teljes tudás létezik.... Csak a kettőnek az összekapcsolásával juthatunk el a megközelítően teljes tudáshoz.«

Ugyanebben a tanulmányban Mao Ce Tung a kriticizmusról a következőket mondja:

»Két elvet kell szem előtt tartanunk: »Tanulságként tekinteni a multra, hogy figyelmesebbek legyünk a jövőben« és »gyógyítani a betegséget és megmenteni a beteget«. Le kell lepleznünk a multban elkövetett minden hibát, tudományosan elemezve és bírálva őket, mindenféle tekintet nélkül barátainkra, hogy a jövőben mindenki figyelmesebb legyen, és minél jobban végezze munkáját.... A hiba feltárásakor és birálatakor azonban úgy járjunk el mint az orvos, aki gyógyítja a beteget, tehát azzal a szándékkal, hogy megszüntesse a betegséget, nem pedig hogy megölje a beteget..... Megkísérelni, hogy egy csapással kigyógyítsuk a beteget, vagy keresztül-kasul összeszabdalni — nem az az út, amelyen a problémát megoldhatjuk«.

»A koalíciós kormányról« szóló töredéket külön tanulmányozásra ajánlották minden szervezetnek:

»A szobát állandóan söprögetni és takarítani kell, különben belepi a por. Arcunkat állandóan mosnunk kell, különben piszkos lesz. Ez vonatkozik elvtársaink ideológiájára és a Párt munkájára is, amit ugyanúgy állandóan tisztogatni kell. »A folyóviz nem büdösödik meg, az ajtó sarokvasa nem rozsdásodik«, mert a csirákat és férgeket szétkergeti az állandó mozgás«.

Ezek a példák megmutatják azt a kínai paraszthoz közelálló világos és éles stilust, amelyben kifejezésre jutnak Mao Ce Tung eszméi.

★

Miután Lu Ting Ji elolvasta mindezt, amit eddig írtam, a következő négy pontban összegezte Mao Ce Tungnak a kínai forradalomra vonatkozó eszméit:

1. Kína ma félgyarmati és félfeudális ország. Polgári demokratikus forradalma az első világháború után kezdődött, amikor már létezett a Szovjet Szocialista köztársaságok Szövetsége, és amikor a kínai proletáriátus már politikailag felébredt. Ez teszi lehetővé a kínai forradalom, mint imperialista-ellenes és anti-feudális forradalom mai helyzetét, amelyet a proletariátus vezet, amelynek fő ereje a parasztság, s amelyben résztvesznek más széles társadalmi rétegek is.

A forradalom »Uj demokráciát« hoz létre, nem pedig a demokrácia régi formáit. Ezért ne legyenek illuzióink a szocializmusba való gyors átmenetről, hanem szívvel-lélekkel küzdeni kell a demokratikus forradalom megvalósításáért. A munkásosztály vezetése nélkül a parasztok erőfeszítései meddőek maradnának, de nem kell attól félni, hogy ez a harc meghaladja a munkások erejét. A parasztok alkotják »a fő forradalmi tömegeket«, de ugyanakkor vannak meglehetősen széles társadalmi rétegek, — a kispolgárság, liberális polgárság, haladó birtokosok és más hazaszerető emberek, — akik a demokráciát kivánják, és akik különösen készségesen harcolnak az imperializmus ellen. Helyesen kell közelednünk mindannyiukhoz.

Minthogy Kína kiterjedt, félgyarmati, félfeudális ország, amelyben több erős vetélkedő imperialista ország, valamint belső feudális erők is dominálnak, ez azt jelenti, hogy politikai és gazdasági fejlődését az egység hiánya és az aránytalanság jellemzi. Ez nagyon aránytalanná teszi Kína demokratikus forradalmának fejlődését, s az általános jelentőségű győzelem hosszú és nehéz harcot követel. Mindezzel kapcsolatban a forradalom alapjait mindenekelőtt azokon a nagykiterjedésű vidékeken kell lerakni és megtartani, amelyeken az ellenség uralma viszonylag gyenge. Ilyen alapok teremthetők a távolfekvő tartományokban még a forradalmi apály időszakában is. Ezzel, mint kiiduló ponttal, a harc nehéz folyamata útján el lehet érni a demokratikus forradalom általános diadalát.

2. A katonai harc a politikai harc legfőbb alapja. Két alapvető problémája a következő: a hadsereg kiépítése, valamint a stratégia és taktika.

A hadseregnek új formájú, a parancsnokok hadseregétől teljesen elütő, népi hadseregnek kell lennie, — olyan hadseregnek kell lennie, amely a nép érdekeiért harcol, sohasem harcol valamely parancsnok érdekeiért, vagy jelentéktelen csoport érdekeiért. Hármas feladata van: a harc, a tömeges munka és a termelés. A nép iránti viszonya a következő szájról-szájra járó mondásban jut kifejezésre: »Segítsd a kormányt és szeresd a népet«. A hadseregben demokratikus életnek, a tisztek és a legénység közötti jó viszonynak, valamint önkéntes, habár tekintéllyel biró fegyelemnek kell uralkodnia. Helyes politikát kell folytatnia, hogy felbomlassza az ellenséges erőket, és megnyerje a hadifoglyokat.

A stratégiának és taktikának pótolnia kell számunkra azt, amiben az ellenség erősebb, minthogy az ellenség nagy, mi pedig kicsinyek vagyunk. E feltételek között kell keresni az utat, hogy az ellenséget legyőzzük. Ezért végsőkig ki kell használni az ellenség hibáit és fogyatékosságait, és ugyanígy a mi erősségeinket is; teljes mértékben bízni kell a néptömegek erejében, hinni kell sikerünkben, fennmaradásunkban és növekedésünkben. Amikor fegyveres erőink kicsinyek, az ellenség pedig túlerőben van, gerilla-háborút kell folytatnunk. Amikor létrejönnek a reguláris erők, azonnal végre kell hajtani a tartományi hadseregek és helyi népi miliciák megszervezését, hogy így összhangba hozzuk a reguláris

cával. A hadműveletekben a gyors, elszánt ütközetek mellett vagyunk; ellenezzük a hosszú csatákat, habár a háború magában véve hosszú. A harcban ellene vagyunk annak, hogy »kicsivel kell legyőzni a sokat«; amellett vagyunk, hogy »sokkal kell legyőzni a kicsit«.

3. »A népből vissza a néphez« — ez mindent átfogó politikai útmutatásunk. Hogy ezt biztosíthassuk, szoros szervezeti kapcsolatnak kell fennállania a Párt és a pártonkívüli emberek között és szoros kapcsolatnak kell fennállania a Párton belül, — a vezetőség és a többi tag között.

A Pártnak világnézetileg harcolnia kell a téves irányzatok ellen. Időközben a szorosan vett demokratikus centralizmus rendszeréhez kell tartanunk magunkat. Tekintettel a kínai forradalom arányaira, területben, időben és a társadalmi rétegek különféleségében, különleges figyelmet kell szentelni annak, hogy meghatározzuk és biztosítsuk a helyes viszonyt a régi és új tagok között, helybeliek és jövevények között, a hadsereg és a polgári személyek, egyik és másik tartomány, egyik és másik körlet között. Ezekhez az elvekhez tartva magát, Kína Kommunista Pártjának sikerült, hogy 2 millió tagja körében, akiket elválasztottak egymástól a háború hosszú időszakai, példátlan szolidaritást érjen el mind a Párton belül, mind pedig a Párt és a széles néptömegek között.

4. Gondolkodási módszerünkben a marxista-leninista dialektikus materializmust alkalmazzuk. Mao Ce Tung egyetlen politikai eljárását sem könyvből másolta ki, s nem is tökéletlen tapasztalatokon alapulnak ezek. Mao gondolkozási módja ellenkezik mind a dogmatizmussal, mind pedig az empirizmussal — a szűk prakticizmussal. Különösen javasolja az elmélet tanulmányozását, de ismétli, hogy »nincs jogunk a tények ismerete nélkül beszélni«. Az ő eljárásai mind a bel-, mind pedig a külpolitikai helyzeten, valamint a kínai forradalom tapasztalatain, különösen pedig az 1925—27 évi forradalom tapasztalatain alapulnak, amelyeket a dialektikus materializmus útján magyaráz.

Amióta befejeződött a második világháború, Mao Ce Tung tovább fejlesztette tételeit a háború utáni világviszonyra. Nézetei még nem jelentek meg könyv alakjában, de több beszélgetésben kifejtette őket, — a mult augusztusban velem folytatott két beszélgetésében is, — valamint egy hivatalos nyilatkozatban »A háború utáni nemzetközi helyzetről«, amelyet 1947 újévére tett közzé Lu Ting Ji, Kína Kommunista Pártja Központi Vezetősége tájékoztató osztályának főnöke.

Mao Ce Tung abból a széles körben elterjedt véleményből indult ki, hogy a Szovjet Szövetség és az angol-amerikai blokk szembenállása háborúhoz vezet. »Ez a vélemény csak füstfüggöny, amelyet az amerikai reakciósok terjesztenek, hogy elrejtsék a közvetlenebb szembenállásokat«, — mondotta nekem a mult nyáron. »Ez a szembenállás pedig megvan az amerikai imperialisták és a kapitalista világ többi része között.« Néhány részletben elemezte az összeütközést, s ezeket mondotta: »Az angol nép rövidesen felteszi a kérdést: »Ki gyakorol ránk nyomást? A Szovjet Szövetség-e vagy pedig az Egyesült Államok?« Az elkövetkező hónapokban Angliában elég jelentős csoportok gondolatai állandóan abban az irányban nyilvánultak meg, ahogyan Mao előrelátta.

A nemzetközi helyzet hivatalos elemzése, amelyet 1947 újévére tett közzé Kína Kommunista Pártja, megmutatja, hogyan fejlődik szerte a világon a harc a demokráciaellenes erők és a világ növekvő demokratikus erői között. Az antifasiszta háborúban kivívott győzelem mindenütt előidézte a demokratikus néptömegek növekedését. Ezeket azonban most világszerte veszélyeztetik a demokráciaellenes erők, amelyeknek »központi erődje« az Egyesült Államok imperializmusa. A kapitalista és gyarmati országokban a reakciósok árulókká válnak, eladják népük érdekeit az amerikai imperializmusnak, s ilymódon »az amerikai imperializmus uszályhordozóivá« válnak. Példaképpen Csang Kai Seket említette fel.

»Az amerikai imperialisták súlyos terhet viselnek« — mondta nekem mosolyogva Mao, a mult ősszel. »El kell tartaniok az egész világ reakciósait. Ha pedig nem tudják eltartani őket, a ház összedől. Ez egy oszlopon álló ház. Sok páciens esik egy orvosra. A páciensek betegsége pedig gyógyíthatatlan. Még a penicilin sem segíthet rajtuk semmit.«

E szerint a demokratikus erők, akik szembeszállnak a reakciósokkal saját hazájukban, világszerte összeütközésbe kerülnek az amerikai imperializmussal. Szerte az egész világon kialakul az amerikai imperializmus elleni front. Ez a front az amerikai demokratikus erőkből, a többi kapitalista ország népeiből és a gyarmati országok népeiből áll. Magába tömöríti »a munkásokat, parasztokat, hazaszerető polgárokat, valamint a béke minden védelmezőjét«. E front növekedése visszatükröződik a keleteurópai új demokratikus rezsimekben; a franciaországi és angliai balratolódásban; Németország, Olaszország és Japán népeinek demokratikus törekvéseiben, a gyarmati és félgyarmati országok népei harcának növekedésében, élükön Kínával; a demokratikus erők fejlődésében Latin-Amerikában; az amerikai sztrájkokban és a »Wallace-incidensben«. Ezek a ma világszerte folyó harcok sokkal nagyobbak, mint bármiféle összetűzés a kapitalista világ és a Szovjet Szövetség között, amely a világ demokratikus erőinek főoszlopa.

Ez az új kiválasztódás »a világtörténelem új oldalának« tekinthető, s a második világháború befejezésétől »addig a napig tart, amikor biztosítva lesz a világ szilárd és tartós békéje«. Mert a reakciós erők »látszatra erősek, de belülről üresek« voltak, »papírtigrisek« voltak, — mint azt Mao mondta nekem a mult nyáron. A harc hosszú és nehéz lesz, de a világ demokratikus erőinek győzelme bizonyos.

Ezt a világnézetet szem előtt tartva, kell elolvasni Mao Ce Tung újévi üdvözletét, amelyet 1947 január 1-én mondott el a jenani rádióban, abban az időben, amikor a Jenani Határmenti Körletre irányult az ellenség rohama, amikor Csang Kai Sek megszállt több mint 100 kommunista várost és 179.000 négyzetmérföld kommunista területet, amikor a Kínán kívül álló világ gondba esett a harmadik világháború lehetősége miatt.

»1946-ban, a háború utáni világban a világosság erői győzelmes harcot vívtak a sötétség erői ellen. A háború utáni Kínában is győzelmes harcot vívtak a világosság erői... A háború utáni világban és a háború utáni Kínában nagy népi mozgalom fejlődött ki, a békéért és demokráciáért, a szabadságért... E mozgalmaknak feltétlenül a győzelem felé kell haladniok; nincs olyan erő, amely megállíthatná őket«.

»1947-ben minden ország népének világméretű frontja, beleértve Kínát is, az Amerika támadó politikája elleni front — gyorsan fog

fejlődni. A kínai népnek, a demokratikus szabadságok kivívására irányuló mozgalma még több jelentős győzelmet fog elérni, mint 1946-ban. Ez megteremti az előfeltételeket arra, hogy Kínában változás történjen, a béke és a nép függetlenségének javára...«

»A Kuomintang urai ezideig a legkisebb hajlamosságot sem mutattak a békére... A közeljövőben azonban a szabadság napja bizonyosan bevilágítja ősi hazánk nagykiterjedésű vidékeit... Néhány elkövetkező éven belül bizonyosan lerakja szilárd alapjait egy független, békeszerető, demokratikus, új Kína.«

Sokak előtt talán nem csengnek elég meggyőző optimizmussal ezek a szavak. Ez azonban nem jelent semmit. Mao Ce Tung jövendölései eddig mindig pontosaknak bizonyultak.

(Borba, 1948. december 15—16)

PARASZTSÁGUNK SZÖVETKEZETI MOZGALMA A VAJDASÁGBAN

Irta : Heisler György

A földműves szövetkezés különböző formái, Vajdaság népeinek köreiben igen ismeretes. Már az elmult háború előtt mai Vajdaságunk területén több mint 1.700 földműves szövetkezet létesült. Ezek közül a legtöbb hitelszövetkezet volt (több mint 900). Jelentős számban voltak beszerző és értékesítő, valamint állattenyésztő szövetkezetek, míg a földműves szövetkezet többi formái u. m. gabonaértékesítő, halász-, borászati-, tej- és egyéb mezőgazdasági terméket feldolgozó szövetkezetek lényegesen kisebb számban működtek.

A fenti adatokból kitűnik, hogy Vajdaság kis- és közép parasztsága, saját, a tőkés rendben szerzett tapasztalatain okulva gazdaságilag tömörülni igyekezett. Ilyen módon több eredménnyel remélt ellentállni a tőkés nyomásnak. Egyúttal a szövetkezetek nagy száma azt is bizonyítja, hogy Vajdaságban a mezőgazdasági összefogás e formája ismert volt és jelentős multra tekint vissza.

Helytelen azonban a háború előtti földműves szövetkezeteket csak ilyen felületes adatok alapján, mint kizárólagosan pozitív társadalmi és gazdasági jelenségeket tudomásul venni.

Habár a szövetkezeti tagok jelentős többsége kis- és középparaszt volt mégis a szövetkezetek vezetőségeiben, különösen a szövetségekben, a gazdag paraszt diktált. A vezetőségek tagjai legtöbbnyire a mindenkori rezsim emberei közül kerültek ki. Ez leginkább a szövetségi vezetőségekre vonatkozik. A szövetségek száma pedig azt bizonyítja, hogy a parasztság körében a különböző polgári, politikai irányzatok gazdasági hadállásai voltak. A háború előtti Vajdaság területén, a földműves szövetkezetek több mint 12 ügyvezető- illetve főszövetségben tömörültek. Ennek a szervezeti elaprózódásnak egyik jelentős oka éppen politikai jellegű volt. A szervezeti különállás, — politikai állásfoglalás és nemzeti hovátartozás szerint fejlődött ki. Közismert volt a Lyotics féle hitelszövetkezetek félfasiszta szövetsége és a sváb földműves szövetkezetek szövetsége. stb.

Az ilyen szövetkezeti irányító szervek saját politikai vonaluk érvényesítésén túl csupán nyerészkedésre törekedtek. Ilyen módon egyes szövetkezeti szövetségek kezdeményezésére több állattenyésztő szövetkezet létesült, amelyek kevés számú tagjaikkal egyedül az állatok felvásárlásával foglalkoztak. Ezáltal könnyebben zsákmányolták ki a parasztokat és nagy hasznot biztosítottak a szövetségek vezetőembereinek.

Az említett kb. 1.700 földműves szövetkezet közül jelentős számú csak papíron létezett, vagy csak ideig-óráig működött. Nagyon sok hitelszövetkezet tényleges működését az 1936-ban végrehajtott úgynevezett parasztadósságok »likvidálása« alkalmával fejezte be. Az állattenyésztő szövetkezetek is mivel közvetlen a háború előtt alakultak, tulajdonképen csak rövid ideig éltek.

Már az eddigiekből is látható, hogy a régi Jugoszláviában úgy a politikai reakció mint a kapitalisták a paraszt kistermelők törekvését a maguk javára használták ki, hogy megvédjék magukat a tőkés elnyomástól. Így természetes, hogy a szövetkezetek jó része nem is fejtett ki a parasztság szempontjából aktív és hasznos gazdasági és kulturális ténykedést. Azonkívül, köztudomású, hogy a szövetkezetek egy kisebb száma, a politikai reakció anyagi és erkölcsi támogatása következtében kapitalista nyerészkedő hajlamot mutatott és fejlődésében mindinkább a tőkés vállalkozás irányában haladt. Ilyen jelenségek voltak például a sváb szövetkezetek között. Ezek némelyike, külföldi fasiszta hitel segítségével — úgy gazdasági mint politikai szempontból a kapitalizmus élhordozói lettek a falun. Ilyen szerepükre mutat az iparban is szerzett gazdasági pozíciójuk (malomipar, téglagyárak, kenderfeldolgozó-ipar, stb.) melyekben a sváb falvakban fasiszta »Kulturbundista« befolyásukat érvényesítették.

Figyelembe véve az eddigieket, megállapíthatjuk, hogy a Vajdasági földműves szövetkezés háborúelőtti időszakára is vonatkozik az hogy: »A mezőgazdasági szövetkezés sok országban hozzájárult ugyan a mezőgazdaság fejlődéséhez, azonban kapitalista módon, u.i. megnyitotta a kapitalizmus útját a falvakba, a mezőgazdaságba. Ez annyit jelent, hogy a falvak tőkés elemeit a falusi nábobokat és kereskedőket, a helyi tőkés polgárságot megerősítette és általában fokozta a bankok és finánctőke nyomását«. (Kardely E.: Mezőgazdasági szövetkezetek a tervgazdaságban, magyarul 13 oldal). — Ugyanekkor fennáll teljes egészében a Vajdasági szövetkezeti mozgalomra Kardely E. másik állítása is: »... a háború előtti szövetkezeti mozgalomban igen sok olyan földműves és gazdasági szakember került ki a parasztok soraiból, akik előtt világos volt, hogy az elszigetelt, felaprózott kisüzemű gazdaságokban a földműves sorsa: nélkülözés, sokszor éhezés, nincstelenség és végeredményben — kapitalista viszonyok között — az, hogy mégiscsak az uzsorások, falusi tőkések, vagy a bankok hatalmába kerül«. (U.o. 6 old.).

Vajdaság fasiszta elnyomása alatt alig lehetett szó mezőgazdasági szövetkezeti mozgalomról. Ez az uralom véres sovinizmusával sok szövetkezetet széttúrt.

A felszabadulás után a mezőgazdasági szövetkezetek rohamos fejlődésnek indultak. A népuralom természetesen ösztönző erővel hatott a becsületes szövetkezeti munkásokra, azonkívül a néphatóság is hathatós segítségben részesítette az ujjáalakuló vagy ujonnan megalakuló szövetkezeteket. Különösen a beszerző és értékesítő szövetkezetek száma emelkedett rohamosan, úgy hogy már 1945 vége felé elérte a 221-et és ezzel túlhaladta a háború előtti számot (155). Ha tekintetbe vesszük milyen fontos szerep hárult abban az időben a szövetkezetekre a kereskedelem helyreállítása terén, az árúhiányt kihasználó üzérkedés elleni harcban, — úgy a gyors méretű fejlődés teljesen érthető.

A beszerző és értékesítő szövetkezetek fejlődésével párhuzamosan emelkedett a többi mezőgazdasági szövetkezetek száma is. Már 1945-ben megalakult a Vajdasági Szövetkezetek Szövetsége, mint az új szövetkezeti mozgalom irányító szerve.

A felszabadulás után a mezőgazdasági szövetkezetek összes fajtái közül Vajdaság falvaiban a beszerző és értékesítő szövetkezetek kétségkívül a legelterjedtebbek és tagjaik számánál fogva a legtömegesebbek. Alapításuk, tömegesítésük, munkakörük kiszélesítése, gazdasági

ténykedésük emelése nem volt síma lefolyású, zökkenő nélküli folyamat (és most sem az). A felszabadulás után újjáéledt és alapított szövetkezetekben sokhelyütt a vezetőségekbe u.n. »jó gazdák« kerültek. Ezek többnyire nem elég aktív, nem forradalmi beállítású embereknek bizonyultak. Többnél nyerészkedési hajlam is jelentkezett. Ez és a nem elégséges pozitív forradalmi aktivitás volt az érem másik oldala. A néphatóságokkal és a Népfronttal nem elég szoros kapcsolatok megteremtése a gazdaságpolitikai passzivitás jele volt és ugyancsak majd mindenkori kisérője az ilyen szövetkezeti vezetőségek munkájának. Az ilyen szövetkezetek nem voltak elég tömegesek, sem belső életükben elég demokratikusak. Vagyis, a szövetkezet ügyeit, ténykedését szűkkörű vezetőség irányította, amely hibás munkája miatt igyezekett a széles tagság elől elzárkózni.

E hibák ellenére sem szabad azt hinni, hogy a beszerző- és értékesítő szövetkezetek, tömegükben nem jártak helyes úton, és főleg az újjáépítés idejében nem teljesítették gazdasági feladatukat (főleg a kereskedelem terén). Vajdaság mezőgazdasági szövetkezeti mozgalma a hibák, helytelen felfogások és a tőkés elemek elleni harcban fejlődött. Példa erre a kikindai volt Gabonaértékesítő Szövetkezet. Ez kb. 400 tagot számlált addig, amig a vezetőségből ki nem taszitották a kulák elemeket. Amint ez megtörént a szövetkezet taglétszáma 3.500 fölé emelkedett. Említettük, hogy a vajdasági beszerző- és értékesítő szövetkezetek a felszabadulás után úgy számban, mint taglétszámban rendkivül elterjedtek. Egyes szövetkezetek sikerei ezt a legjobban bizonyítják. A kupuszinai beszerző és értékesítő szövetkezet már 1946-ban a falu kb. 1000 gazdaságából 927-t ölelt fel. Ugyanez a szövetkezet iparcikkekkel látta el az egész falut és vásárolta fel mezőgazdasági termékeit (többek között főzelékféléket kb. 2000 holdról). A gajdobrai szövetkezeteknek ugyanakkor kb. 800 gazdaságból 623 tagja volt. A cselarevói pedig a falu egész lakosságát — kb. három és félezer embert — számlált tagjaként. A zsitistei Értékesítő Szövetkezet 1946 során kereskedelmi ténykedésével a faluban 12 magánkereskedőt helyettesített. E falvak felsorolt példái nem szórványosak, hanem jellemzik Vajdaságban a felszabadulás utáni első két évben megindult szövetkezeti mozgalom arányait és súlyát.

Az 1947-es év végén a falusi és városi paraszt beszerző és értékesítő szövetkezetek taglétszáma meghaladta a többszázezret és kereskedelmi forgalmuk a kétezer millió dinárt! Az ilyen hatalmas méreteket öltött mezőgazdasági szövetkezés munkája nagy jelentőségű. A felsorolt beszerző és értékesítő szövetkezeteken kívül számos halász- és állattenyésztő stb. szövetkezet is alakult. Fontos megállapítani, hogy a fentebb felvázolt méreteket öltött mezőgazdasági szövetkezeti ténykedés milyen formákat vett és miben merült ki. Úgyszintén ezen keresztül fontos azt is megállapítani, hogy ez a ténykedés milyen mértékben járult hozzá mezőgazdasági termelésünk fellendítéséhez. Mennyiben ragadta magával parasztságunk gazdasági kulturális haladását és a szocialista mezőgazdaság felé irányítását.

Mielőtt erről szólunk fontos megemlítenünk, hogy országunkban a társadalmi átalakulások kapcsán és alkotmányunk alapján a néphatalom által keresztül vitt agrárreform, kolonizáció, szocialista ipar- és gazdasági rendszer kiépítése folytán a falu leghaladottabb dolgozói a mezőgazdasági szövetkezés magasabb formáit is mindinkább magukévá

teszik. A földmegmunkáló szövetkezetek, habár eddig csak a vajdasági falu leghaladottabb rétegeit ölelik fel, számban, tagjaik számában és földterületük kiterjedésében állandó fejlődésben vannak. Ez a fejlődés ma már nem csak számbeli, hanem minőségi is; de lényeges a belső termelési rend, brigád-rendszer, munkateljesítmény arányos jutalmazása stb. szempontjából is.

Ezek után, feltett kérdésünkre válaszolva megállapíthatjuk, hogy a felszabadulás után a mezőgazdasági szövetkezés legnépszerűbb és igazi tömeges formája a beszerző és értékesítő falusi szövetkezet. Ezek a szövetkeztek ténykedésüket leginkább a kereskedelem terén fejtették ki. Kereskedelmi ügyvitelük is inkább az árú-elosztás mint a szocialista falu és város közötti árúcsere jellemezte. Nevezetesen: inkább csak ipari árút dobtak a falu piacára és kevésbé foglalkoztak a falu terményeinek felvásárlásával (ez a helyzet 1948 folyamán a kötött kereskedelem rendszerével lényegesen javult és fejlődött!). A beszerző és értékesítő szövetkezetek ténykedése a mezőgazdasági termelés előrelendítése terén minimális volt. Ennek oka az, hogy a szórványos szövetkezeti gazdaságok mezőgazdasági terméket feldolgozó üzemei és gépállomásai nem elég termelékenyek, népművelés szempontjából csekély számú és kevés könyvvel rendelkezik a szövetkezeti könyvtár, nem elég fejlett a kultúrmunka és a szövetkezetek belső életében nem kielégítő a demokratizmus.

Mint már említettük, a földmegmunkáló szövetkezetek mint a mezőgazdasági szövetkezés legmagasabb formája a termelés terén, hatalmas fejlődésük ellenére sem válhattak még tömegmozgalommá. Vajdaság többi termelő jellegű mezőgazdasági szövetkezete szintén nem elég tömeges és belső termelési rendjüket még nem helyezték teljesen szövetkezeti alapra. Például a halászszövetkezetek sokáig csak szövetkezeti alapon bérelték halászfelszerelést, míg a halászás és eladás egyéni alapon folyt stb.

Látjuk, hogy a mezőgazdasági szövetkezetek legelterjedtebb formái a beszerző és értékesítő szövetkezetek — tömeges voltuk és megállapodott szervezetük szempontjából megfeleltek a mezőgazdasági szövetkezés továbbfejlesztésére. Viszont, ténykedésük egyirányú, s majdnem kizárólagos kereskedelmi volta miatt, lényeges átszervezésre szorul.

A falu gazdasági, kulturális előrehaladása, mezőgazdasági termelésnek felemelése csak úgy lehetséges, ha parasztságunk a legteljesebben kihasználja a fejlődés összes gazdasági lehetőségeit, néphatóságaink segítségét és állandó harcot indít a falusi nyerészkedők, űzérek, zsíros parasztok ellen. A falusi szövetkezet az a gazdasági forma, amelyen keresztül a parasztság gazdasági és kulturális fejlődése párhuzamosan a mezőgazdasági termelés fokozásával lehetségessé válik.

A moholi Mezőgazdasági Szövetkezet gazdasági ténykedése 1948 őszén nagyvonalakban a következő: 150 hold legelővel és 120 hold szántóföldön mezőgazdasági gazdaságot szerveznek. A gazdaságnak számos mezőgazdasági eszköze és tenyészállata van. A szövetkezeti földön sertésfarmot építenek. Egyelőre több mint 50 fias disznóval, 100 hízóval rendelkeznek. A Tisza partján alkalmas helyen házinyúl-farmot létesítettek. A kezdőállomány: 100 drb. belga nyúl. A szövetkezeti tagok mezőgazdasági felszerelésének javítására és karbantartására géplakatos-, bognár és kovács műhelyt létesítenek. Tiszaparti fűzfavesz-

szőből szövetkezeti kosárfonó hoz hasznot és gyapjúfeldolgozó üzem felállítását tervezik. A tiszaparti halászok is bekapcsolódtak a szövetkezetbe. A szövetkezeti tagok szerződésekkel biztosítják mezőgazdaságuk előrehaladását. A szövetkezet ipari növénytermelési tervében többek között ricinus növény is szerepel. A szövetkezet egyes tagjai földmegmunkáló bizottságot is alakítottak. Ez a bizottság az őszi- és mélyszántással kezdte el működését. Közös munkájával komoly segítséget nyújtott tagjainak. Azonkívül a szövetkezet az állami traktorállomással kötött szerződése alapján mintegy 30 tagját — akik igával nem rendelkeznek — hozzásegítette földjük jó és időre történt felszántásához. A felsoroltakon kívül a szövetkezet továbbra is kereskedelemmel foglalkozik, habár a felvásárlás terén van még kívánni való.

Ha a példának vett moholi szövetkezetből indulunk ki és az elmondottakhoz hozzá tesszük, hogy a szövetkezet működésének ilyen kiszélesítése révén alig két hét alatt 200 új taggal bővült, akkor válik csak igazán érthetővé a mezőgazdasági szövetkezetek szerepe parasztságunk életszintjének emelésében és mezőgazdaságunk szocialista átalakításában. De a moholi példa nem egyedülálló és nem meríti ki távolról sem az összes lehetőségeket. A mezőgazdasági szövetkezetek gazdasági ténykedése révén a faluban, ahova eddig hála a tőkés társadalomnak, még nem jutott el a villanyfény, — világosságot jelent majd a szövetkezeti könyvtárak megalakítása, szövetkezeti otthonok építése, a szövetkezeten belül megszervezett analfabéta tanfolyamok és kultúrmunka stb. A szövetkezet átvitt értelemben — a kultúra szempontjából világosságot visz a faluba.

Vajdaságban ma befejezés előtt áll a mezőgazdasági szövetkezetek átszervezése. Az átszervezés folytán kibővült a szövetkezet gazdasági, kulturális, politikai munkája. Minden működési terület vezetésére külön bizottság alakul és ilyen bizottság tevékenykedik. Munkakörük a következő: földművelés, állattenyésztés, kereskedelem, villamosítás, hitel- és takarékügyvitel, ipari termelés, kultúra, népművelés és végül a föld közös megművelése. A szövetkezetek összes tagjai egyúttal a különböző bizottságok tagjai is. Viszont a föld közös megművelése céljából alakult bizottság tagjai csak azok, akik közösen, egymást segítve kívánják földjeiket megművelni. Ennek a bizottságnak az a feladata és gondja, hogy tagjainak földjét jól, a haladó földmegmunkáló tehnika vívmányai alkalmazásával műveljék meg és így nagyobb terméshozamot biztosítsanak. A bizottság tagjai a föld megművelésében közösen dolgoznak. A munka elszámolása olyan módon történik, hogy az aki kevesebb munkanapot adott mint amennyit földjének megművelésére a bizottság tagjai fordítottak, ellenértéket fizet természetben vagy pénzben.

Ma Vajdaságunk területén kb. 170 szövetkezeti gépállomás működik. Azonkívül szövetkezeteink — jelentős állatállománnyal — és 250-nél több gazdasággal rendelkeznek.

A szövetkezetek működésének kiszélesítése segíti a kis- és közép parasztot, mivel az iga nélkül állóknak lehetővé teszi a földmegművelést anélkül, hogy a falu gazdagjainak — a bérbevett igáért zsíros vámot kellene adni. A szövetkezet lehetővé teszi a szövetkezeti műhelyeken keresztül a paraszt felszerelésének karbantartását és bővítését. A szövetkezeti bolt újabb felszereléssel látja el a kis és középparasztot, mert olcsó hitelt nyujt, ha beruházásra van szüksége. A szövetkezet bizonyítja a tehnika vívmányai alkalmazásának eredményeit és szövet-

kezeti szellemben nevelő hatást gyakorol. A mezőgazdasági szövetkezetek ipari árút, hitelt, tehnikát, kultúrát, szövetkezeti otthont, magasabb terméshozamot jelentenek. Röviden: jobb életet a falu dolgozóinak. Ugyanakkor a szövetkezet felszabadítja a falusi kereskedelmet a falusi uzsorások karmaiból, megfosztja a falu tőkés elemeit gazdagodási lehetőségeitől. A szövetkezeti mozgalom fejleszti mezőgazdasági termelésünket, függetleníti városi dolgozóink ellátását a nagygazdagok termelésétől. Iparunkat nyersanyaggal látja el. Egyszóval: elnyomja a kapitalizmus utolsó és legcsökönyösebb maradványait országunkban: A falusi kapitalista elemeket.

Mindezért természetes, hogy a falu gazdagjai, tőkései nem nézik tétlenül a kis és középparasztság emelkedését, a szövetkezeti mozgalom erősödését. Ellenséges hírveréssel, a kishitűség terjesztésével, a »közös kazán«-nal érvelnek és egyéb lehetetlenségeket használnak fel a szövetkezetek elleni harcban. A szövetkezeti mozgalom ma dolgozó parasztságunk jobb életéért folytatott harcon alapszik és népi államunk, Kommunista Pártunk és a Népfront hatalmas társadalmi és gazdasági erejére támaszkodik. — Tehát a harc kimenetele nem kétséges. A szövetkezetek fő ütőfegyvere pozitív gazdasági, kultúrális aktivitásuk. Mint már mondottuk, aktivitásuk formája a különböző szövetkezeti bizottságokon keresztül a szövetkezeti tagok minél tömegesebb mozgósítása a közös haszonnal járó munkára. Ezért a járási szövetkezeti szövetségek, Népfront és más szervezetek segítsék a szövetkezeti bizottságok munkáját. A szövetkezeti életben fejlesszük a belső demokráciát. A konferenciákon ne, mint eddig a tagság 50—60%-a vegyen részt, hanem 90—100%-a.

A falu fő-kérdései — gazdasági kérdések. Ezek helyes megoldása csak a szövetkezeteken keresztül lehetséges. Ez azt jelenti, hogy a falusi szövetkezet bizonyos értelemben a falu politikai életének is központjává válik. Ily módon biztos, hogy a tőkés elemek nem okozhatnak kárt sorainkban. Biztos, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom mind szélesebb körben lesz tömegmozgalommá és mind magasabb formákban halad a termelés fokozásának irányában. Ezáltal lendíti előre a szocializmus kiépítését Vajdaságunk falvaiban.

»Az apró, szétaprózódott parasztgazdaságokból a nagy, egyesített gazdaságokba való átmenetben a kiút, a föld közös megmunkálásában, a föld kollektív megmunkálására való áttérésben az új, magasabb technika alapján. A kiút abban rejlik, hogy a kis- és törpe parasztgazdaságok fokozatosan, de visszavonhatatlanul, nem az erőszak útján, hanem a példák és a meggyőzések útján nagy gazdaságokba egyesülnek a föld közös, kollektív, szövetkezéssel való megmunkálására, a mezőgazdasági gépek és traktorok igénybevételével és a föld termelékenységének fokozását szolgáló tudományos módszerek fölhasználásával. Más kiút nincsen«.

Sztalin: Beszéd az Szk(b)p XV. kongresszusán

VILÁGSZEMLE

Irta: Olajos Mihály

A népek békeharca útját állja a háborúnak.

Az amerikai egyesült államokban három család, illetve öt pénzérdekeltség a tulajdonosa annak a 200 óriás trösztnek, amely az ország közgazdaságát uralja. Ezek akarják rabul ejteni az egész világot. Az ő érdekükben fáradoznak a háborús uszítók a harmadik világháború szervezésén. A haszonéhségükben telhetetlen amerikai monopolisták háborús készülődésben és magában a háborúban látják a még busásabb hasznok forrásait, miközben minden terhet a dolgozó tömegekre hárítanak. Az eszeveszett iramú amerikai fegyverkezés folytán az USA-ban 141 tröszt 26%-kal nagyobb nyereséget valósított meg 1948 második évnegyedében mint a mult év megfelelő hónapjaiban. Ugyanakkor csak ez év márciusától júniusáig másfélszer drágább lett a létfenntartás az amerikai dolgozó tömegek számára. Lehetetlen, hogy ilyen körülmények között ne fokozódjék magában Amerikában is a tömegek ellenállása az amerikai imperialisták hódító irányzatú, háborúra törekvő politikájával szemben. A monopolok által meg nem akadályozható, mélyen gyökerező gazdasági körülmények folytán erősödnek ma Amerikában a haladó tömegmozgalmak, forradalmasodik a munkásmozgalom és mind erősebbé válik Wallace pártja. Amerika dolgozói nem akarnak vágóhídra menni az amerikai termelés 98-át birtokló három család érdekeiért.

Az amerikai kormány politikája komolyan veszélyezteti a békét. De nemcsak az amerikai reakciótól függ, hogy kitör-e és mikor tör ki a háború. Ebben a kérdésben nem a háborús gyujtogatók vágya, hanem a gyakorlati tényezők döntenek. Az új világháború fölidézéséhez nem kevesebb kell mint az, hogy a tömegek vállukra vegyék a háborút, lássák miért harcolnak és meggyőződjenek arról, hogy saját érdekeikért hozzák meg áldozatukat. Hiábavalónak bizonyult a Walt-Street politikusainak minden mesterkedése és propagandája — sem az amerikai tömegekkel, se más országok népeivel nem tudják elhitetni, hogy nem ők az új háború szervezői.

Az Egyesült Nemzetek nagygyülésén újból bebizonyosodott, hogy a Szovjetszövetség valamint a kelet és délkeleteurópai országok népei békés építő munkájukkal nem veszélyeztetik sem Amerika, sem más országok népeit, nem háborúzni, hanem együttműködni akarnak velük. Azok veszélyeztetik a békét, akiknek csapatai még ma is Triesztben, Koreában, Japánban és Görögországban vannak, akiknek katonai szakértői haditámaszpontokat létesítenek Törökországban, Grönland szigetén, Afrikában, Olaszországban a távolkelet szigetein stb. Amerika tömegei és a világ népei tisztán látják — vagy, ha közülük egyesek még nem látták meg, töltétlen megfognak róla győződni — hogy az atombombával fenyegetődző amerikai imperialisták a háború szítói. — Igaz ugyan, hogy a naggyülés szavazó többsége, amerikai utasításra, a békét célzó Szovjet javaslatok ellen a háborús uszítók javára szavazott, de ebben a »győzelemben« Amerika urai azt vesztették el, amire legnagyobb szükségük lenne — a tömegeket. A szavazó bábuk millókat képviselnek ugyan — de nem népmilliókat. A Wall-Sreet urai szembefordultak a tömegek békevágyával és mihamarabb hadseregnélküli tábornokokká válnak. Ebben rejlik az új világháború aposto-

lainak legnagyobb gyöngesége. Mit sem segít ezen, akár a római pápa is, aki az újabb időkben még nyiltabban állítja a háborús uszitás szolgálatába biborosainak, püspökeinek, papjainak és csuhásainak egész hadát.

Vannak még más tények is, amelyek nincsenek éppen szájaize szerint a világmeghódítás atombombával kérkedő akarnokainak. Az atombomba már régen nem titok. Továbbá a tőkésvilág katonai szakértői is kénytelenek megállapítani, hogy a Szovjet Szövetség két világrészre terjed ki, hogy óriási a szovjethadsereg ereje és a háború kitörése esetén senki sem akadályozhatná meg abban, hogy Európa nyugati partjaig törjön elő. De ugyancsak hatalmas erővé egyesül a földkerekség haladó tömegeinek összefogása is. A termelést vállukon hordozó egyszerű emberek százmilliói, akik nélkül nem jöhetnek mozgásba a vonatok, hajók, repülőgépek és akik munkája nélkül a világ egyetlen bányájából se kerülhetne fölszínre se szén, se érc, mintahogy munkájuk nélkül nem terem a föld — mind tisztábban látják, hogy az imperializmus nemcsak az embernek ember általi kizsákmányolását jelenti, hanem embernek ember általi megsemmisítését is; a háborút. Az emberiség nagyobb és döntő része ma már nem csak ott tart, hogy minden idegszálával gyűlöli a háborús uszítókat, hanem a Szovjetunió vezetése alatt az imperialistaellenes békefrontba tömörülve arra is képes, hogy szervezett harc útján erőszakkal meghátrálásra kényszerítse a háborút szítók imperialistákat. A béke és a szocializmus erői ma már nagyobbak a háborús uszítók erejénél. Tömbbjük szilárdan áll, mint a kőszikla. Ha az amerikai imperialisták megindítanák az újabb világháborút, saját fejükkel játszanának. Egy ilyen háború kimenetele a legkevésbbé se lenne kétséges.

Erősödik a dolgozók harca — válságban az uralkodó rendszer Olaszországban.

A gyakorlat mind teljesebben bizonyítja, hogy a Marshall-terv nem Európa megsegítésének, hanem az európai népek rabláncra fűzésének pokoli terve. Jól látható ez Olaszország esetében is, amely ez év juniusa óta részesül a Marshall-terv »áldásaiban«. A népek becsapására szánt terv rövid fél év alatt négyszázmillió dolláros kárt tett az olasz nemzeti iparban. Amerika »segítése« leállította az egész olasz hajóipart; így az olasz hajózási vállalatok arra kényszerülnek, hogy megvásárolják a kiselejtezett amerikai hajókat. Olaszország a részére kiutalt 129 millió dollár segélyt felerészben kész iparárúban és nyersanyagokban kapja, másik felét pedig élelmiszerekben és fogyasztási cikkekben. Gépeket, ipari berendezéseket tehát nem kap — pedig erre lenne legnagyobb szüksége az ujjáépítéshez.

Az amerikai segély föltételei értelmében Olaszország csak Amerikával és a Marshallizált országokkal kereskedhet, de nem folytathat árúcserét a keleteurópai államokkal. Így vágták el azoktól az országoktól, amelyekben ipari termékeit elhelyezhetné. Ez, többek között azt jelenti, hogy Olaszország csak az amerikai rosszminőségű szén szállításáért ugyanannyit kénytelen fizenti az amerikai hajótársaságoknak, amennyiért a jóminőségű lengyel szenet megvásárolhatná. Az Amerikával folytatott árúcsere pedig a legszemérmetlenebbül kizsákmányolja Olaszországot. Az olasz kivitel felét se fedezi a behozatalnak. A külkereskedelmi mérleg veszteségei az idén ugyanakkorák lesznek, mint az amerikai kölcsön összege.

Olaszország közgazdaságát a fejlett iparú Amerikához kötötték. Ennek következtében az olasz ipar pusztulásra van ítélve. Máris minimumra csökkent az olasz iparvállalatok termelése. Sok gyár leállt, vagy leállás előtt áll.

Csökken a mezőgazdasági termelés is. Az árolló tovább bővült a parasztság rovására. Ennek következtében a parasztok nem tudják megvásárolni a

műtrágyát. A kevesebb műtrágyázás és a nagybirtokosok üzérkedése következtében főleg csökken a gabonanemüek termelése.

Ilyen körülmények között az állami költségvetés bevételekkel nem fedezett kiadásai ez évben elérik a 750 milliárd lirát.

A dolgozók életszínvonala tovább esik. A munkanélküliek száma eléri a hárommilliót és háromszor akkora, mint 1938-ban volt. Három és fél millió család hajlék nélkül lézeng. Az élelmiszerek árai csak ez év októberében 75%-kal drágultak. Tűrhetetlen nyomor, nélkülözés és éhezés szakadt az ipari és földmunkásokra.

De mindjobban kifejezésre jut a Wall-Street uralnak az a törekvése is, hogy Olaszországot háborús terveik támaszpontjává tegyék. Innen akarják uralni a Földközi tengert, ide tervezik a keleteurópai országok és a Szovietunió elleni támadás egyik fő kiindulási pontját. Az egész országban katonai támaszpontokat létesítenek. Sziciliát már a hadászati utak egész hálózata futja be. Hadi célokra építik ujjá a délolasz kikötőket.

Ezek az eredmények a népáruló De Gasperi kormány amerikapárti politikájának. Az olasz tőkések és nagybirtokosok uralma hűségesen kiszolgálja az amerikai imperialistákat. A félfasiszta reakció Olaszországot belviszonyaiban az USA gyarmati függvényévé, külpolitikailag pedig az amerikai támadó politika harmadrendü csatlósává változtatta.

Olaszország dolgozó tömegei, munkásosztállyal az élükön mind elszántabb forradalmi harcot folytatnak az ország kül- és belföldi kizsákmányolói ellen. Állandó napirenden vannak az egyre tömegesebb sztrájkok és tiltakozó tüntetések, valamint a sorozatos, sokszor véres összecsapások a rendőrséggel és fasiszta bandákkal. Olaszország hősi munkásosztálya és kizsákmányolt parasztsága megfélemlíthetetlenül harcol a polgári jogokért, politikai szabadságjogokért, a békéért, nagyobb munkabérekért, nagyobb darab kenyérért. Azt követeli, hogy államosítsák az olasz ipar legfontosabb ágazatait, szüntessék meg a munkanélküliséget, emeljék a dolgozók vásárló erejét, fokozzák a mezőgazdasági termelést. Követeléseikből nem tágítva harcolnak a földosztásért, mert Olaszországban 8 millió paraszt fele semmilyen földdel sem rendelkezik, míg a 10 hektárnál nagyobb gazdaságokhoz a termőföld 70%-a tartozik. A földmunkások sok helyen erőszakkal elfoglalták a grófi birtokokat, felosztották és nekiláttak a megmunkálásnak. Harcuk erejét és forradalmi lendületét az ez év augusztusában megszervezett általános földmunkás-sztrájk mutatta meg, amelyben 3 millió földmunkás vett részt. Az ipari munkások és állami tisztviselők ugyanekkor rokonszenvező sztrájkokat szerveztek.

A napilapok mindujabb sztrájkokról, tüntetésekről és összeütközésekről adnak hírt. Főleg az ipari üzemek leállítása és a munkások tízezreinek utcáradobása ellen folyik a harc. A sztrájkolók több helyen elfoglalták a gyárakat és maguk vették a kezükbe a termelést. A munkások és parasztok megmozdulásához csatlakoztak az állami tisztviselők is, kik legújabban általános sztrájkba léptek, melyben több mint egymillió állami alkalmazott vesz részt.

Olaszország dolgozó népének harca az amerikai monopolok és hazai kiszolgálóik ellen irányul. Végső fokon az ország függetlenségéért és a béléért folyik ez a harc.

Nem szünik, sőt újabb és újabb tömegek csatlakoznak hozzá. Megbontahatatlan harci áradatba tömörülnek az olasz munkások, parasztok és haladó értelmiségüek. Táborukat szilárdságát nem tudja megbontani se a reakció mesterkedése, se a jobboldali szocialisták egységbontó, áruló politikája.

Olaszország dolgozóinak harca teljesen felborítja a Wall-Street uralnak olaszországi terveit. Az olasz munkások és parasztok semmiképpen sem engedik meg, hogy előbb kifosszák, utána pedig vágóhídra vigyék őket az amerikai

pénzmágnások érdekeiért. Nem hagyják, hogy országuk a háborús uszítók nyereségforrása és tartaléka legyen. Harcuk következtében az olasz tőkések és nagybirtokosok uralmának külföldről támogatott fönntartása csak újabb tehertétel a többi között amerika uralkodóinak nyakában.

Több a módja — de egy a célja a népek harcának

Országhatárok mentén, a kizsákmányolók és dolgozók közötti harc összecsapási pontjain át, nemzetközi összejövetelek eszmebarrikádjai között, szemtől-szembe szegeződő tűzfegyveres frontok között vezet a két világtömb egymáselleni harcának ütközővonala. Bonyolult, tekervényes vonal ez, földrajzi nevekhez, népekhez, társadalmi osztályokhoz, pártokhoz és vezetőkhöz füződnek egyes szakaszai — de minden pontjánál két ellenfél áll szemben egymással: a háború és a béke — a rabság és szabadság — az imperializmus és szocializmus. Minden pontján a biztos, végső győzelem diadalérzetével harcolnak a haladó erők. Az amerikai imperialisták és ügynökeik ellen folyik a harc a Földkerekség minden zugában.

E sorok írásakor a kínai népfölszabadító hadsereg Pekingben az utolsó ellenálló csoportokat likvidálja, befejezés előtt áll a Szucsou alatt bekerített többszázezer főnyi Kuomintang-hadcsoport teljes fölmorzsolása, ettől délkeletre pedig Nanking felé nyomulnak előre a kínai szabadságharcosok és rövid idő kérdése mikor fogják fölszabadítani Kina fővárosát. Semmi sem mentheti meg a teljes katonai és politikai összeomlástól a kínai tőkések, nagybirtokosok és népet sanyargató tábornokok uralmát, még támogatóik — az amerikai imperialisták sem. Az amerikai hadianyagszállítások csak arra jók, hogy frontra érkezésük után néhány órával a népfelszabadító hadsereg kezére jussanak Kina az amerikai hadianyag temetőjévé vált. A kínai nép győzelme komoly csapás a háborús uszítók tartalékaira, a földkerekség egyik legnagyobb országát a békeharc tartalékává változtatják. Ma már 300 milliónyi kínai él szabad területen. Nem kétséges az ország többi részének fölszabadítása sem — csak az a kérdés meddig tarthat Csang Kai Sek rendszerének végvonaglása.

A kínai nép győzelmei ugyanilyen harcra buzdítják és bátorítják Ázsia többi népeit is. Lángol, erősödik és tovább terjed a népi szabadságharc Vietnámban, Indiában, Burmában, Koreában, Indonéziában és Közelkeleten. A gyarmati népek harca további eltolódásokat eredményez a háború és béke erőinek egymásközötti viszonyában a békeharc javára.

Görögországban sem szünik a harc. Grámosz hegysége a királypárti fasiszta katonák temetője lett. Több mint 27 ezer embere semmisült meg itt a van Flit közvetlen parancsnoksága alatt álló athéni kormánycsapatoknak. A Demokratikus hadsereg pedig az egész országban megerősítette hadállásait, sőt már Grámosz sok falvát is visszafoglalta, több városba betört, miközben százával és ezrével pusztítja az amerikai beavatkozókat kiszolgáló görög népellenes uralom katonáit. A fölszabadított területeken létesített ideiglenes görög kormánynak az Egyesült nemzetekhez intézett feliratában ez áll: »A militaristák korlátolt eszükkel abban reménykedtek, hogy össze tudják roppantani a Demokratikus hadsereget, de reményük kudarcot vallott, egyrészt a mi hadseregünk hősiességének megköszönve, másrészt azért, mert a királypárti fasiszta hadseregnek nincs semmi kedve a nemzetellenes, népellenes, vesztett harchoz. A nagy grámoszi ütközet olyan kézzelfogható bizonyítékokat és oly meggyőző adatokat nyújtott, hogy ezután csak a vakok hihetnek az athéni kormánycsapatok harci kedvében. Harcolni fogunk az ellenség minden kísérlete ellen, hogy letörjön bennünket és a harc végén a miénk lesz a győzelem.«

Bebizonyosodott, hogy a görög nép szabadságvágya erősebb fegyver az óceánontúli rabszolgatartó háborús uszítók tankjainál és repülőgépeinél. A görög nép számbelileg nem nagy, de hősi harcával újabb bizonyítékát adja annak, hogy kis nép is sikeresen harcolhat a túlerővel rendelkező imperialisták ellen is, ha elszánt és egységes.

De tekinthetünk a világtérkép bármelyik pontjára, ahol emberek élnek, az ott lezajlódó események ismeretében mindenütt csak arra a megállapitásra juthatunk, hogy semmikép sem ülhet el a harc a haladó és reakciós erők között mindaddig, amig végleg ki nem pusztulnak azok, akiket a történelem már régen megsemmisülésre itélt.

Franciaországban két hónapos elszánt és hősi sztrájkharc után november végén munkára indultak ugyan a bányászok anélkül, hogy követeléseiket teljesítették volna, de semmi kétség aziránt, hogy az eddigi harc tapasztalataival fölfegyverkezve és új erőt gyűjtve még nagyobb és elszántabb összecsapásokra indul a francia munkásosztály és vele szövetkezett egész dolgozó nép a tőkés kizsákmányolók és amerikai védnökeik ellen. Nyugat-Németországban, Berlinben szintén tovább éleződik a dolgozó nép szembeszállása az amerikai, angol és francia megszálló hatóságok népellenes, fasizmust ujraélesztő politikájával. A német nép sem áll meg mindaddig, amig ki nem vívja az egységes, szabad, demokratikus Németországot. Spanyolországban Franco véres uralma alatt állandóan inog a talaj.

Nem egymástól elszigetelten harcolnak a különböző országok népei. Bővül közöttük a közvetlen érintkezés küzdelmük egységesítésére és harci lendületük egybekovácsolására. Ezt a célt szolgálta a női Világszövetség második kongresszusa is, melyet december elején tartottak Budapesten. A kongresszus a földkerekség országainak 56 női szervezete nevében, több mint százmillió asszony akaratát kimondva, megbélyegezte az amerikai imperialistákat, akik nyomort hoznak a népeknek és újabb világháború katasztrófájába akarják taszitani az emberiséget. Kiáltványban fölhívta az egész világ asszonyait, hogy még határozottabban és elszántabban harcoljanak a békéért és demokráciáért.

Jugoszlávia asszonyainak küldöttsége kifejezte a kongresszus előtt Jugoszlávia asszonyainak készségét, hogy még nagyobb mértékben járuljanak a népek Szovjetunió-vezette békeharcához. Ez esetben is, mint minden más esetben bebizonyosodott, hogy Jugoszlávia népei a JKP vezetése alatt leszakíthatatlan részét képezik a béke és demokrácia frontjának. Országunk imperialista-ellenes álláspontját nem gyengíti ugyan, de a nemzetközi összefogásra árulmas az a néhány eset, amelyben egyes delegátusok megkülönböztető módon léptek föl női frontunk küldötteivel szemben és hazánkra sértő kijelentéseket tettek. Mindezek ellenére Jugoszlávia női frontja teljes mértékben eleget tesz a kongresszus által kijelölt feladatoknak épp úgy, mint ahogy egész népünk ingadozás nélkül megtesz minden elkövethetőt, amivel a nemzetközi munkásmozgalmat támogathatja.

A lezajlott 1948-as esztendőben minden nehézségek közepette is töretlen maradt a népek békefrontjának egysége, élén a nagy Szovjetunióval és teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy töretlen marad, sőt tovább szilárdul, 1949-ben is.

FIGYELŐ

Joszip Broz Tito:

JUGOSZLÁVIA FÖLSZABADÍTÓ HARCA

Bratsztvo-Jedinsztvo kiadás
1948

A vajdasági magyar könyvkiadás ebben a hónapban egy igen jelentős történelmi művel gazdagodott. A »Bratsztvo—Jedinsztvo« könykiadó kiadásában megjelent Joszip Broz Tito »Jugoszlávia fölszabadító harca 1941—1945« című műve, amely összegyűjtött tanulmányainak és beszédeinek első kötetét tartalmazza.

A politikai és világ-gazdasági erők ellentmondásainak kifejlődése korunk monopol-kapitalizmusa alapján az egész világot a második világháborúba sodorta. Az imperializmus korában a haldokló kapitalizmus alapkövein jelentkezik korunk sajátságos terméke: a fasizmus, a legreakciósabb eszmékkel, elméletekkel, politikai felfogásokkal és intézményekkel. 1929-től a világ-gazdasági válság következményei kifejeződésre jutnak mindannak a lerombolásában, ami a versailles-washingtoni rendszerből megmaradt s ebben a kiéleződött helyzetben a német nemzeti szocializmus, az olasz fasizmus és a japán militarizmus nyiltan készülődik a háborúra, a már felosztott világ felosztására. A világuralom felé vezető uton a német fasizmus egymásután leigázza a kis népeket s ilymódon anyagi bázist biztosít magának, hogy fölszámolja a haladószellemű világ legfőbb erejét — a Szovjet Szövetséget. Hitler őrült céljainak megvalósítására előkészített tervében többek között ott szerepelt Jugoszlávia népeinek leigázása is. Igy következett el hazánk véres, fasiszta megszállása.

1941 június hó 22-ike sorsdöntő fordulatot jelentett, mert háborúba lépett a szocializmus egyetlen hazája, a Szovjet Szövetség. Abban a pillanatban a leigázott népek minden hazafias érzelmű erői előtt nem csupán a sikeres és győzelmes szabadságharc nagy lehetősége nyilt meg, hanem az egyes országok Kommunista Pártjai is közvetlen föladatok előtt álltak, hogy népeik erőit a megszállók és a hazai árulók ellen mozgósítva teljesítsék kötelességüket is hogy minél jobban hozzájáruljanak az igazságos, népfölszabadító háborúhoz az antifasiszta blok győzelméért folyó harcban, amely élén a Szovjet Szövetség állott.

Tito marsal könyve, a »Jugoszlávia fölszabadító harca 1941—1945« történelmi tényeket és kordokumentumokat ad arról, hogy népeink a KPJ vezetése alatt milyen hatalmasan kivette részét az egyetemes emberi érdekekért folytatott nagy háborúban. Ez a mű arról beszél, hogy Jugoszlávia népei Tito marsal vezetésével miként tettek eleget e nagy kötelezettségüknek és milyen hatalmas áldozatot hoztak az egyetemes érdekekért a hitler-ellenes koalició feletti győzelemért vívott harcban.

Tito elvtárs, a népfelszabadító háború kezdeményezője és szervezője s hazánk hősi népei vezetőjének tanulmányai, cikkei, beszédei, hadparancsai és nyilatkozatai a megszállás legnehezebb napjaiban íródtak és hangzottak el,történelmünk legdicsőségesebb időszakában, népi forradalmunk megindításának és megvalósításának idején.

A könyvben leközölt munkák hatalmas történelmi szerepet töltöttek be, ezekből tanultak, ezeken nevelkedtek s ezekből merítették öntudatukat népeink fiai.

Tito szava erőnk kifogyhatatlan forrása volt a négyesztendős népfölszabadító hősköltményben. Ez a könyv kincsestára a marxizmus-leninizmus zseniális alkalmazásának a mi helyzetünkre a megszállók és a belföldi árulók ellen folytatott harc föltételei között. E könyv tanulmányozása közben a magyar dolgozók fölismerik majd Pártunk szerepének hatalmas jelentőségét, Tito elvtársunk szerepének hatalmas jelentőségét: Tito, a Párt és hazánk népei megdönthetetlenül bebizonyították, hogy lehetséges a harc még a kis népek számára is még a legszörnyűbb megszállás föltételei között is. A magyar olvasók megismerkedve e könyv tartalmával megértik majd azt is, hogy nálunk, Jugoszláviában népeink harcai által került sor a forradalmi átalakulásra, a testvériség és egység alapján, a Jugoszlávia egyenjogú népei között élő barátság politikájának elvei alapján.

Tito elvtárs az 1941—45 évek között írt műveiben már 1941 augusztusában meghatározta a népfölszabadító harc alapvonalát:

»Népeink szabadságának és függetlenségének legnagyobb ellensége a német fasizmus s annak minden fasiszta csatlósa«.

Ebben a könyvben világosan kifejeződésre jut a megszállók és a belföldi árulók ellen folytatott harc kettőssége. Történelmi kordokumentumokat tartalmaz a JKP és Tito elvtárs szervezői szerepéről. Már jóval korábban, még a Jugoszlávia ellen indított támadás előtt a JKP, ahogy Tito elvtárs mondja: »Kereste, gyűjtötte és fölhívta a becsületes hazafiakat, hogy fegyverrel a kezükben védjék meg szülőföldjüket«.

»A JKP még Ausztria megszállása idején, 1938 tavaszán állandóan jelezte a veszélyt, amely népünket fenyegette és összetartásra hívta fel őket....« legjobb fiaink tömörítésére és mozgósítására, tekintet nélkül a nemzetiségi- és vallási különbségekre. Pártunk, tekintet nélkül a nemre és a politikai hovatartozandóságra, fölhívta a becsületes hazafiakat a harcra és befogadta őket a Nép-Hadsereg soraiba, amely a legnehezebb harcok idején edződött és ecélosodott meg, amíg ki nem bontakozott egy modern és hatalmas Jugoszláv Hadsereg.«

Tito elvtárs könyvében a népfölszabadító harc fejlődését kisérve büszkeség és csodálat tölt el bennünket, hogy mennyi erővel és mennyi találékonysággal tudta meghatározni a harcok fejlődésének egyes szakaszaiban a fejlődés helyes és határozott vonalát és világos távlatokkal mutatta meg egy új állam megteremtését, amelyben nem lesz többé ember ember által való kizsákmányolása, azt a hazát, amelynek érdekeit nem fogják többé kicsiben és nagyban az imperialistáknak árusítani Tito elvtárs zseniálisan tudta alkalmazni a marxizmus-leninizmus elméletét a mi viszonyainkra.

A harcban a népi tömegek kimeríthetetlen erőire támaszkodva Tito elvtárs ezeket mondotta: »Az ellenség nem semmisített meg minket, mert a népet nem lehet megsemmisíteni«. És már a népfölszabadító harc első évfordulóján Tito elvtárs Sztalin szavait idézve ezeket mond-

ta: »A partizán háború lángja egész Jugoszláviát betölti«, mert mondja tovább Tito elvtárs »a fasiszta hódítók és a népeket leigázók ellen folytatott háború zseniális stratégájának ezen szavai büszkeséggel töltenek el bennünket és arra serkentenek, hogy még keményebben folytassuk nagy népfölszabadító harcunkat, amit egy esztendeje folytatunk emberfeletti erőfeszítések árán«.

Tito elvtárs arra tanította harcosainkat, hogy »Legyünk büszkék arra, hogy a hős Vörös Hadsereg oldalán és szövetségesei oldalán harcolunk a szabadságért és népeink boldogabb jövőjéért«. Tito elvtárs állandóan és mindennap hangsúlyozta a szovjet népek heroizmusát a fasizmus ellen folytatott harcban. 1942 október 17-ikén a Második Proletár Brigádhoz intézett beszédében Tito elvtárs ezeket mondta:

»Harcosaink szívében soha sem lankadt a hit, hogy a Szovjet Szövetség népei szétverik Hitler állítólag legyőzhetetlen hadigépezetét. A legsúlyosabb csapásokat kapta a Szovjet Szövetségben. A hős Vörös Hadsereg megsemmisítette a legjobb német hadosztályokat, Sztalingrád, ez a hős város, jól példázza azt a kitartást, amelyet egy nép adni képes, olyan nép, mint a szovjet, amely tudja, hogy mit kapott a szovjet hatalomtól a hős Bolsevik Párt és Sztalin vezetése alatt. Ez az ami még inkább megerősít bennünket hitünkben, hogy a nagy Szovjet Szövetség népeivel együtt végül győzni fogunk«.

Tito elvtárs még akkor mondta: »Mi a legnagyobb és a legkultúráltabb néptől a szovjet néptől kaptuk az elismerést, annak az elismerését, hogy harcunkkal és a harccal, amelyet még vívni fogunk, kiérdemeltük a jövő szabadságát, és kiérdemeltük azt, hogy a szovjet népek testvérének nevezzenek«.

Ez a mű élő bizonyítéka népeink nagy szeretetének élükön Tito elvtárssal a Szovjet Szövetség, annak Bolsevik Pártja és a nagy Sztalin iránt. A Vörös Hadsereg minden jelentősebb győzelmére, az Októberi Forradalom minden évfordulójára, ezekre mind a mi harcosaink, Központi Vezetőségünk és Tito elvtárs mindig emlékeztek és határozottan kifejezésre juttatták azt a szeretetet és csodálatot, amelyet a testvéri szovjet nép hősiessége iránt érzünk.

Ebben a könyvben igen jelentős helyet foglal el Jugoszlávia nemzetiségi kérdése. Jugoszlávia nem lehet többé a nemzetiségi elnyomatás és a szociális kizsákmányolás országa. 1942 decemberében Tito elvtárs ezekről így szólt: »A szó, népfölszabadító harc — csak csupán egy szólam lenne, sőt még csalás is, ha annak az egyetemes jugoszláv értelmén túl nem lenne nemzetiségi értelme is, minden nép számára külön, azaz, ha Jugoszlávia fölszabadításán túl nem jelentené egyidejűleg a horvátok, szlovének, szerbek, makedónok, arnauták stb., fölszabadítását, ha a népfölszabadító harcnak nem lenne meg az a tartalma, hogy valóban meghozza a szabadságot, egyenjogúságot és testvériséget Jugoszlávia minden népe számára. Ebben rejlik a népfölszabadító harc lényege«.

Ez a könyv népeink hatalmas erőfeszítéseinek dokumentuma, amelyet Pártunk és Tito elvtárs irányítása alatt egy igazságosabb, boldogabb és jobb társadalom-politikai rendszerért fejtettek ki az új Szövetségi Jugoszláv Népköztársaság megteremtéséért folytatott harcban.

Tito marsal könyvét szeretettel fogadja minden magyar dolgozó. Olvasva e könyvet, új erőt és buzdítást meríthetünk még nagyobb győzelmek kivívására a szocialista építés frontján. Mindennap olvasott kézikönyve lesz ez a magyar aktivistáknak is, úgy a párttagoknak mint a párton kívülieknek.

Jánosi Gábor

SZEMLE

LUKÁCS GYULA HÁBORÚS KÖNYVÉRŐL

Az első világháború után jónéhány esztendő telt el, mire megjelent a háború borzalmainak irodalma. Mintha az íróknak nyugodtabb, emberibb légköre, nagyobb távlatra lett volna szükségük élményeik ujraéléséhez, elrendezéséhez és feldolgozásához. A háború után nem változott Európában sem a politikai, sem a társadalmi helyzet, a légkör sem lett sokkal emberibb. Már pedig az íróknak, — ha nem csupán feljegyzést akartak adni — felelniök kellett volna olyan nyomasztó kérdésekre is, melyeket a háború minden koroknál határozottabban vetett fel. A konzekvenciákat kellett volna levonniok. De az írók hallgattak a háborúról. Helyettük a kor beszélt, a háború utójátéka nyomorult szereplőivel, mint egy borzalmas grand-gignol: a vakok és mankós koldusok, akiknek mellén vaskereszt és vitézségi érem csörgött, de alamizsnáért könyörögtek; a tőzsdések és lánckereskedők, a nyomorúság e vámszedői s azok, akik a háttérben már egy újabb háború terveit szötték. Az írók helyett a forradalmak beszéltek Berlinben, Bécsben és Budapesten, a szörnyü nyomor és munkanélküliség.

Volt ugyan egy iró, akit nem eltettek zavarba a polgári társadalom ellentmondásai. — Henri Barbusse! — aki még a háború alatt mondta el kész itélettel élményeit. Neki nem volt időre, távlatra szüksége, hogy megfejtse a nagy hazugságokat, hiszen régen ellensége volt a tőkés rendszernek, amely fejlődési törvényei szerint jut el az imperializmushoz, a háborúhoz. A háborús irodalom mégis jóval később született meg. Az új müfajt, a háborús élmény-regényt Remarque teremtette meg milliós példányszámban, a világ minden nyelvére lefordított könyvével, melynek a Höffer-jelentések egy állandóan visszatérő s szállóigévé vált mondatát ad a cimül: »Nyugaton a helyzet változatlan«. Ezután gombamódra szaporodnak a háborús élmény-regények. A kispolgár akkor már szívesen olvas a háborúról, amelyben mély sajnálkozások formájában a maga hősiességét is megünnepelhet egy kicsit, sőt mintha a zsákutcába tévedt polgári politikai sem nézné rossz szemmel ezt az ártalmatlan pacifizmust. A forradalmakat is leverték, a háborús rokkantak is eltünedeztek lassan, — meghaltak vagy müszemet kaptak — a nagyhercegek felcsaptak sofőrnek, s azok a költők, akik »csak a formában« kerestek forradalmat, kezdték lassan újra alkalmazni a nagybetük és írásjelek használatát, melyeket oly forradalmi hévvel vetettek volt el maguktól. Azidőben szerzett egy Woronoff nevü világcsaló milliókat azzal, hogy hosszú életet és teljes erőlétet ígért a kivénhedt bárlovagoknak, akkoriban fogták ki a motort Páris utcáin a lelkes ifjak Josef'n Baker gépkocsijából, s akkoriban népszerüsitették Európában a muzeumokat járó angol hölgyek a jojót. S Európa börtöneiben mind több és több lesz a politikai fogoly, a mélyenélő milliók újra áhítják a forradalmakat, a porosz sötétcsarnokokban pedig egy

sápadt ember fisztulás hangon szónokol és újabb háborút sürget.

Akkoriban árasztották el Remarque hatása alatt a könyvespolcokat Londontól Varsóig a háborús élményregények. Csak magyar nyelven valami harminchat író írta meg háborús élményeit, de ahogyan a világirodalomban ebben a müfajban csak Barbusse, Ludwig Renn és Dorgeles tudtak maradandó igaz müvet és müvészi alkotást adni, úgy magyar nyelven talán csak Kuncz Aladár.

Érdekes, hogy a mostani háborúról a Szovjet Szövetségben egymásután jelennek meg könyvek, míg Nyugatról alig hoznak ilyesmiről hírt. Vajjon Nyugaton még nincsen »távlatuk« az íróknak borzalmas élményeikhez, vagy túlságosan riasztóan hatnának?...

Ime, már a vajdasági magyar irodalomnak is megvan a maga háborús riportregénye. Lukács Gyula írta, aki a mostani háború után tette ismertté nevét a vajdasági irodalomban éppen naplójegyzeteivel. Lukács Gyula munkás, ezt a társadalmi helyzetet azonban a világirodalom már régen nem veszi figyelembe. Senkinek sem jutott eszébe Gorkijt azért dicsérni, mert pékinas volt és dokkmunkás. Viszont a munkás éppen osztályhelyzeténél fogva tisztábban kell, hogy lásson, hiszen a bőrén érezte az uralkodó osztály igazságtalanságait. Helyzeténél fogva öntudatosabb kell, hogy legyen. S Lukács Gyula nem mint író csatlakozott az osztályharchoz, hanem mint öntudatos munkás. Előljáróban ezt kellett leszögezni Lukács Gyula könyvéről szólva.

A Sárga háztól a csendes Donig című könyv szerzőjét 1941-ben halálra ítélték. Tizenöt társát, köztük édes öccsét is szemeláttára felakasztották, ő néhányad magával kegyelmet kapott, illetve büntetését tizenöt esztendei fegyházra változtatták. Ezt egy romantikus szabadkai utca leírása után mondja el, mindjárt a könyv elején a szerző. Ezután kezdődik a regény, vagy ahogyan a könyv címlapja mondja, a naplójegyzet.

S lehetetlen itt meg nem állni egy pillanatra. A Sárga háznál, amelyből annyi volt a Bácskában, lehetetlen szégyen és lelkifurdalás nélkül megtagadni a felelősségvállalást annak, aki csak ebből a könyvből szerez majd tudomást a sárgaházakról s a bennük elkövetett gaztettekről, a bitófákról, melyeket a »szegedi gondolat« jegyében állítottak fel a három és fél esztendő alatt Bácska minden részében. Lectori salutem! — köszöntötte a középkori szerző olvasóját, Lukács Gyula pedig tizenöt vértanú társa emlékének áldoz mielőtt rátérne a maga kálváriájára. Ne beszéljünk hát író és olvasó viszonyáról, ne beszéljünk irodalomról, mert túlságosan ösztövér ez a szó Lukács Gyula könyvével kapcsolatban.

A szabadkai Sárga házból a Margit-körúti katonai fogházba vitték a kegyelmet kapott halálraitélteket, a hatalmas szürke épületbe a Szénatér közelében, közvetlenül a kis zsindelyes Törökbástya mellé, ahol az óriás Emil pengette esténként citeráján az érzelmes dalokat s a festett, tulipános, kopjafás boxokban szerelmes párok szorongatták egymás kezét. Ott álltak a bitófák a szomszédos udvaron, harsogtak a kürtök és roppantak a csigolyák, kínozták, akasztották, deresre húzták, guzsba kötötték az embereket, a »hűtleneket«, míg odakint csilingelt a villamos, a 4-es nyilkorongva szállította vidám utasait a Jánoshegy felé. A szürke házban embereket mészároltak s kint jókedvűen folyt az élet! Micsoda szörnyűség! Mi ehhez

a cári Oroszország kegyetlensége. Raszkolnikov Szibériája, mi ehhez a Holtak háza, amelyben egy másik halálraitélt jegyezte élményeit!? Ott legalább a környezet is résztvevője volt a szerencsétlenek szenvedéseinek!

Lukács Gyula nem szörnyülködik. Ő igyekszik tárgyilagos maradni, kemény kézzel formálja meg a halálra botozott Vukovics Matkó alakját s elérzékenyedés nélkül beszél a fogyencek további szenvedéséről. Az író hideg fejjel dolgozik, az olvasót viszont annál nagyobb erővel ragadja magával a borzalmas események izgalma. Már megyünk is tovább, Budáról Vácra, s onnan a frontra. Jány Gusztáv tábornok második hadseregének egyik büntető századaként.

A könyv fele a frontról szól, a büntető század viszontagságairól, az állandó halálos veszedelemről, s itt a különbség, — nem tudom, érzi-e majd minden olvasó? — a régi háborús regények és Lukács Gyula könyve között. Remarque és társai véletlenül kerültek a frontra, vagy talán lelkesedtek is az öntudatlan milliókkal együtt s a front szenvedései formálták őket pacifistákká. Könyveikben is megmaradnak hazaszerető polgároknak, nem látják, vagy nem is akarják meglátni a háború igazi okozóit. Ezért tétováztak oly sokáig, hogy megírják-e egyáltalán, amit láttak és átéltek.

Lukács Gyula a rendszer ellenségeként került a bitófa alá s a frontra is. Odakint már felszabadultabb lett, a halál már nemcsak reá és társaira leselkedett, hanem üldözőikre is. Így aztán sok taktikára, bölcsességre és talán ravaszkodásra volt szükség, de mindezt csak bátor, öntudatos ember tudja csinálni. Inponáló fegyelmezettségük, szervezettségük még az ellenségből is elismerést vált ki. Sőt a második hadsereg felmorzsolódása után már a pribékek is dörgölődznek hozzájuk, hogy alibit biztosítsanak maguknak.

Nem, nem regény ez, ilyen hatalmas nyersanyagot nem is lehet regényben feldolgozni, mert szétvetné a regény kereteit. Lukács Gyula nem is pályázott irodalmi babérokra, hanem kordokumentumot akart adni. A kompozíciót ennél fogva elhagyja, a bírósági tárgyalást például egy oldalon intézi el, míg jelentéktelenebb részekre sokkal több időt pazarol. A borzalmakat oly híven, annyi természetességgel írja le, hogy az szinte már cinizmusnak tetszik, pedig Lukács Gyula érző, melegszívű ember. Nem róható fel neki, hogy Vukovics Matkót kivéve inkább azok az alakok jelennek meg hús-vér alakjukban, akiknek talán nélkülözniök kellene ezeket az emberi külsőségeket a könyvben. Ezek sokkal élesebben vannak megrajzolva, mint a könyv szenvedő hősei. Jungmann főhadnagy, Vujkovics hadnagy, a váci fegyőrök valahogy jobban benne állnak az életben, mint a munkaszolgálatosok, a kommunisták vagy a zsidók. Az üldözöttek passzív, tehetetlen, szinte állati szenvedése majdnem ellenszenves. Csaknem elképzelhetetlen, hogy emberek ennyire kivetkőzhetnek emberségükből. Nem a keretlegények a gyilkosok, hanem a szenvedők, akikből kiveszett a lázadás legparányibb része is. Szörnyű! Cseh Károly, az adai tanító, akit oly sokan ismertünk, itt a forradalmár kissé sztereotip jelleivel mozog. Beszél, levelet ír, az udvaron látjuk sétálni, szabadkai harcos társa után érdeklődik, mégsem látjuk magunk előtt.

A könyvet az események uralják, nem a helyzetek. Ezt a szerző is érzi, aztán hamar el is időz egyes jeleneteknél, de sajnos, nem a legfontosabbaknál. Néhol kevesli az irodalmi eszközöket s akkor megpróbál költői hangot használni. Persze, ilyenkor természetellenessé válik, s amit mond, keresettnek tűnik. Például: »Az úttest szürke bazaltkövei között sokszor lopta magát életbe a fű.« Vagy: »Egy perc mulva vonaglik a fehérarcúak során.«

Nem akarok kicsinyes lenni, zavaros körmondatokat idézni, modorosságokat megjegyezni, amelyek

minden más könyvben bátorban hatnának. Megállapítottuk, hogy ez a könyv nem tartozik az egykori háborús regények műfajába, célja is merőben más, de más a megjelenés helye, ideje, légköre, s ami a legfontosabb főleg a szerző különbözik nagyban a régi pacifista emlékiratok szerzőitől. Ezért kap nagy jelentőséget a könyv, mert harcos ember írta a harcról, küzdő társairól, emberek bukásáról és szabadulásáról.

Nyomasztó könyv! Olvasását lehetetlen abbahagyni, viszont ha befejezte az ember, igyekszik elfelejteni, elnyomni emlékezetében azokat a szörnyűségeket, amelyeket a hitleri támadó háború művelt. Az őrült menetelésekt, a minden képzeletet túlszárnyaló éhezést, s az ütlegeket. Az első részben még biztatóan, bátorítóan hatnak a szervezett akciók, Október évfordulójának egységes megünneplése, a folyóirat-terv a fegyházban, érezhető az ellenállás legalább lélekben, de a második részben, a fronton csak a pokoli szenvedés, mely körül a szerző optimizmusa sem tud előretörni, általánossá teszi a kétségbeesett hangulatot.

Kár hogy a szabadulást nem írta meg Lukács Gyula; annyi kilátástalan szörnyűség után a vígasztalást. Ezzel nem szabad adósnak maradnia.

Végezetül: köszönet a könyvért, melynek az öntudatlan tömegek átnevelésében bizonyára nagy szerepe lesz s hála a szocialista mozgalom hőseinek áldozatosságukért, köztük Lukács Gyulának, aki nem ezzel a könyvvel alkotta meg élete főművét, hanem azzal, hogy résztvett a harcos mozgalomban. A könyv csak bizonyíték, de mint ilyen a történelem súlyától terhes.

Herceg János.

„HID"
KÖNYVEK

Kapható kiadványok:

Lenin I. V.: Az államról (II. kiadás) . . . . Ára 4.— Dinár
Iljin: Új világ teremtése . . . . . „ 28.— „
Gorkij Maxim: Így tanultam én (II. kiadás) . . . . „ 5.— „
Szabadságdalok (II. kiadás) . . . . . „ 25.—
Weigand József: Felnőtt ÁBC . . . . . „ 15.— „

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRÓK

Markovics János: Lázadás (elbeszelő költemény) . . Ára 14.— Dinár
Laták István: Viharos idők vetése (versek) . . . . „ 27.— „
Sinkó Ervin: A vasút (riport az ifjusági vasútvonalról) „ 20.— „
Majtényi Mihály: Májusfa . . . . . „ 32 50 „
Lukács Gyula: A sárga háztól a csendes Dónig . . „ 60.— „

KORUNK KÉRDÉSEI

Tung-Pi-Vu: Mi történik Kinában? . . . . Ára 9.— Dinár
Fominov: A nemzetiségi kérdés megoldása a Szovjet Unióban . . . . . „ 5.— „
Kardely: Jegyzetek a nemzetközi fejlemények egyes kérdéseihez
Lemin: A tőkésrendszer két válsága . . . . . „ 6 50 „
Lemin: Az USA jelenlegi külpolitikája — Anglia háboru utáni külpolitikája . . . . . „ 7.— „
Jeruszalimszki: Az angol-francia diplomácia hagyományai és a német kérdés . . . . . „ 6.— „
Történelemhamisitók (A szovjet Tájékoztató Iroda történelmi felvilágositása) . . . . . „ 3 50 „

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

Szergejev: Tudomány és babonaság . . . . Ára 5.— Dinár
Voroncov-Veljaminov: Van-e élet a bolygókon? . . „ 5.— „
Bogorov: Élet a viz alatt . . . . . „ 8 „
Nikolyszki-Jakovlyev: Így tanultak az emberek beszélni „ 9.50 „
Keller: Emberek, akik megváltoztatják a növények természetét . . . . . „ 10.— „
Zavadovszki: Vitaminok és hormonok . . . . . „ 9.— „

SZINPADUNK

Móricz Zsigmond: A gulyás Nem pihen a kalapács Ára 6.— Dinár
Petőfi: Az apostol – *Balázs Anna:* Petőfi a biróság előtt „ 8.— „
Hajnal Ernő: Ludas Matyi . . . . . „ 8.50 „
Csopics: Pionirok . . . . . 7.— „
Berthold Brecht: Carrarné puskái . . . . . „ 7.— „
Szuhodolszki: Zöld ág . . . . . „ 6.50 „
Katajev: Tévedések napja . . . . . „ 16.50 „
Kocsics: Borz a biró előtt—*Nusics:* Analfabéta . . 12.— „

A „HID" BEKÖTÖTT ÉVFOLYAMAI

1946 (X. évfolyam) . . . . . Ára 140.— Dinár
1947 (XI. évfolyam) . . . . . „ 140.— „

„HID"

KÖNYVEK

Kapható kiadványok:

Steinfeld Sándor: A dolgozók üzemi és vita klubjai . Ára 2.— Dinár
Lenin I. V.: A szakszervezetek szerepe és feladatai az uj gazdasági politika (Nep) időszakában . . „ 5.— „

GYERMEKIRODALOM

Laci te ... (legszebb gyermekversek) . . . . . Ára 18.— Dinár
Szucsevics: Hübele ország *Bolotin:* A képzelt beteg „ 8.50 „
Csopics: Partizán mesék (II. kiadás) . . . . . „ 27.— „

TERVGAZDÁLKODÁSUNK ÚTJÁN

Kidrics: Az államositásról . . . . . Ára 6.— Dinár
Kidrics: Közgazdaságunk jellege . . . . . „ 6.— „
Kardely: Mezőgazdasági szövetkezetek a tervgazdaságban . . . . . „ 12.50 „

SZÓTÁRAK

Szerb—Magyar . . . . . Ára 35.— Dinár
Magyar—Szerb . . . . . „ 35.— „

NÉPEGYETEM

Steinfeld Sándor: Az uj Jugoszlávia gazdásági helyzete Ára 3.— Dinár
Kongó Tibor: Jugoszlávia első ötéves terve — *Müller Gyula:* Micsurin. . . . . „ 3.— „
Majtényi Mihály: A nagy Duna—Tisza—Duna csatorna—
Dr. Bárány János: A rákbetegség és annak gyógyitása „ 3.— „

Egyéb jugoszláviai magyar kiadványok

A JSzNK Ötéves terve . . . : . . . Ára 18.— Dinár
Alekszandrov-Fedoszjev-Poszpjelov: A nép amely felépitette a szocializmust . . . . . „ 6.— „
Danovszki: Hogyan vezessük a műkedvelő szinházat? „ 15.— „
Boldt Gerthardt: Hitler utolsó napjai . . . . . „ 12.— „
Horovitz Ignác: Villon élete és költészete . . . . „ 12.— „

Megrendelhetők: a „HID" *kiadóhivatalában*
SZUBOTICA
Engels utca 9. *Telefon szám 414.*

„Minerva" nyomda Szubotica, November 29 tér 3.